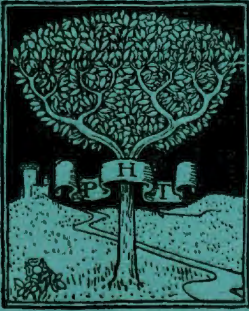

PERSONHISTORISK TIDSKRIFT

1914

UTGIFVEN

AF

PERSONHISTORISKA SAMFUNDET

GENOM

CARL MAGNUS STENBOCK

SAMFUNDETS SEKRETERARE

ÅRG. XVI.

HÄFT. 3.

INNEHÅLL

	Sid.
Sveriges Riksvapen. Af S. A.	93.
Till brevväxlingen mellan Gustaf Adolf och Ebba Brahe Af C. M. STENBOCK	104.
Två Gustaf III-porträtt utanför Sverige. I Cassel och Wasa. Af SIXTEN STRÖMBOM	116.
Tvenne emaljporträtt af Elias Brenner. Af R. STENBOCK .	119.
Kakelugnsmakare och krukmakare i Sverige cirka 1700 till 1846. Af ELLEN RAPHAEL	122.
Elias Lagerheim †. Af A. L.	156.
Notiser, frågor och svar	158.

ILLUSTRATIONER.

Porträtt af GUSTAF III, i Cassel, Wasa och Gripsholm. Porträtt af BENGT OXENSTIERNA och MAGDALENA STENBOCK samt ljustryck af ett GUSTAF ADOLFS-BREF till EBBA BRAHE och ett hennes bref till konungen.

Sveriges Riksvapen

Af S. A.

Vi veta, att under hela det första årtusendet af vår tidräkning Nordens folk stod i liflig beröring med Europas öfriga innebyggare. Vi veta, att under hela denna period kulturvågorna på förvånande kort tid nådde våra stränder. Det skall därför icke öfverraska oss, att snart efter de heraldiska vapenbildernas första uppträdande i Europa finna dem äfven i Sverige.

I sista hälften af 1100-talet fördes heraldiska vapenbilder i alla Europas kulturländer af många höga herrar. I slutet af 1100-talet för konung Knut i Danmark de tre leoparderna i sitt sigill. Det första svenska sigill med vapenmärke vi känna är konung Erik Knutssons, 1210—1216. Från år 1219 ha vi Sveriges äldsta i behåll varande adliga sköldemärke, och före 1200-talets midt ha vi många. Vid denna tid voro heraldikens lagar fullt utbildade. Vapenmärket var en juridisk rätt, som i likhet med all annan egendom vid dödsfall öfvergick till närmaste arfvinge. *Endast hufvudgrenen i familjen ägde det ursprungliga vapenmärket oförändradt: de andra grenarna måste genom någon förändring i färg, i vapenbildens mångfaldigande eller delning (ibland äfven genom särskilda beteckningar), utmärka, att de ej tillhörde hufvudgrenen.* Heraldikens utövande öfvervakades noga af särskildt ämbete och ingick i det allmänna medvetandet.

I de första heraldiska sigillen är skölden icke afbildad: vapenbilden framställes direkt på sigillet yta. Men snart, och allt framgent sedan, blir skölden med vapenmärket sigillet hufvudsak.

Från äldsta tider smyckades sköldarna med målning och med beslag af metall, men dessa prydnader voro tillfälliga. Först när en sådan bild alltid bars af samma person som hans märke och uteslutande egendom, som i arf öfvergick till hans ättlingar, får sköldemärket heraldisk betydelse. Då bärs det äfven på kläder, bonader, baner.

I.

»Märke», så kallade våra förfäder den bild, det kännetecken höfdingen i striden reste som sin symbol: där omkring fylkades hans män. Att bära konungens »märke» var en heder; de yppersta kämparna ställdes närmast »märket»; »märket» måste räddas främst af allt; att taga »märket» var att vinna segern; den största skatten konungen ägde var hans »märke». Endast de mest högättade höfdingarna ägde »märke». Så säga oss de äldsta häfderna.

»Märket» gick i arf, åtminstone från år 1047, då jarlen Håkon Ivarsson blef ägare af sin svärfaders, konung Magnus Olofssons, märke. Då konung Harald hårdråde stupade, 1066, fick hans svåger och närmaste vän, Öisten Orre, konungens märke. Om Öisten förde märket till sin syster drottning Tora eller till Haralds äldste son, Magnus, veta vi ej. Haralds son Olof, som var med på skeppen, fick icke »Landödan»-märket.

När konung Magnus barfot fallit, var det hans släkting Vidkunn Jonsson som bar konungens märke till skeppen.

»Märket» motsvarar således ganska nära det märke, som i senare tid prydde skölden, »sköldemärket», och därmed blir heraldiskt.

*
*
*

De samtida skalderna omtala märket i äldsta tider endast som en stång, »den gyllne märkestången». Hvad märke stängen burit nämnes icke förrän år 1015, om konung Olof Haraldssons märke, att det »var hvitt, det var en orm». Det tyckes således ha varit en plastisk bild buret på en stång.

Knut Stjerna (Drakskatten i Beowulf) har fäst uppmärksamheten vid, att i Beowulf omtalas bland de nedlagda skatterna äfven »fälttecken». Beowulfs berättelse hänföres till omkring 500 e. Kr.; den nedlagda skatten till omkring 250 e. Kr. Stjerna hänvisar till Vimosefyndet från samma tid, 250 e. Kr., och ett föremål där som möjligen varit »fälttecken». Detta »fälttecken», märke, är ett romerskt örnhufvud (grip) af brons. Det kan ha varit fäst på toppen af en stång, själf gyllne på »den gyllne märkestången».

I Vimosefyndet finnes äfven ett ormhufvud af trä, afbrutet vid halsen. Ormhufvudet är af ungefär samma storlek som örnhufvudet och af samma stil. Har äfven här burits en plastisk orm på märkestången?

Först i början af 1100-talet tala skalderna om, att »märken *viftade i vinden*»: då äro de således baner, standar, fanor.

I slaget vid Gestilren 1210 förde konung Erik Knutsson fana, baner, märke, men vi känna icke dess utseende.

Märken omtalas alltså i Norden från omkring år 250 till år 1210.

* * *

Snorre Sturlasson förtäljer att konung Magnus barfot, när han stupade i Irland år 1103, var iklädd »en röd silketröja, däri var ett lejon insydt med gult silke, fram och bak», och konungen bar »en röd sköld, därpå var med guld lagdt ett lejon». Här är full heraldik. Redan så tidigt, i heraldikens första början, följde en norsk konung så med sin tid. Det är all anledning att godtaga Snorres ord, då Snorres ställning var sådan, att han hade tillgång till giltigaste vittnesbörd. Egentligen kan det ju icke vara öfverraskande, att Nordens stormän togo sin del af kulturen i de land de så ofta och under långa tider besökte.

II.

Första gången vi se vårt vapen lejonet öfver tre bjälkar är år 1238, då Birger jarl Magnusson använder det. Alltsedan är det hans vapenbild likasom hans gemåls och alla hans barns, utom den äldste sonens. Magnus ladulås krönte lejonet och satte tre kronor *rundt omkring* skölden. Dessa tre kronor äro således ej vapenbild, utan måste väl anses som tillfälliga prydnader, som ej håller gingo i arf. Magnus' söner förde farfaderns vapen, Birger med lejonet krönt, Erik och Valdemar med krönt lejon efter 1307. Färgerna på jarl Birgers vapen känna vi ej: men rimkrönikan beskriver konung Birgers, »ett gyllne lejon med tre hvita bjälkar». Enligt heraldikens lagar borde endast hufvudgrenen föra vapnet oförändradt; och manne det är af denna grund, som det svenska vapnet i den mecklenburgska rimkrönikan af år 1380¹ har ett blått lejon på gyllne fält, bjälkarna silfver. Är denna mecklenburgska afbildning Magnus Erikssons vapen, hertig Eriks, den andra grenens vapen? Ett liknande exempel ha vi uti Knut Sixtensson Sparres vapen, röd sparre i gult fält. Den andra grenen, ättlingarna af hans broder Nils (1224—50), förde gul sparre i blått fält.²

¹ H. Hildebrand.

² Anrep.

Birger jarls broder lagmannen Eskils vapen var enbart ett lejon.

Det är icke troligt, att deras fader fört heraldiskt vapen, och ej håller dennes broder jarlen Karl; ty den äldste och främste af bröderna, Birger Brosa, förde intet vapen i sitt sigill, endast sin egen ryttarebild, visserligen med skölden prydd af en lilja (två liljebeslag?) men ej som vapenbild. Hästen i Birger Brosas sigill bär tornerkrage betecknande att Birger Brosa var ättens hufvudman. Birger Brosa dog 1202.

* * *

Under medeltiden ha vi en vidt utgrenad släkt som i vapnet för ett lejon.

Lagmannen i Västergötland Knut Magnusson (1304—39) för denna vapenbild: hans dotterson (ros) har tagit moderns sköldemärke. Knuts farbroder marsken Thurgil Knutsson förde samma vapen och var sonson till Filip, *Birger Brosas son*.

Hertig Benct Algotsson, hans broder Knut, deras fader Algot samt dennes syskon och fader förde ett lejon i vapnet. Fadern, Brynjulf, var (enligt K. H. Karlsson) son till lagmannen i Västergötland Benct Hafridsson (Rafridsson?), som i vapnet förde ett lejon. Bencts företrädare i ämbetet Algot Brynjulfsson, griphufvud, var gift med Margareta, dotter till Peter Näf,¹ lejon, lagman i Västergötland. Tjugu år förut ha vi en lagman i samma landskap och som äfven för lejonet som vapenbild, Eskil Magnusson. Ehuru intet är känt om lagman Eskils ättlingar, anser K. H. Karlsson sannolikt, att lagmännen i Västergötland med lejonvapnet härstamma från denne Eskil. Stiernman uppger att ofvan nämnde lagman Algot Brynjulfsson ägde godset Apunda i Östergötland, hvilket ägande visar förbindelse med lagman Eskils släkt. Birger jarl Magnussons son Benct kallar biskop Brynjulf, lagman Algots och Margaretas son, »dilectus consanguineus noster.»² Är Peter Näf son till lagman Eskil, så är Benct kusin till Brynjulfs morfar.

Under första hälften af 1300-talet ha vi Eskil Andersson, ett lejon och en lilja; och Andreas Eskilsson, ett lejon. Äro de lagman Eskils ättlingar?

¹ K. H. Karlsson.

² A. M. Strinholm.

Eskil lagman var son till *Magnus Minnisköld*.

Benct Magnusson, lagman i Östergötland, har ett lejon till vapenbild: men hans kontrasigill har tillsatsen af tre bjälkar, och sådant är äfven hans faders sigill, Magnus Benctssons. Magnus Benctsson anses vara son till Benct, son till Magnus Minnisköld.

Birger jarl Magnussons vapen, ett lejon öfver tre bjälkar, tillhörde hans gemål och alla den kungliga grenens medlemmar, utom Valdemar, som upptog sin morbroders och företrädares, konung Eriks, vapen.

Jarl Birger var son till *Magnus Minnisköld*.

Ären 1328—37 finna vi en Peter Karlsson med lejon i skölden. K. H. Karlsson anser honom vara son till konungens råd Karl Ulfsson, vapenbild ett lejon. Samma vapen upptogs af Karl Ulfssons systersöner Magnus och Ulf Gudmarssöner efter deras moder, Margareta, och fördes sedan allt fortfarande af deras ättlingar. K. H. Karlsson anser Ulf Karlsson, som dog 1281 och var son till Ulf Fases broder Karl, vara en annan än den äfven 1281 lefvande ofvan nämnda Ulf Karlsson, hvars ättlingars sköldemärke var lejonet. Ulf Fases brorson Ulf Karlssons vapenbild var en vingad stråle: hans son Filip förde samma vapenbild till en början, men sedan den tillbakaseende ulfven, som blef hans ättlingars sköldemärke. Stiernman uppger, att Gudmar Månssons hustru, »lejon» var en »Elofs dotter, Ulf jarls sondotter, folkunge». (Ulf Karlssons, vingad stråle, dotter Ingeborg, gift med Knut Matsson, har i den klufna sköldens högra fält ett lejon).² Ulf Gudmarssons dotter Cecilia fick 1380 påflig dispens för att gifta sig med sin släkting Benct Filipsson. Få vi antaga de båda 1281 lefvande Ulf Karlsson vara samma person, så blir Cecilias farmoder Margareta hans dotter, och Benct's fader Filip hans son, och dispensen gafs på grund af båda vederbörandes ålder. Godtages detta, ha vi i denna grens vapen, utom strålen och ulfven, äfven lejonet.

Ulf Karlssons fader Karl var son till *jarlen Karl*.

Enligt denna bevisföring ha vår medeltids alla lejonvapen förts upp till de tre bröderna Birger Brosa, † 1202, Magnus Minnisköld, † 1208 och Karl jarl, † 1220. Något annat vapen känna vi icke från dessa bröders söner, utom Birger Brosas sonson Holmger Folkessons, stengafvel, (och Magnus Minniskölds »sonson» Gregers, 2 bjälkar: men ingenting talar för antagandet af den

² Stiernman.

släktskapen). Den punkt, hvarifrån dessa tre Folkungagrenar utgå, är de tre brödernas föräldrar, *Benct Folkesson och hans gemål*.

* * *

Nu mera antages Knut länge tillhöra Erikska ätten och vara son till konung Knut Erikssons brorson Holmger, konung Knuts »nepos». Holmgers son Knut kallas af konung Erik Eriksson »cognatus et consiliarius noster», och var gift med Helena, dotter till Peter Strangesson, lejonörn, i Danmark. Hon gifte sig sedan med Filip Larsson, och hennes vapen, lejonörn, togs i arf af sönerna i detta gifte och deras barn äfvensom af dotterns ättlingar. Denne Knut Holmgersson, konungens närmaste stöd och släkting, är således *icke* troninkräktaren Knut länge. Knut länges son Holmgers fäderne- och modernevapen visas på hans graftäcke i Statens historiska museum: och intetdera är lejonörn.

I en konungalängd (Script. rer. Suec.) kallas Knut länge, »Kanutus Joansson». Skulle Knut höra till Erikska ätten, ha vi ingen annan Johan att gissa på än Joar Johanssons fader, men intet gör sannolikt att Knut skulle vara broder till Joar blå; och om Joar blå var af Erikska ätten är ej bevisadt. Rimkrönikan säger, att Knut var af Folkungaätt och gift med konung Erik Knutssons dotter Elin.

Holmgers vapensköldar tyckas vittna att rimkrönikans uppgift är den rätta. Då äro Knut länge och Birger jarl Magnusson båda Folkungar, båda äro gifta med Erik Knutssons döttrar: vi ha således att vänta samma sköldemärke hos dem båda. Vapnet är också detsamma, ett lejon med tillägg af tre bjälkar. Enligt heraldikens lagar äro färgerna olika: Holmgers lejon är rödt, den mellersta bjälken silfver, de andra bjälkarna guld. Här ofvan ha vi sett, att ett lejon var den gemensamma vapenbilden hos ättlingarna till Benct, Folke digres son. En annan vapenbild, bjälkarna, sammanställes med det ärfda lejonet af Birger och af Knut, båda gifta med konungadöttrar af Erikska ätten. En syster till dessa, konungadottern Katarina, är gift med Folkungen Magnus brok: vi känna icke den grenens vapenbild. Men son och ättlingar af Katarina i hennes andra gifte, med Peter Larsson, föra en bjälke, och två bjälkar, i vapnet. Det är icke många exempel, men de visa kanske åt rätt håll. Det var dessa bjälkarnas målsmän som voro de upproriska 1248, 1251, 1280, 1338: Holmger Knutsson (3 bjälkar) och Filip Knutsson, Elins söner; Knut Mag-

nusson och Filip Petersson (brodern i bjälke), Katarinas söner; Johan och Birger Filipsson, Holmgers svågrar, Johan Karlsson, deras systerson; Filip i Runby (i bjälke) och hans dotterson Greger (2 bjälkar); Anund Tunesson (i bjälke?), styfson till Johan Filipsson. Änuu på 1600-talet hyste de kungliga Vasarna skugg-rädsla för männen med bjälkarna. De få exempel vi känna visa oss, att öfverallt där en konungadotter af Erikska ätten ingiftes i en släkt, föra hennes söner bjälken, en eller flere bjälkar. Kan detta förhållande förklara Magnus Benctssons ofvan anförda vapen, ett lejon öfver tre bjälkar? är han en ättling af Birger Brosas son Knut, och är äfven detta vapen en sammansättning af Folkungarnas lejon och de Erikska bjälkarna? Få vi förmoda detta, blir släktskapen närmare mellan Ulfhild och Birger Filipsson, och den påfliga dispensen bättre förklarad. Då var det för fredens skuld Benct Magnusson bortlade tronkräfvarnas bjälke-vapen?

* Klufven sköld med ett lejon i högra fältet, och en till fyra bjälkar i det vänstra fältet, föres af flere personer under 12—1300-talen, olika sätt att förena de båda vapnen.

Fremsta platsen af Holmgers båda vapen intar likväl icke det sammansatta vapnet: till höger står skölden med endast tre bjälkar; detta skulle alltså vara hans moders vapen, ty då hon var af högre börd, hade hon hedersplatsen. Äfven dessa bjälkar äro 2 guld och den mellesta silfver. Det ser ut som om rimkrönikans uppgift i allo bekräftades. De brakteater som Knut länge präglade anses äfven visa samma vapen, tre bjälkar. Med dessa bjälkar framhålla kronkräfvorna sin arfsrätt till konungadömet.

Hvar i Folkungasläkten vi skola söka Knut länge, ha vi endast antydningar om. I Hakonar Konungs Saga kallas Holmger, konung Knut den langes son, »Ulf jarls samt andra Folkungars frände». Knuts och Holmgers förbindelse med Sko kloster tyder äfven på en närmare släktskap med Ulf jarl, hvilkens son Karl ägde jord därstädes och gjorde stora donationer till detta kloster, som anlagdt af Knut länge var hängifvet omhuldadt af särskildt dessa Folkungar och släkterna Engel och Runby.

När Magnus ladulås för freds och försonings återställande återgaf gods till de afrättade upprorshöfdingarnas anhöriga, förskaffade han äfven förmånliga giften åt de förlikta upprorsmännen:

* Under vår äldre medeltid göres ingen skillnad mellan snedbjälkar och vågräta bjälkar, mellan lejon och leoparder.

så nämnas Helga Anundsdotter's med Rörek Birgersson, Elena Siggesdotter's med Ulf Holmgersson. Här af se vi, att Ulf Holmgersson tillhört den upproriska »Folkungaroten». Vid samma tid tar Ulf ett nytt vapenmärke, stengafveln,¹ och det bibehålles i hans ätt. Holmgers syster Bencta var gift med Johan Engel. Johan Engels barn voro drottning Katarina Sunesdotter's arfvingar tillika med hennes fars broder Holmger. Johan Engels barn voro äfven Karls, Ulf Fases son, arfvingar och nämnas med de andra arfvingarna, Benct Magnusson och Östgöotalagmannen Benct, hans »cognati». Karl Ulfsson och Johan Engels söner gifvo åt Sko kloster storartade donationer, och många af dessa släkter utvalde sitt sista hvilorum i kyrkan till detta kloster på Knut låniges gård Sko. Drottning Katarinas farbroder Holmgers änka testamenterade till Holmger Knutssons änka på Sko.² Detta sammanlagdt med Ulf Holmgerssons plats bland upprorsmännen, »junker» Karls osäkra ställning, uppgiften om Knut låniges släktskap till Ulf Fase hänvisa till att söka Knut länge i syskonen Holmgers och Benctas omedelbara närhet. Till dem känna vi ej flere syskon än deras broder Sune. Men kan det vara möjligt, att den gamla folkvisan minnes rätt, när hon nämner Sunes broder »herr Knut» (brorson)? Är Knut länge son till Johan jarl på Askenäs,³ [på Ekerö] och är Johan jarl son till Folke jarl?

Ulf Fases broder Karl nämnes icke efter upprorsåret 1251.⁴ Rimkrönikan uppräknar en »Karl» bland de upproriska. Denne Karls son Ulf för, såsom nämndt, i sitt vapen en vingad stråle, och en hans sons sköldemärke är en tillbakaseende ulf. Ha de af samma anledning som Ulf Holmgersson ändrat vapenbild?

Följden af denna utläggning blefve, att Knut länge vore son, eller sonson, till Folke jarl, son till Birger Brosa. På Holmgers graftäcke ha vi alltså Birger Brosas lejon.

* * *

Vi ha ingen vapenbild från konungarna af Sverkerska ätten.

Den siste af Erikska konungarna, Erik Eriksson, uppvuxen i Danmark hos sin morbroder konung Valdemar, förde sin moders danska leoparder i sitt sigill. Hans efterträdare på svenska tronen, systersonen Valdemar, upptog morbroderns vapen.

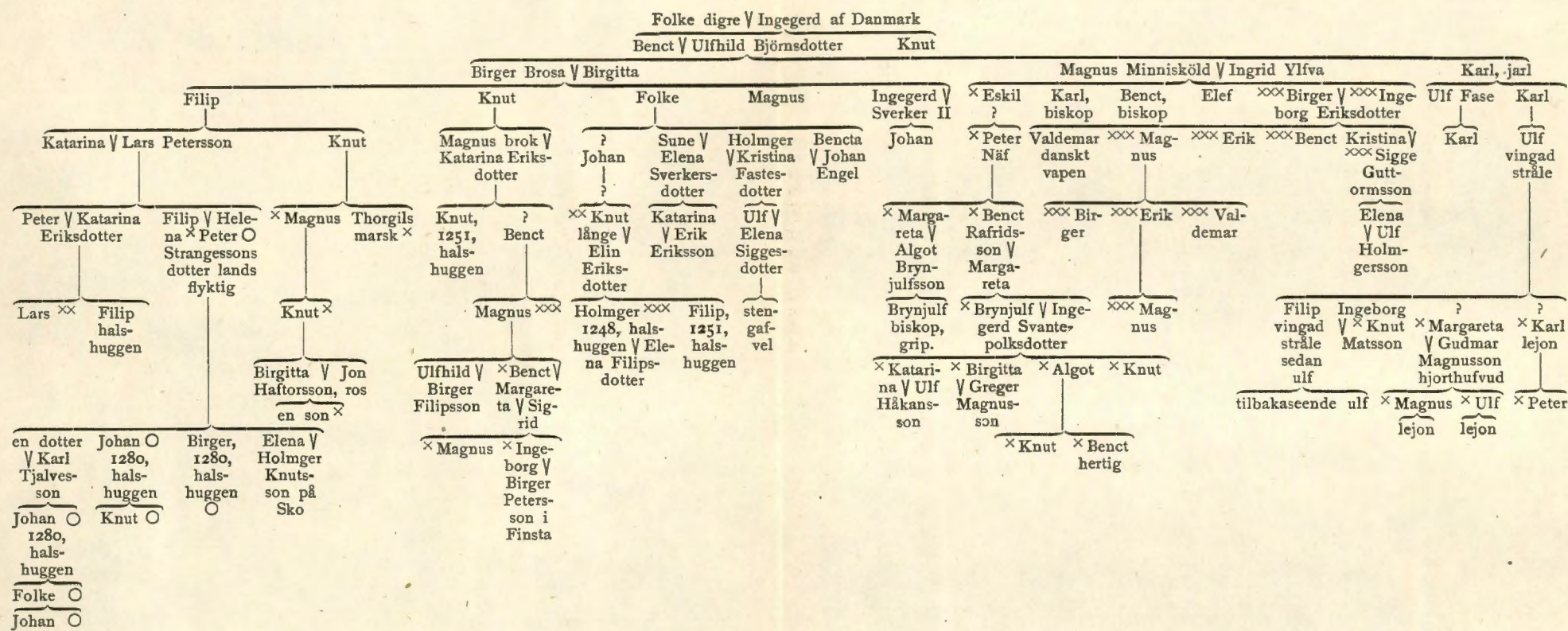
¹ K. H. Karlsson.

² C. M. Kjellberg.

³ P. A. Munch.

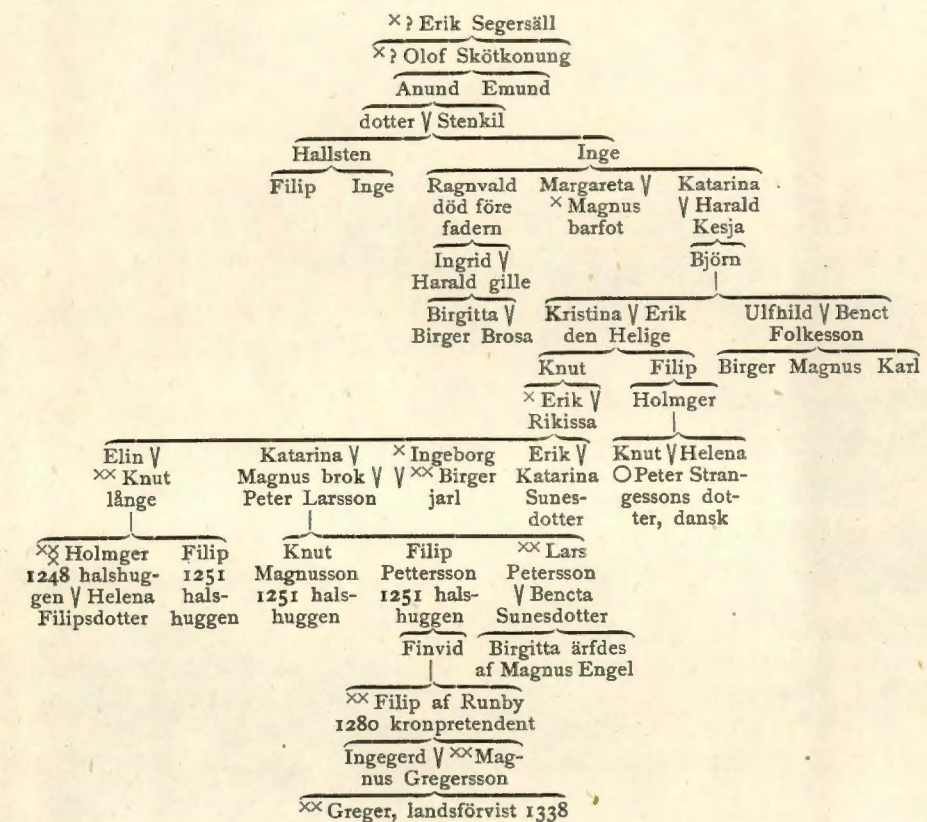
⁴ K. H. Karlsson.

Tab. 1.

√ = gift med.
× = lejon.
×× = en eller flera bjelkar.
○ = lejonörn.

Tab. 2.

√ = gift med.
× = lejon.
×× = en eller flera bjelkar.
○ = lejonörn.

Konung Erik Knutssons sigill visar ingen sköld, men tvenne lejon stående mot hvarandra, 1208—1216.

Konungarna Knut Erikssons och Erik Jedvardssons vapenmärken känna vi icke.

Från Stenkilska ätten känna vi ej heller något märke.

Men ännu längre bort i tiden finna vi konung Erik Knutssons båda lejon stående mot hvarandra. Det är på Olof Skötkonungs gravvård vid Husaby kyrka. Där äro de båda lejonerna uthuggna på vårdens ena gavel. Man har påstått, att denna gravvård alls icke är Olof Skötkonungs. Sägnen utvisar den som hans. Man anser af stilen, att gravvården är från långt senare tid. Snorre Sturlasson omtalar, att kung Magnus lät göra ett skrin till sin faders, kung Olof Haraldssons lik »i storlek och annat utseende gjordt som en likkista, men svalgångar nedanunder, och ofvantill ett lock, danadt som ett tak, och därifrån uppöfver hufvud och takryggar», 1035—47. Detta är från samma tid och är ju alldeles lika med Olof Skötkonungs vård, utom att Husabyvården är af sten.

Olof Skötkonung säges ha vistats sina sista år i Västergötland, och Husaby var ju hans gods och bostad.¹

* * *

I Västergötland mellan Husaby och sjön Ymsen står en runsten vid Ek. På ena sidan af stenen är ristadt: »Utr skald reste denna sten efter Thorsten sin son och gjorde stenbro (efter — — —) bonde i Ymby och trettio märken åt Erik.» (G. Stephens Old N. W. Run. Mon. II.) Dessa runor säga för det första hvem som reste stenen, Utr skald; för det andra till minne efter sin son, Thorsten; och för det tredje till minne af egna verk, stenbron och trettio märken. Och på andra sidan af stenen är ristadt ett märke — ett lejon. Utr talar om hvad han själf var — skald; han talar om hvem Thorsten var — hans son; han talar om hvem det förstörda namnets bärare var — bonde i Ymby. Men om Erik upplyser han intet, Erik, som han gjort de trettio märkena åt: han var känd. Och hvem har trettio märken? ingen annan än en konung. Så ger Utr ett prof på dessa märken — lejonet på andra sidan stenen.

¹ I Balingsta, i den gamla stormansbygden i Uppland, i kyrkans vapenhus, fanns en sten utan inskrift, ristad med två lejon i drakstil, nu flyttad till Vik. Någon kunglig minnesvård?

Före Erik Jedvardsson ha vi ingen annan konung med namnet Erik — »den kungliga ätten så godt som uteslutande förbehållna namnet Erik» (O. von Friesen) — än Erik Segersäll, utom de tvenne Erikar som stupade mot hvarandra (enligt Adam Brem.), och hvilka väl under sin korta tid ej haft trettio märken. Ottar skald hade år 1018 varit »länge» hos Olof Skötkonung och var fortfarande kvar där intill konungens död 1022.

Här är det första svenska konungamärke vi funnit, och det tillhör en Erik samtida med Utr (Ottar?) skald eller lefvande kort före honom, då Utr ristadt dessa trettio märken åt hans minne. Kan det vara någon annan än Olof Skötkonungs fader? † slutet af 900-talet.

Detta lejon, märke under 900—1000-talen, blef ättens heraldiska sköldemärke och Sveriges konungs vapenbild.

* * *

Kan föregående framställning gillas, följa vi lejonets gång sålunda.

Lejonet är konung Erik Björnssons (Segersäll) märke: slutet af 900-talet. Märket ärfdes af hans son Olof Skötkonung. Från honom går det i arf till hans söner Anund och Emund. Deras enda arfving, Anunds dotter, gift med konung Stenkil, lämnar det i arf till sina söner Halsten och Inge. Inges dotter Margareta är gift med Magnus barfot, och vi ha sett, att hans heraldiska vapen var ett gyllne lejon på rödt fält. Konung Inges andra dotter, Katarina, var gift med Harald Kesja, son till Erik Ejegod i Danmark; deras son Björns dotter Kristina blef gift med Erik den helige. Att Kristina, ehuru dansk prinsessa, ägde gods i Västergötland, Stenkilska ättens hembygd, veta vi, Varnhem, där kloster och kyrka byggdes och konung Inge fick sitt sista hvilorum. Med det öfriga Ingeska arvet följde sannolikt äfven märket, som öfvergick till hennes son Knut Eriksson och hans son Erik Knutsson. Den sistnämnde har två lejon i sigillet: bero ett och två lejon på heraldiska förändringar för släktgrenarna? Erik Knutssons lejon äro krönta i likhet med de kungliga vapendjuren i Danmark. De Erikska bjälkarna se vi icke hos konungarna i släkten: den vapenbilden ansågs tydligen för enkel för den regerande konungen. Vi ha sett, att där de svenska lejonerna ej upptagits, där är till och med det danska kungliga släktvapnet den svenske konungens (Erik Erikssons).

Vi hafva följt Folkungarnas lejon till bröderna Birger Brosas, Magnus Minniskölds och Karl jarls fader, Benct Folkesson, 1130—39. Benct var gift med »Ulfhild en konungadotter af Stenkilska ätten»,² dotter till konung Inges dotter Katarinas son Björn Haraldsson. Likasom drottning Kristina förde lejonmärket åter till Sveriges konungar, så förde hennes syster Ulfhild detta märke till sina söner Folkungarna.

III.

I det föregående har framställts, hur krona på vapendjuret utmärkte konungamakten. Den gamla storherretiden gick mot sitt slut; en ny tid var i antågande med anspråk från hela folket att vara medbestämmande i makten. Ett mångvälde af höga herrar under en svag utländsk konung pröfvade första försöket till ett månghöfdadt styrelsesätt. En bättre symbol för deras vilja kunde icke uppfinnas än den opersonliga kronan, eller än mer dekorativa kronorna. »Kgl. Majestät och kronan» säga vi ju ännu, »kronans jord», »kronoskatt», o. s. v. I den bemärkelsen hade också under föregående tid kronor förekommit på mynten. Den afsatte konung Valdemar ville glädja sig åt minnet, att han dock varit konung, och satte i sitt sigill *två* kronor, 1286. Albrekt är den förste konungen i Sverige som gjort *tre* kronor till vapenbild. Men han har äfven ett sigill med *en* krona i skölden. Med Engelbrekt stiger hela svenska folket fram till makten. Och nu stå de tre kronorna icke på en utländsk konungs sigill: i »Sigillum regni Svecie» lyfter Sveriges skyddshelgon skölden med tre kronor, 1436.

Det betyder framsynthet af Karl Knutsson, då han sätter rikets kronor på främsta platsen i skölden. Och det betyder kärlek till de historiska minnena, då han låter det gamla lejonet quadrera med kronorna.

* * *

I öfver tusen år har lejonet varit Sveriges löftesman. Nu vill man i oförstånd öfvergifva det. Låtom oss göra som Karl Knutsson, ära både den nya tiden och forntidens minnen.

² Stiernman.

Till brevväxlingen mellan Gustaf Adolf och Ebba Brahe

af C. M. Stenbock

Hur många bref Gustaf Adolf skrifvit till Ebba Brahe, sin ungdoms kärlek, och hur ofta konungen mottagit svar från jungfru Ebba, kan numera icke ens tillnärmelsevis angifvas. Dock har man af flera skäl utan tvifvel rätt till antagandet att af brevväxlingen i närvarande stund endast spillror finnas i behåll. När dessa samlades för att utgifvas i tryck,¹ befanns det att af de nio breffven endast tre förelågo i original,² i öfrigt hade utgifvaren att tillgå tryck och äldre afskrifter samt med dessa som ledning af inre grunder sluta sig till breffvens autenticitet.

Om Ebba Bråhes svarsbref visste man ingenting utöfver det som stod att hämta ur de korta antydningar som konungen själf lämnat i sina egna bref till henne.

För vår kännedom om idyllen från den store konungens ynglingaår äro dessa bref den så godt som enda tillförlitliga källan.³ Då denna korrespondens tydligen är synnerligen mager, måste hvarje nytt bidrag hälsas välkommet. Det är därför med tillfredsställelse som redaktionen framför sitt tack till grefve Axel Wachtmeister på Kulla Gunnarstorp för att han till offentliggörande ställt till vårt förfogande två hithörande bref. Om deras

¹ De blefvo tryckta af Styffe, i dennes Gustaf II Adolfs skrifter, Stockholm 1861. Breffven från Gustaf Adolf till Ebba Brahe äro ånyo tryckta af föreningen för bokhandverk år 1901 genom P. Sondén.

² I Kungl. Biblioteket.

³ Man vill dessutom gärna tro att den gamla kända berättelsen är sann enligt hvilken Ebba Brahe skulle ha skrifvit på en fönsterruta:

Jag är förnöjd med lyckan min
Och tackar min Gud för nåden sin,

hvarunder gamla änkedrottning Kerstin tillsatt:

Det ena du vill, det andra du skall,
Så pläret mäst gå i sådana fall.

Åtminstone bekräftar Lagerbring sanningsenligheten däraf i uppgiften (Sammandrag af Sv. Histor. III s. 87) att denna ruta ännu var i behåll när Slottet brann år 1697.

tidigare öden står ingen upplysning att finna, — grefve Wachtmeister har köpt dem på Hammers auktion för ett år sedan —, och om deras existens synes i litteraturen icke finnas minsta antydning. Det är ett eget sammanträffande, att dessa för den allbekanta kärlekssagan så belysande dokument kommit fram just nu då denna håller på att bli ett trehundraårsminne.

Intresset för konungens kärlek till sin unga fränka Ebba Brahe tog sig uttryck i en romantiserad skildring, hvars titel varierar med de afskrifter, som till stort antal förvaras både i våra offentliga och enskilda arkiv. Dessa själfva förete sins emellan också skiljaktigheter, som dock icke äro större än att de kunna antagas återgå till ett gemensamt original.

En gammal anteckning finnes i en af afskrifterna på kungl. Biblioteket, enligt hvilken romanen skulle haft till upphofsman ingen mindre än Magnus Gabriel De la Gardie själf, Ebba Brahes son. Ehuru författaren ej kan utpekas, är dock så mycket visst, att man måste söka efter ett annat namn. Man kan nämligen svårigen förklara de många historiska misstagens förekomst i romanen på annat sätt än genom antagandet att författaren tillhört en tid, då de ifrågavarande tilldragelserna icke längre voro lefvande för samtiden. Därvid är dock icke uteslutet att det finnes en kärna af sanning i påståendet; författaren kan ha hämtat ett och annat för sin berättelse från någon af Ebba Brahes afkomlingar.

Romanen befordrades till trycket 1753, men arbetet blef afbrutet. Det trycktes ånyo 1768, nu i sin helhet, och synes ha blifvit rätt populärt att döma af de många upplagorna, icke mindre än 4 fullständiga, under 1700-talet.

Vann den allmänhetens bevägenhet, tillfredsställde den ingalunda de lärde, som reagerade mot ovederhäftigheten i den romantiserade, fullkomligt otroliga berättelsen och sökte efter pålitligare källor. Och sådana funno de i Gustaf Adolfs egna ord till Ebba Brahe.

Första gången konungens bref omnämnas i tryck torde vara hos Mauvillon i dennes *Histoire de Gustave-Adolphe*, tryckt i Amsterdam 1764 där han sid. 117 säger: »Les amours de Gustave-Adolphe & de la belle Elbe Brahe sont assez connus en Suède. On en fait divers Contes qui pourroient embellir un Roman. Nous nous en tenons à ce qui est en fait, & qui se trouve dans des lettres de Gustave à cette Belle, qui se sont conservées jusqu'à nous, & que nous trouvons dans le M[anu]S[crit] de M[onsieur] A[rckenholtz].»

Dessa Johan Arckenholtz afskrifter komma att omnämnas längre ner. De voro fem till antalet och återfinnas i förteckningen¹ som nr 1, 2, 3, 5 och 6.

Vid denna tid var ytterligare ett bref (nr 9) känt och afskrifvet af drottning Ulrika Eleonora den yngre. Originalen är nu förloradt, men drottningens afskrift förvaras i Riksarkivet och bär följande egenhändig anteckning: »Copia af skiälfwa Orriginal Brefwet, som Konungen i Swärgiet Gösta Adolph hafwer skrifwit». I en volym i Västerås med ryggtitel »Miscellanea Troilia», enligt en anteckning köpt 1765 af Abraham Hülphers på ärkebiskop Sam. Troilii auktion och 1785 skänkt till Västerås Stiftsbibliotek, finnas kopior af två bref, i förteckningen 7 och 8.

Ännu flera afskrifter finnas. Så kan man särskildt nämna Gustaf Rålamb's (Rålamb. saml. fol. nr 134) i Kungl. Biblioteket, de röra samma bref som Arckenholtz, och de anonyma i Gustavianska samlingen i Uppsala (F 528) och förrådet är därmed säkerligen icke tömdt, men förut nämnda torde vara de äldsta och väsentligaste från 1700-talets förra hälft mot midten af århundradet.

Intresset för brefven slappnade nog icke, men afskrifter ersattes så småningom af tryck. Det skulle föra alldeles för långt att undersöka hvar enstaka bref blifvit tryckta till dess de af Styffe samlades, dock torde det ej sakna intresse att se när detta skedde för första gången.

I Stockholms Posten för den 25 januari 1788, dagen efter uppförandet å Stora Kongl. Theatern af »Gustaf Adolph och Ebba Brahe, Lyrisk Drame» läses: »Då Historien lemnar föga eller ingen underrättelse om konung Gustaf Adolphs kärlekshandel med Fröken Ebba Brahe; utan denne, blott inom wisse Familjer, til rätta sammanhanget kände Anecdote varit hos många underkastad mer och mindre twifvelsmål; torde, särdeles nu, då den blifwit klädd i Dramatisk drägt, icke wara otjenligt att meddela trenne Konungs Bref till Fröken Brahe, hwilka uplysa den werkelige förbindelse som varit dem emellan, och, så widt bekant är, tilförenej äro tryckte».² På denna ingress följa aftrycken af tre bref, i förteckningen motsvarande nr 1, 7 och 8.

¹ Se sid. 113 o. f.

² En bekräftelse däraf att de ej varit tryckta förut ligger i Warmholtz notis i Bibliotheca historica, där han under nr 3473 med anledning af romanen Gustaf Adolph och Ebba Brahe säger att han hade 4 bref för ögonen, »de äro skrifne, icke i Romanstyl, utan med all en så hög Herre anständig värdighet», men nämner icke att de någonstades varit tryckta. Warmholtz dog som bekant 1785. Denna del af hans bibliografi kom dock icke ut förr än 1792.

Hufvudintresset knyter sig likväl kring frågan hvar originalen funnits och hvar de nu förvaras. Tyvärr ha, för flertalet, hvarken afskrifterna eller trycken i detta afseende gifvit några upplysningar. Och i de lärdes anteckningar, så långt undersökningarna räckt, finnes ingenting därom. Synnerligen belysande i detta afseende är ett svar som professor H. G. Porthan gifver till J. Hallenberg i ett bref från Åbo, dateradt 1785 den 29 april:² »På Acad. Bibliothekets afskrift af Gustaf Adolphi's Bref till Ebba Brahe, har Arckenholtz teknat in margine Warmholtz. Jag förmodar altså, at han fått afskriften af sidstnämnde flitige samlare; kanske at i hans efterlämnade samlingar eller papper, hvaraf Herr Gjørwell har åtminstone en god del om händer, kan finnas underrättelse hvarifrån dessa bref förskrifva sig? Jag måste tillstå, att jag om dem och deras authenticitet äger ingen kunskap; men granskning förtjenar den. Jag har i afskriften² hållit mig ord ifrån ord vid Arckenholtziska copian både til orthographie och interpunctation».

Hallenberg är dock senare själf i tillfälle att meddela en värdefull notis om ett af originalen, som Arckenholtz kopierat. I tredje bandet af sin Gustaf Adolfs historia, tryckt 1793, skrifver han sid. 253 på tal om dessa afskrifter; »sedan man för några år³ sedan igenfunnit själfva hufvudskriften till ett af dessa bref, alldeles lik afskriften, och hel och hållen skrifven med Gustaf Adolfs egen hand, har man fullkomlig anledning att antaga alla fem dessa bref för pålitliga.» Han fortsätter längre fram: »Det tredje, som är själfva originalet, förvaras i Konungens bibliothek på Drottningholm, ditlämnadt af en Friherre Falkenberg till Fröstorp⁴ år 1781, och enligt hvad Konungen Gustaf III själf behogat mig berätta, funnet uti en förut okänd lönnlåda uti en gammal bureau, som skall tillhört Ebba Brahe». »Såsom en sällsynt öfverlefvad af hvad Gustaf Adolf med egen hand författat», det är Hallenbergs ord, blef brefvet också omhändertaget på Drottningholm. Tidens skickligaste bokbindare Kristoffer Schneidler fick göra ett fodral, i hvilket brefvet lades omsorgsfullt hopviktt, skyddadt af

¹ Bref från H. G. Porthan till samtida, utg. af E. Lagus, I. s. 118.

² Nu i Uppsala Universitetsbibliotek. Arckenholtz afskrifter ha förstörts genom Åbo brand.

³ Är detta att taga alldeles efter orden, så hade Arckenholtz, Rålamb o. s. v., som afskrifvit brefvet, tagit sina kopior efter en äldre afskrift.

⁴ Skall tvivelsutan vara Tröstorp = Trystorp.

ytterligare ett annat fodral, båda försedda med delikata ornament¹ på röd marocco.

Osannolikt är icke att detta bref, så väl mottaget af Gustaf III och omvårdadt, dragit till sig de två andra breffen, hvilka jämte detta år 1854 från Drottningholm kommit till Kungl. Biblioteket. Konung Gustafs lifliga intresse för Gustaf Adolfs ungdoms kärlekssaga var känd inom hofkretsen och de lärde fingöra göra sitt för att rikta konungens vetande därom.²

Det finns ingen anteckning om hvem denne Friherre Falkenberg var som öfverlämnade brefvet till Drottningholms bibliotek. Rimligtvis kan man gissa på Friherre Gustaf Falkenberg (f. 1716, † 1782) fideikommissarie på Lagmansö, och att bureaun, i hvilken brefvet skulle ha förvarats, genom arf öfvergått till honom efter dennes moder, grefvinnan Beata Margareta Douglas, dotters dotterdotter till Ebba Brahe. Genom sistnämndas dotter grefvinnan Kristina Katarina De la Gardie kan brefvet ha kommit till Torpa i Västergötland.

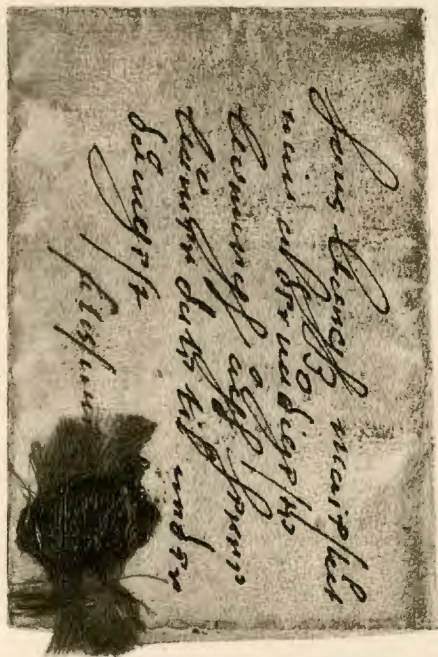
Just där har bevisligen ytterligare ett original funnits. Sistnämnda har af H. Wieselgren år 1869 lösgjorts ur en volym »Stenbockska ätten»³, tillhörande Ekebladska papperen, som bekant införlifvade med Engeströmska samlingen, sedan 1864 i Kungl. Biblioteket. Hur volymen kommit till Ekebladska samlingen, därom lämnar grefve Claes Ekeblad själf en viktig upplysning, som tillika gifver nyckeln till ägarelängden ända upp till brefvets mottagarinna. Anteckningen har följande lydelse: »Dessa gamla documenter äro mig gifna utaf Herr öfwerste Baron Ruth, som ärft dem på Torpa derest de legat ganska länge». Därpå kan man med afseende på brefvets öden sluta sig till följande alternativ:

<i>Ebba Brahe</i>	
g. m. Jakob De la Gardie	
Pontus Fredrik De la Gardie	Kristina Katarina De la Gardie
g. m. Beata Elisabet v. Königsmarck	g. m. Gustaf Otto Stenbock (Torpa)
Johanna Eleonora De la Gardie	g. m. Erik Gustaf Stenbock (Torpa)
Beata Elisabet Stenbock g. m. Carl Georg Sjöblad (Torpa)	
Ebba Kristina Sjöblad g. m. Gustaf Ruuth	
Erik Ruuth f. 1746, † 1820.	

¹ Typiska för Schneidler från 1780-talet enligt G. Hedberg. Det inre fodralet bär påskriften: *Bref ifrån K. Gustaf Adolf till Fröken Ebba Brahe*, och på motsidan: *Biblioteket på Drottningholm*.

² Den 20 maj 1721 skriver J. G. Oxenstierna till konungen: »Hallenberg ransakar arkiven och alla vrår af sitt minne, för att få tag i en dramatisk anekdot ur Gustaf Adolfs historia till det bruk, E. M. önskat (Gust. Saml. XXXI Kvart efter Levertin, Teater och Drama under Gustaf III, s. 108).

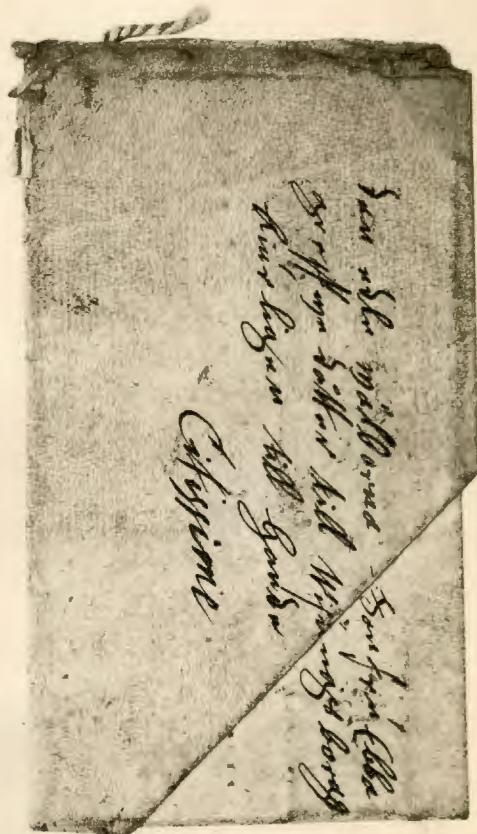
³ Det var uppfördt där under nr 21 «Ett friarebref utan öfverskrift».

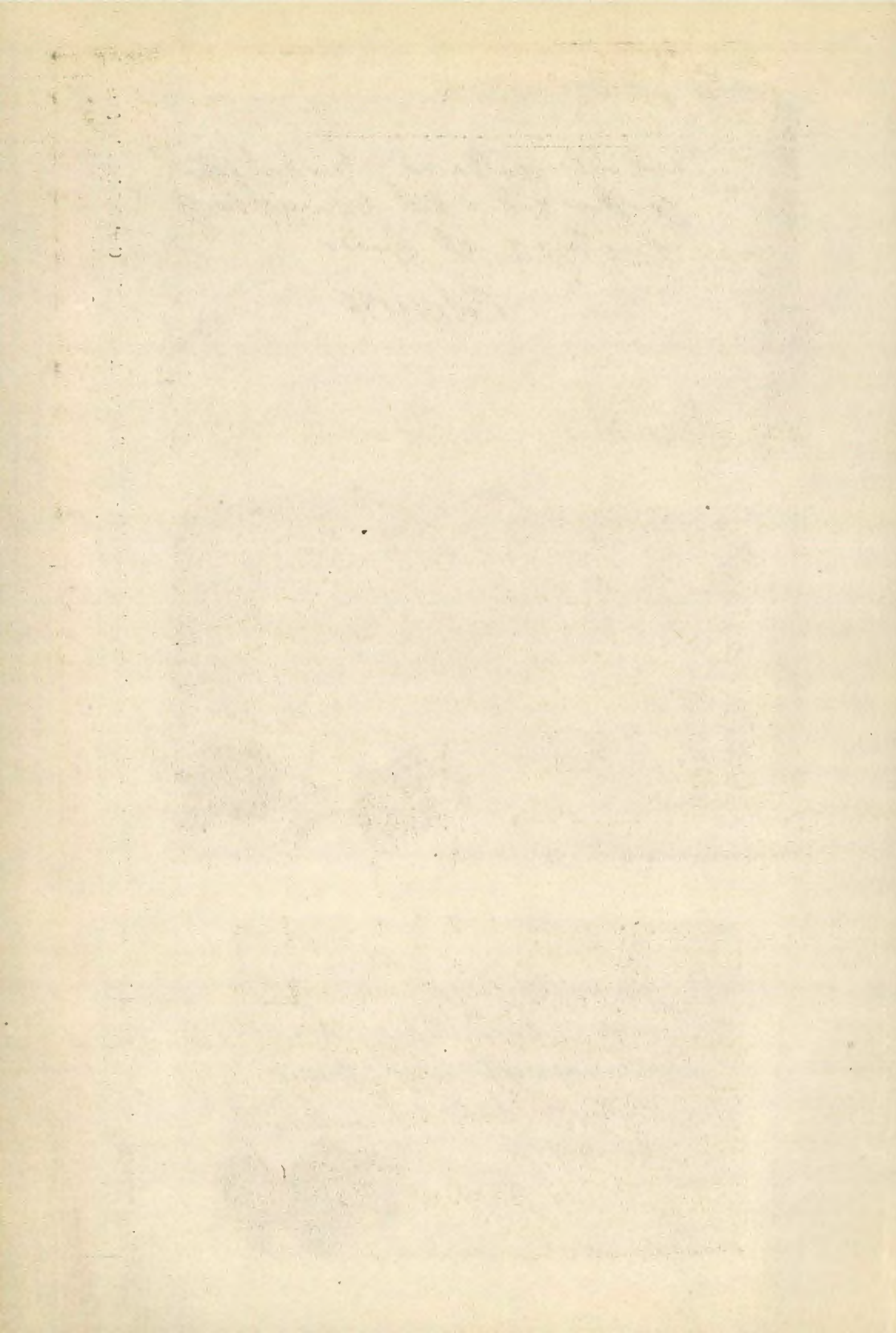
Faks. 5. Adress till Ebba Brahes bref (se Faks. 4). Sigill och röd silkesnodd.

Faks. 3. Baksidan af Gustaf Adolfs bref, hopvikt. Konungens sigill och blå silkesnodd.

Faks. 2. Adressen till Gustaf Adolfs bref (se Faks. 1).

Denne med Lars Sjunde den 19. Oktob.

Älskling
Lofvade mig i den näst följande
frunt I den hängslen som jag
med all underdanighet ämnar
till dig kärleksfullt förklarar
trängslen underdanighet
dermed öfver mig I den af den
högråd guds en godhet fullt och
effo ju väl för sin egen
dessa person vildest till stor
äff för den tycke och när mig
ningst icke för mig och
kärleksfullt skrivit till dig
den äff öfver I den mig
när sig öfver et annat mig
i et troget kärleksfullt
den högråd guds äff till I
I den högråd den högråd
I den högråd den högråd
frölsken Carinus an den högråd
till mig I den mig an
den högråd den högråd

Faks. 4. Bref från Ebba Brahe till Gustaf Adolf, dat. 19 okt. 1614.

Det torde vara på sin plats att till konstaterandet af originalets existens och historia foga ett troget aftryck af detsamma, då det förut är tryckt efter afskrifter.

Wälbårne fröcken, hiertans aller kiäreste. Vthaff it troget hierta kan Eder käriligen iagh icke förhålla, at Jagh wäl giärna Eder hade besöckt, medh min schriwelse, på thet Jagh Eder, icke, igenom långh frånwara aldeles vthur sinnet Komma måtte, och at jagh, deste oftare lägenhet kunde hafwa, the gladeliga tidender om Eder helsa och långlige welmåga (ther Jagh vthaff hiertat dageligen gudh ombider) at spörria och för nimma. Men hiertans allerkieraste, Jag hafwer stå i stor twifwel och twehågshet, hwad migh skulle wara til rååde, alt för then skuld, Jagh vthaff Eder förre schriwelse förnam, een stor förändringh vthi Edert sät til at schrifwe, så att Jagh migh inbillat hade (hwar thet icke Edert löfte Emot st[r]ewade¹) at I migh aldeles förlåta wille, Thetta och intet annat, hiertans allerkiäreste, är orsacken til min långhsame drögsål, at Jagh Eder icke oftare med min schriwelse hafwer besöckt, och hade thet Jcke heller ännu giöra dierfwedz, hwar iche thenna goda lägenhet hade förfallit, men efter thet iagh weet at thetta bref kommer wist Eder til hända, så hafwer iagh wellat Eder än engångh på minna, Edert löfte, at J migh för alle andre manspersonner allena älscka w[i]lla,² wisserligen håppandes, såsom och käriligen bediandes at J Eder hierta och sinne icke wellen förändra, Alt licka såsom Jagh hafwer warit, ähr och blifwer stadight in til min yttersta enda

Eder
trogne och tjänst
willige frende
G. A.
(sammanbundet med E B)

Om brefvet nr 4, för första gången aftryckt (dittills okänt) i Handlingar rörande Skandinaviens historia del XXI, s. 37, 38, och sedermera ånyo tryckt efter detta, säges hos Sondén³ att det förr tillhört v. Brinckman samt att det sannolikt nu befinner sig på Trolle Ljungby. Grefve Trolle Wachtmeister har på förfrågan därom haft älskvärdheten svara att så verkligen förhåller sig och gifvit tillstånd till dess offentliggörande efter originalet.

Hiertans, aller kereste, fröcken, iagh⁴ hafwer med altsom störste, sorgh, förnummit, att H. M. min frumoder skal hafwa bannat Eder min hiertans aller käreste, therförre hafwer iagh ej kunnat vnderlåta,

¹ I första stafvelsen äro flera staplar numera borta.

² Ett hål i papperet där i stått.

³ Anförda arbetet sid. 9.

⁴ Före iagh står ett utstruket *hul*.

thetta bref medh thenna legenhet, Eder aff it troget hierta at til schriwa,² och Eder bedia att, J Eder icke för mycket bedröfwa, vthan heller til fridtz gifwa, Jntil ther gud wil at Eder herfader kan komma thit til Eder, och hemta eder thedan, hwilcket Jagh icke schriwer förthensckuld, at iagh ännu, hwarcke onth heller gåt swaar, bekommit hafwer, vthan migh är swar lofwat ifrån gripsholm, om gud gifwer at thet blifwer gott, då förhåppas Jagh, at J thet skole få wetta för Eder herfader kommer til Eder, men hwar och icke, så sckal iagh wäl bedia Eder herfader at han sigh snart til Eder sckynda sckal, på thet at J icke lenger för min skuld och til förgefwes, måge plågade blifwa, Men² efter lyckan är migh så drygh (aller kereste fröcken) och iagh görligen kan see at hon til migh aldeles ryghgen hafwer³ went therförre kan Jagh, för thet troгна hierta hierta skuld, som iagh til Eder hafwer burrit, och ännu beholla sckal alt vthi min ytersta enda, Eder min hertans käreste icke råda at J til licka Eder lycka med min förpilla skulle, vthan thet är mycket bettere at sorgen henger hoss migh allena; hwilcket Jagh alt steller vthi Eder egen goda willia, allena beder, at J willen blifwa och wara migh altidh med kärlech och god benegenhet stadight wel bewågen, alt licka såsom J blifwa, för alle andra quinspersohnner stadigt vthi mit hierta then allerkäreste, Befalandes Eder hermedh vthi gudz nådige besckyd, och migh vthi Eder stadiga gunst och kerleck.

then 20 Jun. J Stockholm
Anno 1613.

Blifwandes then stund iagh⁴ lefwer,
hiertans aller käreste fröcken,
Eder troгна och tjänstwilliga
frende

G. A.

(Sammanbundet med E B)

[På ryggen]: (Gustaf Adolfs sigill, några streck samt anteckningar från 1600-talet, men ingen adress): *sägstån ringar*; (därunder) *6363 i smyke i däd andra*. (Stilen synes ej vara Ebba Brahes.)

Flera bref från Gustaf Adolf till Ebba Brahe än dessa nio ha icke blifvit tryckta eller äro ens kända i afskrifter. Emellertid har som inledningsvis berörts ännu ett kommit fram, som ansluter sig till de föregående och i förteckningen kunde insättas mellan nr 2 och 3. Det är som flera andra dateradt Wäsby⁵ och

¹ Skrifvet öfver ett utstruket *schrifwa*.

² Efter *Men* står ett utstruket *lyckan*.

³ *Wendat* utstruket.

⁴ Skrifvet öfver ett utstruket *ighh*.

⁵ Wäsby, f. d. kungsgård i Sala landsförsamling af Öfver Tjurbo härad, Wästerås. Gamla kungshuset, rifvet 1717, uppfördes af Gustaf Vasa. Vid Öster Sala finnes ännu en skogsdunge, bestående af vackra tallar på en jämn, högländ plan, hvilken allt sedan den tiden varit skonad från hygge och bär ännu i dag namn af Gustaf Adolfs lund, af den anledning, som traditionen förmåler, att konungen ofta promenerat där med Ebba Brahe (Hist., Geogr. och statistiskt lexikon öfver Sverige.)

alltigenom skrifvet af konungens egen hand. Att det här kunnat återgifvas i ljustryck har redaktionen att tacka grefve Wachtmeisters frikostighet.

Faks. 1.

Min gunstige helsen med gud tilförende wälborne hiärtans alderkärsta Fomfru Effter det Breff Fagh af eder senest unfått är til at förnimme såsom skulle F wara dageligen och nu mehre änn tilförenne anfäcted af them såm eder om mit hiärtas tilstånd falskeligen förtälja. Beder eder doch at F^r mehre förliter eder på thet Fagh sagt hafwer än på them som wilie inted annet än drage edert sinn ifrå mig ther thet tilgiörendes wore håpes ändoch at F kiäre Fomfru blifuer allt stadicht som F migh låffwat hafwer thet F och skolle finne migh hwar eder täckes lyste om ett trogüt hiärta och icke fruchter thet den älskogh Fagh til eder bärer kunne i någhen motte förhindere om F wille then samme optage och i edert sinne behålle beder och alrekärsta Fomfru att i måge tro thette och thertill att Fagh bliffwer intill min yterste ände eder ganske

*trogne och tienstwillige frände
Gustavus Adolphus.*

Allerkärsta Fomfru Fagh förhåppes at F wille hälle för godh then ringe gäffua F här medt af thenne Breffuiser unfänge håppes och at om thet eij för annen skull skier doch för then som eder samme gäffue giffwer och om F min hiärtans kiär nu wele med någhen eder skriffuelse migh unfängne så kunne F på troo giffwa then Hr Larss Sparre^a som nu drager til mig befaler eder gud med många glade nätter af hiärtet aff Wässby den 16 Martij Anno 1613.

Faks 2.

[Adressen] *Den edle wälborna Fomfru Ebba greffwe dätter till Wisingsborgh kiärligen till hande
Cütissime.*

Faks 3.

[Anteckning af Ebba Brahe hand] *ankäm åm afften dän 19.*

^a Skrifvet på ett p.

^b Lars Eriksson Sparre, f. 1590, var sedan 1611 kammarherre hos Gustaf Adolf, sedermera landtmarskalk, flera gånger under åren 1633—1640, riksråd, † 1644.

Hittills har icke ett enda bref från Ebba Brahe till Konungen varit känt.² Utsikterna att dylika skulle finnas och småningom upptäckas voro också skäligen små, då som Sondén³ säger »det är föga sannolikt, att, såsom förhållandena utvecklade sig, Konungen funnit skäl att gömma dessa bref». På Hammers auktion, vid samma tillfälle som gaf det oväntade nya kungliga brefvet, såldes emellertid ett egenhändigt bref från Ebba Brahe till Gustaf Adolf. Grefve Axel Wachtmeister blef ägare däraf och har bekostat bifogade Ijustryck.

Faks. 4.

Höghbårne aldere nådigeste kånungh ågh herre Eders kongh maïestat är iagh med all underdånigh tjenst ågh hiärteligh kiärleeks tråghne tilbiudelse en tråghen underdånigh tienarinne dærnäst ösker³ iagh E k m af dån högste gudh en stadigh hälse ågh välmåghē så uäl för Sin eghen konnughslge⁴ persson rüikedt til stor hugned sãm ågh för dån lyke ågh nåde migh ringhe iomfru uedefahres af E k mts kiärlighe skriffuelser ågh åtancker kan ågh dhänne E k mts migh uisede nåde eij opå et annat uis förskylle än ii et troget kiärleksfullt hiärta dædt dån högste gudh ueter at iagh till E k mt bähr dån stund iagh leffuer dædt E k mt säger åm bref til h f. nåde frökän Catarine⁵ åm dædt sãm h f n skole tale mäd h k mt min a n dråningh⁶ så är dædt fast bäter då E k mt drager tilbake då iagh hafuer fast mehre åhugse at tale mäd h f n dær til iagh ågh dughelighen bedær gudh unna mig til et gåt bijstånd så uäl derföre migh ringe iomfru eij uel anstår E k mts konungssliga pärsson at eftetrachte sãm ågh min daghelige fruchten ågh bedröffuilse af the månge spörsmåhlena hafuer E k mt dægh stadicht ij mit Sinn sambt befaler E k mt nu af alt tråget hiärta ågh siäll

² Jag bortser här från ett kuriosum förvaradt på Trolle Ljungby. Det har tillhört v. Brinckman och är förfärdigadt, synes det, af samma man af hvilken i Kungl. Biblioteket finnes en ansenlig samling förfalskade autografer.

³ Sid. 9 o. f. anförda arbetet.

⁴ Önsker.

⁵ Konungsslige.

⁶ Hennes furstliga nåde fröken Catarine är konungens halvesyster f. 1584, förmäld 1615 med Johan Kasimir af Pfalz-Zweibrücken, † 1638. Hon var som bekant konungens förtrogna.

⁷ Min allernådigste drottning. År 1614 funnos två änkedrottningar i Sverige, konungens mor, drottning Kristina, samt Gustaf I's änka, drottning Katarina Stenbock, hvilkens hoffröken Ebba Brahe var från 1614.

med många sine tusen kiärlige åtanker ii gudz beskiärm altidh
af nykiöpingh dän 19 october Ao 1614.

*E k mt min aldernådigeste
konunghz ågh herres*

*tråghne underdånege
tiänarinne så länge iagh
lefuer*

Ebba braa g dtr.²

Faks. 5.

[Adressen] *Hans Konghs maiestät min aldernådigeste ko-
nungh ågh herre kåmer date til underdånigest
sitissime*

[På första sidan i margen med konungens hand] *Kom med
Lars Sparre^a den 5 Nouembr.*

Med iakttagande af den ordning och nummerföljd som Styffe
angifvit och Sondén godtagit samt med insättande af de ny-
komna breffen kan brevväxlingen uppräknas som följer:

Gustaf Adolf till Ebba Brahe.

1. Wäsby d. 19 Jan. 1613. — Orig. okändt.³
2. Wessby den 6 Mart. Anno 1613. — Orig. i Kungl. Biblioteket.
- 2 a. Wässby den 16 Martij Anno 1613. — Orig. på Kulla
Gunnarstorp.
3. Stockholm den 1 April Anno 1613. — Orig. i Kungl. Biblio-
teket.
4. Then 20 Jun. I Stockholm Anno 1613. — Orig. på Trolle
Ljungby.
5. Then 21 Juli i Stockholm Anno 1613. — Orig. i Kungl.
Biblioteket.
6. Uti Narwen den 20 sept. A. 1614. — Orig. okändt.⁴

² Grefvedotter.

³ Se not 2, sid. 111.

³ Hos Styffe och Sondén tryckt efter afskrifter i Gustavianska saml., jäm-
förd med en till kanslirådet Hallenberg af prof. H. G. Porthan meddelad afskrift
ur Arckenholtzka saml. i Åbo Univ. Bibl., båda nu i Uppsala.

⁴ Hos Styffe och Sondén aftryckt efter H. G. Porthans afskrift i Uppsala.
(se not 2, sid. 107).

7. Odateradt. »Efter det jag icke tilfalle hade» etc. — Orig. okändt.²
8. Odateradt. »Vthaff it troget hierta.» — Orig. i Kungl. Biblioteket.
9. Odateradt. »Jag hadde förhoppas.» — Orig. okändt.²

Ebba Brahe till Gustaf Adolf.

Nyköpingh dän 19 october Ao 1614. — Orig. på Kulla Gunnarstorp.

Man anser allmänt, så senast Sondén i sin upplaga af konungens bref till Ebba Brahe, att tiden för kärlekssagan infallit under åren 1613 samt 1614. Och brefven bekräfta ju också antagandet att just nu tre sekler förflutit sedan de skrifvits. Att förbindelsen dem emellan likväl icke upphört med utgången af året 1614, utan varat åtminstone ännu ett halfår till, visar ett litet papper, äfven detta köpt på Hammers auktion³ och nu tillhörigt bokexperten Birger Lundell. Redaktionen är honom tacksam för visadt tillmötesgående att få aftrycka detsamma.

Konungen riktar sig åter till Lars Sparre, samme man, som i bägge de nyfunna brefven visat sig vara hans och Ebba Brahes »postillon d'amour».

Sedell för H Lars Sparre huru han sigh förhålle skall först skal han med lägligeste beställe så att wij winne gehör och ståthålleren kommer til ändskap med munstringerne der nedre i Östergjöthlandt dedhann begifwer H Lars sigh till Stockholm och beställer ett brystesmyke om tre hundre gyllen med demanter af mästr Lorentz⁴ item skriffuer Oss til näher samme demanthesmyke ähr fardicht, dock om sigh så fogher att Fonfru Ebba Magnedotter⁵ skulle komme dit på then Oorthen då skrifver han intedt men lefwerer Jfru Ebba samme smycke på wære wägner item begiäre Bref till Oss.

Gustavus Adolphus.

² Hos Styffe och Sondén aftryckt efter en afskrift bland Gustaf III:s papper i Upsala, jämförd med aftrycket i De la Gardieska arkivet, de XI s. 60 o. f.

³ Hos Styffe och Sondén aftryckt efter Ulrika Eleonora d. ys afskrift (se sid. 106).

⁴ 1914 18/s.

⁵ Lorens Hartman d. H., † 1617, inkom 1582 från Mecklenburg (Örnberg 10, s. 228) guldsmed i Stockholm.

⁶ 'Junfruns' fader var som bekant riksmarsken grefve Magnus Brahe, f. 1564, † 1633.

Om kopparen skrifuer H Lars H Johan Skytte item om de 40 gyllen som H Skeydingh taalt om wore gifna Anders Erichsonn leutenanten. Hörer och efter dedt som wij befallt wære fougder på Kroppa och Wasunda och gifuer Oss beskeed med snarest. Om Her Bo ribbingh auisseres H. niels Bielcke. [På ryggen]: Kommedh thette breff som hans K. Mitt migh Sände medh Förän Drabant then 17 Maij Anno 1615.

Två Gustaf III-porträtt utanför Sverige

I Cassel och Wasa

Af Sixten Strömbom

I det berömda galleriet i Cassel hänger ett knästycke i naturlig storlek af Gustaf III. De svenska konstväänner, som stanna i den vackra hessiska residensstaden någon dag eller några timmar på genomresa till eller från rikare kulturorter ge sig väl sällan tid att dröja bland den relativt ointressanta 1700-talskonsten i galleriets smårum, då Rembrandt och andra af de största ge ut af sin fulla rikedom i de stora salarna.²

Gustaf III-porträttet är emellertid dessutom upphissadt nära taket och i sällskap med en samling borgerlig tysk rokoko och nyantik, som just inte verkar fascinerande. Katalogen upplyser om att n:o 749 är måladt af »Lorenz Pasch, geb. in Schweden, wann ist unbekannt, malte zu Stockholm, † 1805.» — D:r Gronau, den nuvarande museumsdirektören, får inte ställas till svars för katalogens ovetenhet om Lorens Pasch d. y:s lefnadsdata, tafvelförteckningen är ett omtryck — 24:de eller 25:te upplagan af tämligen ålderdomlig affattning. Genom direktörens och ändå mer genom en gemytlig vaktmästares tillmötesgående få vi upp en lagom hög stege och försöka granska taflan från en mera passande synpunkt. Duken är 141 cm. hög och 131 cm. bred. I vänstra nederhörnet kan man urskilja : Pasch pinxit 1779.

Porträttet har en officiell karaktär. Konungen står iklädd Svea lifgardes uniform med fältherrestaf och plymagerad hatt i händerna uti ett brungrått hedlandskap.

Nästan hela den resliga gestalten tecknar sig mot en gryende morgonhimmel, med en enkel, energisk silhuett, som har något statuariskt i sin vertikala slutenhet.

Det ungdomligt magra hufvudet, som verkar på tok förlitet och därigenom förefaller något tillfälligt monteradt på den massiva

² Undertecknad hade troligen inte heller sett det, om inte hans vän fil. lic Arvid Bäckström förberedt honom på dess existens.

GUSTAF III
Porträtt af Lorens Pasch d. y. Cassel.

GUSTAF III
Porträtt af Lorens Pasch d. y. Wasa.

GUSTAF III
Porträtt af Lorens Pasch d. y. Gripsholm.

bålen, är tecknad med summarisk bredd i sina hela, bestämda ljus- och skuggplan. Det har blifvit mera en elegant påmålad mask än ett lefvande ansikte. Frånsett detta litet fatala hufvud, är figuren uppbyggd med sällsynt schvung och fast saklighet.

Hvarje detalj i kompositionen är ordnad på samma gång sirligt och lefvande. Färgerna liksom stoffkaraktären i allmänhet äro gifna med en oräddhet, som tillförsäkrar bilden en präktig dekorationsverkan; i den varma hyn med gråbruna och violetta skuggor, dräktens blå, silfverhvita och gula färgplan stå effektfullt mot gryningshimlens hvirflande grå skyspel.

I detaljeringen förtjäna — som ofta hos Pasch d. y, — händerna att framhållas. Naturligtvis äro de för stora till det alltför lilla hufvudet men modellerade med gedigen volymkänsla och ett delikat sinne för det mjuka, lefvande hullet.

Både uppställning och accessoarer klinga ju välbekant igen från franska fältherrebilder af t. ex. Largillière eller C. van Loo, men är detta porträtt det första man ser i denna art af Pasch, kan det hända att man vill tro på medveten och afsiktlig naturstämning inför denna slanka figur i det ödsliga hedlandskapet. Senare porträtt af olika personer, där denna landskapsfond återkommer klichémässigt, exempelvis i flera af Riddarhusets landtmarskalks-porträtt, förtager en fort nog hvarje lust att indikta någon romantisk stämning, trots det att hela arrangemanget har sin ursprungliga hemortsrätt i den van Dyckska konsten, samma svärmiska drömland, där engelsmännen med sitt mera obundna natursinne inspirerades till verklig porträttlyrik.

I Lorens Pasch d. y:s självbiografi (Gahm Perssonska papperen) nämnes ett porträtt af Gustaf III i Lebensgröss, som konungen skänkte till Wasa hofrätt 1784; och den praktfulla galabilden af Gustaf i den hvita silfvertygdräkten hänger ännu i hofrättshuset däruppe i den lilla finska staden.² Af allt att döma har Pasch använt sig af samma ansiktsstudie som till Casselporträttet.

Det långa ansiktet är framställt en face, endast obetydligt åt höger, på ett sätt som gör den assymetriska skefheten omärklig; det verkar också ytterligare förlängdt genom den höga ceremoniperuken och den kraftiga, obrutna skuggan längs kinden. Ögonen skåda vidöppna framför sig med ett uttryck af mildt allvar, munpiporna äro uppdragna till ett högtidligt leende.

² För anskaffandet af vidstående bild och för många upplysningar är jag stor tack skyldig Hofrättsrådet Knut Åkesson, Wasa.

Märkligt nog, har också figurens ställningsmotiv nära sammanhang med Casselporträttet. Hufvudintrycket är att konungen står helt en face och i beredskap att träda ett steg framåt. I Casselporträttet var ju knappast tal om rörelseriktning, då benen skuros af jäms med knäna genom repousoaren — klippsprånget med rustningen — och slutligen af ramen; men hufvudets bälens och benens förhållande till hvarandra är i det närmaste detsamma.

Ansiktet vrider kungen som sagdt åt höger; på samma gång som han flyttar fram höger fot med hela högra kroppshalfvan, har den vänstra halfvan stannat något tillbakavriden.

Kungamantelns hermelinskrage med alla ordenskedjorna faller jämn och ganska frontalt öfver bysten, men den högra armen, hvars hand leker med spiran på samma sätt som på Paschs stora Gripsholmsbild af konungen, den högra armen ger eftertryck åt kroppens vridning genom att sträcka sig framåt och draga med sig mantelns magnifika veckfall, den andra armen med handsken i handen fortsätter också sin kroppshalfvas vridning bakåt.

En jämförelse med det nyssnämnda Gripsholmsporträttet (fr. cirka 1774) visar stora öfverenstämmelser i dräkt och accessoarer, men den betydliga lilla skillnaden är den att konstnären i Wasabilden dels gifvit modellen mycket vidare utrymme omkring sig, dels att han vridit honom ifrån den sneda halfprofilframställningen till en mera frontal enface. Och dessa kompositoriska smådrag bero inte bara på att konstnären velat variera sin anordning en smula, de äro symptomatiska för en tid, som söker sig fram mot vidare rymd, större allvar och värdighet: rokokon lever ännu i detaljerna, men de stora linjerna syfta mot mera klassiska ideal.

Slutligen vill jag i detta sammanhang också påpeka det större lugn, som hvilar inte blott öfver gestaltens hela rörelse utan också öfver det blida ansiktet, hvilket här i Wasaporträttet ej är oroligt på spänn, utan behärskadt och stilla, nästan med ett lätt skimmer af känslsamhet öfver sig.

BENGT OXENSTIERNA
(1623—1702)

MAGDALENA STENBOCK
(1649—1727)

Emaljmalningar af Elias Brenner.

Tvenne emaljmalningar af Elias Brenner

Af R. Stenbock

»Huru skall det förklaras att i samlingarna ej förekomma emaljporträtt, hvilka kunde tillskrifvas Brenner?» frågar Eliel Aspelin i sin monografi öfver denne konstnär.¹ Aspelin kände således icke till några emaljer af Brenner, som han så grundligt studerat. Men sedan detta skrefs har den porträtthistoriska forskningen gjort betydliga framsteg och äfven Brenners konstnärskap torde ha blifvit klarare belyst.

Vid förtecknandet af Stenbockska familjeporträtt påträffade författaren tvenne här återgifna emaljporträtt, hvilka ägarinnan, grefvinnan M. Sparre f. Barck, Bro-Gård, haft älskvärdenheten ställa till författarens förfogande. De föreställa kanslipresidenten *Bengt Oxenstjerna* (1623—1702) och hans andra maka *Magdalena Stenbock* (1649—1727).²

Under den karolinska tiden, då dessa emaljer äro målade, finnas icke många mästarenamn att välja på. Signatur saknas, men en närmare granskning visar otvetydigt nära frändskap med *Elias Brenners* arbeten och berättigar antagandet att här ifrågasvarande porträtt härröra från denna vår framstående miniatyrist och emaljmålare. Brenner signerade för öfrigt sällan sina porträtt. Man läge särskildt märke till Oxenstjernas förträffligt modellerade ansikte och det för Brenner så karakteristiska sättet att framställa håret, så minutiöst i hvarje detalj behandladt. Karnationen går starkt i rödt i båda porträtten, ett utmärkande drag i många af Brenners arbeten.

I konstnärligt afseende står Oxenstjernas porträtt högre än hans makas och flera i Nationalmuseum och Statens historiska museum befintliga Brenner tillskrifna arbeten, bland hvilka äfven

¹ Eliel Aspelin, *Elias Brenner*, en forskare och konstnär från Karlarnas tid. Helsingfors, 1896.

² Storlek: 2¹/₂ × 2 cm.

finnes ett emaljporträtt af en hans dotter Susana Elisa,² nyligen förvärfvadt från Weberska samlingen.

Är hypotesen riktig, skulle vi sålunda här ha att göra med tvenne märkliga rariteter, härrörande från vår högt skattade, förste inhemske miniatyrist, af hvilken *emaljmålningar* äro ytterst sällsynta. Aspelin uttrycker sin förvåning öfver att af Utterhjem så många emaljer finnas bevarade, men icke af Brenner, oaktadt han ju bevisligen sysslat med denna konstart och förmodar på den grund att Brenner sällan använde denna teknik. Möjligen har han rätt, men hänsyn bör äfven tagas till att Utterhjem förnämligast arbetade för hofvets räkning och hans arbeten alltså i de kungliga samlingarna fingo en bättre vård än de ömtåliga pjäserna kunde påräkna hos de många enskilda uppdragsgifvare, med hvilka Brenner stod i förbindelse. Sannolikt ha på så sätt många af hans emaljer gått förlorade.

Ofvan omtalade tvenne miniatyrer äro infattade i små medaljonger afsedda att bäras i armband — ingalunda sällsynt på den tiden. Armbanden äro dock numer icke i behåll. Släktraditionen förmäler att pjäserna gått i arf (från mor till dotter med undantag af sista generationen) alltifrån *Eva Charlotta Stenbock* (1710—1785) enligt nedanstående släktled:

<i>Eva Charlotta Stenbock</i> (1710—1785) g. m. Kristian Barnekow (1694—1762)	
<i>Ulrika Kristina Barnekow</i> (1736—1823) g. m. Tage Thott (1739—1824)	
<i>Lovisa Thott</i> (1772—1809) g. m. Corfitz Ludvig Beck-Fries (1767—1834)	
<i>Maria Sofia Beck-Fries</i> (1792—1865) g. m. Nils Anton Barck (1789—1856)	
<i>Ulrika Maria Charlotta Lovisa Barck</i> (1817—1900)	<i>Nils Joackim Magnus Barck</i> (1823—1875) g. m. <i>Ebba Maria Aminoff</i> (1830—1903)
	<i>Mathilde Barck</i> g. m. Johan Sparre

Det torde icke vara för djärft att gå ännu ett steg längre än släktraditionen och antaga att medaljongerna en gång i tiden burits af ofvannämnda *Eva Charlotta Stenbocks* moder *Eva Magdalena Oxenstjerna* (1671—1722, g. m. fältmarskalken Magnus Stenbock), hvilken ju var dotter till de afbildade, Bengt Oxenstjerna och Magdalena Stenbock. Helt säkert ha pjäserna beställts för hennes räkning.

Brenner var som bekant en konstnär af rang och uppskattades äfven af sin samtid såväl inom som utom Sveriges gränser

² Reproduceradt i: Lemberger, »Die Bildniss-Miniatur in Skandinavien», Berlin 1912.

— han verkade som hofminiatör under åren 1684—1693 och från 1711 till sin död 1717. Att han lyckades nå en sådan ställning är så mycket mer anmärkningsvärdt som han, börjande sin bana med en blygsam anställning som ritare vid antikvitetskollegiet, utan egentlig handledning i miniatyr- och emaljmålningkonsten arbetat sig upp till själfständig konstutöfning vid sidan af tidens största mästare inom denna konstgren.

Hans konstnärskap är dock allt för litet beaktad. En bearbetning af de säkerligen i mången enskild samling gömda arbeten af hans hand skulle fylla en lucka i vår svenska konsthistoria, i synnerhet som Brenner hörde till de få *inhemska* under Karolinska tidehvarvet verkande porträttörerna af betydighet.

Kakelugnsmakare och krukmakare i Sverige från cirka 1700 till 1846

Af Ellen Raphael

Källmaterialet till följande meddelanden utgöres dels af böcker, handlingar och papper som en gång tillhört Stockholms kakelugnsmakare skrå, dels andra mera officiella handlingar som under årens lopp blifvit insända till Kommersekollegium.

1. Det äldsta aktstycket är en i Nordiska museets Inventarium med nr 16,156 k. signerad »Uthgiftz Book» i kvartformat. Boken är inbunden i pergamentsband och försedd med två par remmar att knyta ihop pärnarna med. Boken, som innehåller 90 blad af hvilka 36 äro blanka, är påbörjad 1683 och innehåller ämbetets löpande utgifter, bokförda af åldermannen. Dessa räkenskaper ha endast förts under kortare tidsperioder, med luckor på årtionden. Sålunda finnas anteckningar från 1683—88, 1691—96, 1699—1701, 1757, 1772—79, 1785, 1796—1802, 1809—18. I de äldre delarna är stilen på sina ställen svårtydd.

2. En Stockholm stads arkiv tillhörig i pergament bunden foliant med två par remmar att knyta. På pärmen står präntat »Det lofl: Krukomakare Embetetz Åhrs Rächningar från d. 26 Junii Anno 1703. Continuerad Åhren 1704, 5, 6, 7, 8, 9, 1710, 11, 12,» o. s. v. till 1780. Men den fortsätter dock ända till ämbetets upphörande 1846. Handskriften innehåller 217 blad af hvilka 31 äro blanka. Här har ämbetets utgifter och inkomster ordentligt införts periodvis af notarien och blifvit undertecknade af rådman, notarie, ålderman, bisittarna och alla i staden bosatta mästare. Dessa räkningars längd växla mellan ett och 12 år. Pikturen är tydlig och redig, fast det förekommer uppenbara skriffel.

3. »Thet lofigl: Kakelugnsmakare Ämbetets Protocoll För Ann. 1754, 1755, 1756, 1757», o. s. v. Nordiska museets Inv.

n:r 16,156 e, är en i pergament bunden folio med spår af två par remmar att knyta. Den innehåller 245 blad af hvilka 48 äro blanka. Häre finnas utförliga protokoll öfver alla ämbetets såväl ordinarie som extra sammankomster från 1754 till 1796. Stilen är drifven, troligen äro de förda af notarien.

4. »Det Lofl. Kakelugns Makare Ämbets In- och Utskrifnings Book», med en hel del till hälften utplånade årtal på pärmen, Nordiska museets Inv. n:r 16,156 f. Det är en smal folio inbunden i pergament, med spår efter två par remmar att knyta. Handskriften, som innehåller några sidor med ett register i bokstafsordning samt 145 pag. sidor, är påbörjad 1751, och avslutas omkring 1798.

5. »Kakelugnsmakeri Ämbetets In- och Utskrifnings Bok» Nordiska museets Inv. n:r 16,156 g. börjas vid sistnämnda år och avslutas först med skræets upphörande. Till sitt utseende är den lika med förutnämnda, med 79 pag. sidor, men i bättre skick och med bibehållna remmar. I dessa böcker hade de mästare som hade lärlingar sina sidor, öfverst stod mästarens namn, på vänstersidan inskrefs lärogossen, på högersidan utskrefs han.

6. En Nordiska museet tillhörig bunt lösa handlingar innehållande rekommendationsbref för gesäller till erhållande af pass, en del gesällbref, betyg och räkningar, allt tillhörande Stockholmskræet.

7. En Nordiska museet tillhörig bunt med lösa handlingar från såväl, Stockholm som andra städer: en del vid diverse domstolar fallna utslag som röra ämbetet, handlingar och beslut, samt räkningar, gesällbref, betyg etc. Protokoll m. m. från Varbergs och Falkenbergs ämbeten.

8. I riksarkivet befintliga från Kommersekollegii arkiv komma Årsberättelser, från 1750 till 1848, de äldre signerade Handtverkare, de yngre Handlande och Handtverkare. Dessa berättelser äro insända af magistraten i hvarje stad och innehålla bl. annat förteckningar på där verksamma handtverkare. Årsberättelserna äro dock ofullständiga. För år 1750 finnas berättelser från nästan alla rikets städer, men sedermera fattas flera, en del omtalas ej ånyo förr än på 1820-talet, medan från andra insändas ordentliga uppgifter om icke under alla åren, så under längre tidsperioder. En och annan gång omtalas endast antalet mästare inom yrket i staden och inga namn. Efter 1820 äro förteckningarna ordentligt förda, och af dessa senare har jag ansett tillräckligt att ordentligt genomgå hvart femte års berättelser.

9. En del i Riksarkivet befintliga, till Kommerskollegium, justitiekanslern m. fl. ställda, skrivelser angående klagomål i en eller annan riktning från kakelugnsmakare.

Kakelugnsmakare och krukamakare ha af allt att döma utfört samma slags arbeten. Stockholmskrået, som åtminstone ett stycke in på 1700-talet innefattade de flesta mästare i landet benämnes krukamakareämbetet intill 1748, så kakelugnsmakareämbetet till 1757, krukamakare- och kakelugnsmakareämbetet, till 1784 och därefter endast kakelugnsmakareämbetet. I Årsberättelserna kallas de i den ena staden för ett och i den andra för ett annat, ett år står en mästare som krukamakare ett annat som kakelugnsmakare och tvärtom. En och annan stad som t. ex. Strängnäs, skiljer ibland på handteringarna och säger att där finnas så och så många krukamakare samt så och så många kakelugnsmakare, men ej ens här är det säkert, ty följande år räknas alla till samma yrke. Den gamla benämningen pottmakare kvarstår länge i de södra och västra delarna af landet.

Att få en utförlig beskrifning på allt hvad som tillverkades inom detta skrå är icke möjligt af de nu undersökta papperna. Något närmare omnämmande af olika slag »krukokjäril» som tillverkats finnes ej. Angående kakelugnar finnes likväl föreskrifter för mästarprofven i Stockholm ifrån 1754 till 1796. I en prislista för gesällarbeten från 1782 omtalas dels tillverkning af olika »tyg» såsom hel- och halfstops, kanns, o. s. v. samt olika slags kakel såsom »Ecken, mellansortskakel, Hörn dito, smärre sorts kakel och Sims» och uppsättning af kakelugnar »gamla och nya, gröne, blå och hvita, samt större och mindre». Att kakelugnsmakarna lika väl som porslinsfabrikerna under 1700-talet både förfärdigade och uppsatta med målning dekorerade kakelugnar, framgår tydligt dels af beskrifningar på mästarprofven, dels af att flera af gesällerna hade specialiserat sig och kallades porslinsritare och målare.

Mot 1700-talets slut begynner skråets arbetsfält att minskas och 1787 heter det i ett utslag från Byggnings- och Ämbets Collegium »att kakelugnars uppsättande af ämbetets egne eller Fabriquerna förfärdigade kakel voro ett kakelugnsmakareämbetets ensamma och egentlige göra».

Den yrkesmässiga lergodstillverkningen inom landet har utförts af ämbetena till dess de första fabrikerna erhöilo sina privilegier. Rörstrands porslinsfabrik 1726, Marieberg 1758, Södertälje stenkärlsfabrik 1744, med hvilka Stockholmsämbetet flera gånger under årens lopp är i delo om arbetare och rättigheter. Dessutom

omtalas under 1750-talet tvistigheter med en fänrik von Heine, som, åberopande sig på adelsmans rättigheter, på Örnbergs gård utanför Stockholm hade anlagt en »kakelugnsmakeriinnrättning». Att det dessutom under kortare tider här och hvar i landet funnits enstaka fabriker är säkert, flera personer ha erhållit privilegier på tillverkning af fajans, stenkärl o. d. men i hallrätternas årsberättelser, där alla fabriker skulle finnas upptagna, nämnes utom de nyssnämnda, endast Påljö i närheten af Hälsingborg på 1770-talet. Under århundradets sista årtionden och på 1800-talet, då ämbetena allt mer nöja sig med kakelugnstillverkning, anlägges dock allt flera fabriker för olika slags kärl m. m. t. ex. Zethraeus i Stockholm, Linning på Ulfunda.

Det är ej endast mot fabriker, enskilda adelsmän och böndhasar d. v. s. sådana som ej erhållit mästarrättigheter och ändå gjorde ämbetet förfång, man sökte skydda sig, äfven från utlandet inkomna varor beslagtogs. Sålunda omnämnes 1688 »dhen träthen som föll uppå holenske tyg» och 1775 omtalas »Kiäril confiscationen ifrån Hannover». Men man var äfven mycket noga med att ej mästare på en ort till andra städer införde sina varor, så konfiskeras 1737 stenkärl från Eskilstuna, och 1776 »en liten rund, målad kakelugn, som Åkerberg från Sigtuna infört».

Om sättet för varornas tillsaluhållande hade man gemensamma bestämmelser. Sålunda beslöts 1758, att ingen hädanefter skulle få sända ikring käril till försäljning på gatorna.

I 1700-talets början tyckes Stockholmsämbetet ha innefattat åtminstone de flesta af mästarna i rikets städer (handverk fick ju icke drifvas på landsbygden), så omtalas mästare från Ystad och Landskrona likaväl som från de mest aflägsna finska städerna. Så småningom utbryta sig emellertid allt flera ämbeten, det första omnämmandet därom är i Utgiftsboken 1694, däri omtalas »förtäring då mästarne i Varberg och Laholm fingo egit ämbete», och 1708 afskrifvas skråartiklarna för Jönköpings ämbete, före 1761 har Åbo, 1763 Göteborg och 1776 Uppsala lämnat Stockholmsämbetet. Dessutom har det funnits ämbeten 1750 i Ängelholm, i Gäfle, i Lund och i Västerås, Örebro 1779, Falun 1781, Norrköping 1784, Köping 1793, Linköping 1794, Varberg, 1799, Lidköping 1801, Falkenberg 1841, allt enligt handverkarnas årsberättelser, där dels dessa städer omtalas hafva »ämbetsmästare», dels kallas en af mästarna för älderman. När och ur hvilka städer dessa nya ämbeten utbrutit sig är ovisst, dessutom har helt visst ännu flera på 1800-talet haft egna skrån. Ty till Stockholmskrået hörde under de

sista årtiondena af ämbetets bestånd utom mästarna i hufvudstaden, endast några få från andra städer.

Med skränas afskaffande 1846, och näringsfrihetens antagande 1864, ha förhållandena inom detta yrke, såväl som inom andra handtverk i grund förändrats.

Om de äldre formerna för Stockholms kakelugnsmakareskrås organisation finnas inga uppgifter. 1702 tyckes de i hufvudstaden bosatta mästarernas antal ha varit minst 12, enligt en uppgift 1754, om en inskription på en bägare från förstnämnda år. Ämbetets sammanslutning, den så kallade »Lådan» vid hvilken alla i staden bosatta mästare voro närvarande, tyckes ha haft ordinarie sammankomst några gånger om året, samt dessutom extra sammankomst, när något ärende fordrade behandling. Sammankomsterna höllos dels i äldermannens hus, dels hos någon källarmästare eller i någon vinstuga: sålunda omtalas källarmästare Brun 1688, källaren Björngården 1759, vinskänken Ytterberg 1760, Malmens källare 1774.

Vid dessa sammankomster var alltid en af magistraten utsedd rådman närvarande, och tidtals en fiskal, samt en notarie, som förde protokollen och lådemedelsräkningarna, utfärdade skrivelser och mästarbref m. m.

Äldermannen, liksom ämbetets två bisittare utvaldes af magistraten bland flera kandidater, som ämbetet medelst slutna omröstning utsett. Den förstnämnde är ordförande och tyckes alltid ha varit den som å ämbetets vägnar talat till de inkallade gesällerna, samt tillika med de två bisittarna, varit kärande eller svarande i processer å ämbetets vägnar. Alla mästare voro honom särskildt vördnad skyldig, så blef en mästare på 1770-talet ställd inför ämbetet därför att han i häftighet blifvit otidig mot honom.

Den sist antagna mästaren fick tjänstgöra som »ungbror» hvilken det ålåg att sammankalla mästarna på äldermannens uppdrag och dylikt, en syssla som ingen ville behålla längre än det var nödvändigt. Han blef därefter »lådemästare» hos gesällerna och skulle närvara vid deras sammanträden.

Vid lådans ordinarie sammankomster redogöres alltid för nflutna penningar och utbetalningar verkställas. Bland inbetalningar som regelbundet återkomma äro kvartalsafgifterna, som erläggas för hvarje halfår af de i Stockholm bosatta mästarne. De i småstäderna bosatta inbetalade där tillfälle yppade sig, ibland för ett år, ibland för flera.

I de tidigaste meddelandena omtalas att »åldermannen bekom för sin möda likaväl som rådman och notarie samt stadstienarne», sedermera säges endast att så och så mycket utgafs till »vederbörande».

»Math, win och öhl» eller som det senare heter »för förtäring» är en stående utgiftspost. Dessutom omtalas vid hvarje sammankomst hur mycket pigan erhöi i drickspengar. Hade en ämbetsbroder eller en gesäll genom sjukdom kommit på obestånd erhöi han hjälp »i sin fattigdom» af lådan, dessutom omtalas då och då begrafningshjälp för både mästare och änkor. Till lådan betalades vid in- och utskrifningar. Hvarje gång en gesäll eller mästare hade något att andraga inför lådan erlade han s. k. äskenpenningar, och en nyblifven mästare betalar till de fattiga och lasarettet, samt mästarpenningar, diskretion eller en frivillig gåfva.

Vid dessa sammankomster afhandlas ärenden, som röra ämbetets intressen, såsom gemensamma processer mot sådana som gjort intrång i ämbetets lofliga näring, förhör mot enskilda gesäller, när de på något sätt uppfört sig oskickligt med slagsmål, gräl eller spatsering, ärenden angående nya mästare, arrenderandet af mark uti Stadshagen för lerupptagning, o. s. v.

Gesällskapet, det vill säga gesällernas sammanslutning, blev äfven förekalladt inför lådan och tillfrågadt om det hade något att andraga. Hade någon mästare minsta anledning till missnöje med sina gesäller upplästes skrårordningen, och förmanades de att uppföra sig skickligt. Efter år 1759 inkallas endast en gesäll från hvarje verkstad samt äldgesällen, ifall ej särskild anledning förefanns att förhöra flera.

Gesällerna hade sina sammankomster som kallades krogdag, hvarvid det ibland tyckes ha gått hett till. Sålunda blef 1772 lådmästaren vid en sammankomst på Barnhuskällaren slagen och förföljd af gesällerna långt ut på gatan.

Lådans egendom inventerades i allmänhet vid åldermansskiftet, och från 1754 finnes det en förteckning öfver denna inför i protokollboken.

1:mo sielfwa ämbetslådan med des fouteral och en klubba af masurbjörk samt en fattig bössa af hwitt blek.

2:do 2:ne ämbetsigill af messing, ett större och ett mindre.

3:0 2:ne st. stops bågare af silfr innantil förgylte med årtahl 1702 d. 2 december och påskrifter: ålderm. Hans Karau, Bisittarna Thomas johanson och Joh. Drake, M:ne Olof ander-

son, Samuel Vred, And. Högberg, Joh. Hosh, And. Passberg, Peter stake, Daniel Bure, Daniel Lock, Hans Byr.

4:o Ett ämbets Protocoll in 4:o ifr 1709 d. 12 Martii til och med 1754 d. 29 Martii.

5:o Ett d:o in folio ifr. d. 10 Aprill 1754, som nu brukas.

6:o En In- och utskrifningsbok uti lång folio.

7:o En d:o gl:l liten.

8:o En lådräkningsbok.

9:o En liten jern beslagen Coufert.

uti lådan voro

J plåtar och selar 162:—

3:ne stycken ducater à 18 D:r 54:—

2:ne dubbla Caroliner 9:12/3 samt
diverse reverser.

Några af gesällskapet ägodelar omtalas 1760, då ämbetet bifaller gesällskapet begäran att få göra sig en ny låda, »efter som den nu befintliga är ganska slät och förfallen» samt att de »mångfaldige gl:la, så kallade skyltar, må blifva uparbetade til något wackert och gangeligt silfwerkärl».

Lärotiden i ämbetet växlar från 2 till 7 år, men är i medeltal 4 à 5 år. Vid inskrifning i lådan företes bördsbref, som visar att lärogossen är så eller så gammal »är af ärliga föräldrar och ägta säng, samt under sin uppväxt alltid wisat sig dygdig, ärbär och skickelig», sedan erlägges en afgift och han inskrifves hos någon mästare för att lära i så eller så många år. Ibland, men relativt sällan och endast under 1800-talet påträffas i inskrifningsboken vid något namn anmärkningen »öfvergifvit läran». Men i allmänhet kvarstår lärlingen hos sin mästare, till dess han utskrifves.

Lärogossarnas antal varierar betydligt, sålunda ha stockholmsmästarna flera än mästarna i småstäderna, hvilka ofta ej hafva någon lärling. Äldermannen i Stockholm har betydligt flera gossar inskrifna hos sig än de öfriga mästarna, härtill medverkar den omständigheten, att de änkor, som fortsatte rörelsen i sina afidna mäns verkstäder, väl hade lärogossar, men dessa in- och utskrefvs under äldermannens namn med anmärkningen att de lära hos den eller den änkan. En del gossar in- och utskrifvas på en gång, det är ofta mästaressöner eller styfsöner till sådana, hvilka lärt i faderns verkstad, utan att dock ha blifvit ordentligt inskrifna.

Undantagsvis omtalas, att en lärling endast skall lära det ena af de två yrkena. Så säges 1759 om en gosse »dock kommer han allenast att lära på kakelungsmakeri» och 1776 om en annan att han endast skall lära till krukamakare.

När en lärogosse utskrifves ur läran står det ofta vid hans namn, om han förut haft ett namn på son, »kallar sig nu» det eller det. Josefson kallar sig för Öfverberg, Janson för Lundberg, Matson för Öberg o. s. v. Det är först på 1800-talet, som ej skrået så konsekvent förföljer -son namnen. Men äfven annan namnändring förekommer, så ändrar Schiffel till Hofverlund, Schomerus till Lifvendahl m fl.

Den utskrifne lärlingen måste innan han blef intagen i gesällskapet uppvisa för äldermannen och några mästare ett gesällprof. Detta tyckes åtminstone i småstäderna ha bestått af en kruka. Gesällen tager nu arbete hos någon mästare antingen genom äldermannen eller direkt. Att lämna sin anställning mitt i veckan eller utan att ha fått ordentligt afskedsbetyg, straffas strängt med böter, och den skyldige måste återgå till sin förra mästare. Ett fel, som gesällerna ofta anklagas för, är att ha med »spatsergång» fördrifvit dagar och till och med veckor och lämnat arbetet just i den brådaste tiden och därigenom ha strandsatt sina mästare. Härför kunde en gesäll dömas att åt mästaren utföra så och så många kakelugnar utan betalning. Om en gesäll slarfvat med arbetet så att mästaren fått obehag däraf, dömes han af lådan till böter och ersättning. Ingen gesäll fick för egen räkning utföra något arbete. Gesällerna i detta yrke såväl som i andra vandrade från den ena staden till den andra för att söka arbete. För att få lämna en stad måste han dock erhålla pass och för att utfå det måste mästaren intyga, att han, under den tid han konditionerat hos honom, uppfört sig som en ärlig och beskedlig gesäll anstår, och att han nu ärnar resa dit eller dit för att söka sin lycka. Dessa betyg måste dessutom vara atterade af äldermannen, såsom bevis på att gesällen verkligen tillhörde ämbetet. Under slutet af 1600- och början af 1700-talet voro de ibland affattade för »de tyska orterna», alltså på tyska språket.

För att blifva upptagen bland mästarna och få hålla verkstad måste gesällen i detta såväl som i andra skrån, utföra ett mästarpref. Han måste först till lådan erlægga äskenpenningar och begära att få bli mästare, och ifall »ämbetet ej hans begäran afslå kunde» emedan han var en af alla välkänd och aktad så eller

så många års gesäll, uppmanas han att återkomma. Om det var fråga om en mästareson, som ärft förmögenhet, beviljades det med lätthet, likaså om gesällen skulle gifta sig med en mästäränka. Äfven om en änka lofvat att till honom öfverlåta sin verkstad, och lådan förvissat sig, att ej samma änka gjort samma löfte till flera gesäller, får han göra mästärprof, »hålst som han icke skal öka värkstäderna i ämbetet», något som var fruktat i alla skrän. En mästare kunde äfven begära och erhålla löfte att ämbetet i fall han själf fölle ifrån skulle öfverlåta verkstaden till den eller den gesällen, som obehindrad skulle fortsätta handteringen såsom mästare, sedan han fullgjort mästärprof.

Det är icke alltid ämbetet beviljar gesällens önskan att få göra mästärprof. En gång t. ex. uppmanas en gesäll att vänta då just hans broder håller på med sitt prof. En annan gesäll, som strax efter att ha blifvit utskrifven, rest till Tyskland och där varit soldat och ej på flera år arbetat i yrket och nu icke tyckes vara vidare skicklig, tillrådes att skaffa sig mera öfning som gesäll ännu en tid, och afslås hans begäran.

Om lådan bifallit gesällens anhållan återkommer han vid nästa sammankomst, erlägger äskepengar igen och får sig mästärstycke förelagdt och det bestämmes hurudant stycket skall vara. I de protokoller som finnas, nämnas endast kakelugnar som mästärprof. År 1755 skall det vara »en blå och hwit kakelugn på fri vägg med sne tak, wridna hörn och fotstycken samt igenombrutne pelare af 3 kastens högd, $5\frac{1}{2}$ kackels längd och $3\frac{1}{2}$ kackels bredd». År 1763 skall det vara en »blå och hwit kakelugn på fri vägg af stora kackel efter nu warande bruk, med fyra hörn, åtta schicht el:r warf hög, $4\frac{1}{2}$ kackel bred och 3 kackel diup jemte boga och mussla ofwan el:r frammantil». Denna typ tyckes dock senare ha blifvit mindre användbar. Ty när gesällen Isac Lehman 1776 begär att få göra mästärstycke och visar ritning på »en nu i senare åren synnerligen i mode kommande och brukelig kakelugn med fyrkantig fot el:r pedistall samt igenformerad Collonne owan til» så bifölls denna begäran med »nöje». Annars vill icke lådan gärna godkänna ett stycke, som ej är förfärdigadt enligt gängse bruk. Ett arbete, som blifvit uppsatt hos en storman, omtalas vara felaktigt till sin inre byggnad, men då det förklaras vara utfördt så efter byggherrns vilja, godkännes det dock.

Lådan bestämmer hos hvilken mästare gesällen, som nu benämnes »styckmästare» skall göra sina kakel. Två mästare ut-

ses till »skådemästare» och skola öfvervaka hans arbete och svara för att styckmästaren »med egne händer själf både måla och förfärdiga skall» sin kakelugn. På ett l desammantr de sex veckor därefter, sedan styckmästaren ånyo erlagt  skepengar, skola profkakel visas och granskas af m starskapet. Det är vanligtvis ett hörn- och ett annat kakel, och äro de nöjaktigt gjorda, gillas de utan vidare och styckmästaren lyck nskas till forts tningen, men det var ej alltid de obetingadt gillades. Så omtalas 1761 »bes gs kaklen hwarvid ei annat war att tadla, än att han målningen därå med egne händer ei förfärdigat, utan därtill sig af en annan betient», hvarför ämbetet »antydde styckmästaren att han borde afsopa glasuren och sedan sielv i sk dem stares närvaro måla därå med egne händer». En annan styckmästare f r tillstånd att glasera om sina profkakel, men är felet begånget af »efterlåtenhet» och ej skedt af oförstånd, öfverses med det. Däremot förklaras 1763 en styckmästare på intet sätt  ga »uti handt rket den insikt som en någorlunda passabel gesäll, mindre en rättskaffens M:re», och f r han ej fortsätta med sitt stycke. Att profkaklen blefvo stämplade tyckes bevisas af att en styckmästare erhåller tillåtelse att glasera om sina kakel, hvilka varit af ämbetet godkända och stämplade.

Sedan styckmästaren erlagt  skepengar igen, och anhållit att m starskapet ville beskåda hans stycke, som var uppsatt där eller där, besiktigas det. I fall han var förlofvad med eller ändå skulle öfvertaga en änkas verkstad, uppsättes det ofta i hennes hus. Annars är det hos andra borgare eller stormän eller i offentliga byggnader det uppsättes. Stycket klandras ibland, men förkastas ej fullständigt, en gång omtalas att det »upsatte M starstycket  nsk nt hvarjehanda fehl därå syntes kunde de dock ei anses så stora att stycket där f r förkastas» eller »wid upps tningen åtskilligt war att påminna» godkännes de dock.  r stycket nöjaktigt utfört, förklarades styckmästaren f r mästare »emedan det befants f rswarl. arbetat, ty förklarades han f r en redelig och rättskaffens M:re h r i Staden och lyckönskades då til lådan» eller »med lyckönskan till Mästare och ämbets broder antogs, och erlade de wanlige afgifterna».

För att blifva mästare i någon småstad erhåller gesällen föreskrift om m starstycke af magistraten i staden, samt omtalar f r det ämbete som han skall sortera under, att han kommer att erhålla burskap så fort han blifvit förenad med ämbetet, och fått mästarbref, hvarefter han betalar f reningspengar.

En mästare i Enköping anhåller år 1802 hos magistraten i Göteborg att få flytta dit, men kakelugnsmakareämbetet därstädes afstyrker med motivering, att han troligtvis är en så kallad »landtmästare eller the hwilka få förening att nedsätta sig i andra smärre städer och blott gjordt simpel kruka till mästarstycke», och omtalas att där i staden varit »i öfver 30 år öfligt Mästare prof, en Målad Pott Kakelugn med Porcellain Glasur». I en annan stad omtalas 1778 att mästarstycket är »hwarje handa kjäril och en grön kakelugn». En krukamakare i Mariestad har erhållit föreskrift att till mästarprof förfärdiga en stor glaserad kruka samt soppskål med lock, hvilken gillats af magistraten, och får så mästarbref från Stockholmsämbetet.

Som redan blifvit nämndt behöll änkan mannens verkstad och fortsatte rörerlsen, till dess hennes son eller någon annan mästare får öfvertaga den, ofta kan hon fortfara att innehafva den, i många år. Hon erlägger afgifter för kvartalen, men hon är ej närvarande eller har någon talan vid lådan,

Under den tid nedanstående förteckning omfattar, funnos följande åldermän i Kakelugnsmakare och Krukamakare ämbetet i Stockholm.

Jacob Groos	—1698
Hans Carau	1698—1706
Daniel Look	1706—16
Lars Skragge.	1716—25
Johan Michael Schlosshauer	1725—32
Hans Hindr. Schöning.	1732—40
Petter Holm	1740—47
Daniel Helmich.	1747—48
Erich Broberg	1748—54
Jonas Gerde	1754—57
Gottlob Lehman	1757—72
Lars Lundgren	1772—79
Anders Lehrbeck	1779—81
Johan Peter Broberg	1781—85
Hindrich Öfverberg	1785—96
Johan Öhman	1796—1802
Zackarias Öfverberg.	1802—09
Johan Georg Lundqvist	1809—10
Johan Ahlström	1810—15
Josef Öfverberg.	1815—30

Anders Westman	1830—1842
Carl Magnus Åberg	1842—45
Johan Erik Björkvall	1845—46

I den efterföljande förteckningen öfver kända kakelugns- och krukomakare, som icke gör anspråk på att vara uttömmande, ha namnen tagits i bokstafsordning, där olika stafsätt brukats i källskrifterna, har det oftast använda satts främst, det eller de öfriga inom parentes.

Finnes uppgift om, mellan hvilka år mästaren varit i lära och hos hvilken mästare eller i hvilken stad detta ägt rum, ha dessa uppgifter medtagits.

När det har kunnat säkert fastställas, hvilket år en gesäll vunnit mästarskap, betecknas det med *mästare* och sagda år; omtalas han däremot i någon af ämbetets handlingar som mästare utan att det kunnat påvisas, när han blifvit det, anges han i förteckningen som *mästare före* det eller det årtalet.

De första årtalen visa första, de sista senaste gången handtverkaren omtalas som mästare, bisittare eller ålderman, och på samma sätt änkan. Då det i enstaka fall varit möjligt att erhålla dödsåret, har det naturligtvis medtagits, likaså uppgifter om till hvilken änkan öfverlätit verkstaden.

Med förkortningen *årsb.* afses sådana mästare, som endast blivit funna i Handtverkarnas årsberättelser, och de olika årtalen beteckna första och sista gången mästarna därstädes finnas förtecknade.

Stadsnamnet tryckt med kursiv stil betecknar mästarens bopingsort.

A.

AHLBERG, JOH., mästare 1752, änkan 1776, 1785, <i>Norrhälje</i> .	ALMGREN, JOHAN, i lära 1759—62 hos Peter Liung, Uppsala, årsb. 1784, <i>Norrköping</i> .
AHLBERG, LARS, årsb. 1820, 1846, <i>Simrishamn</i> .	ALMGREN, S., årsb. 1825, <i>Ystad</i> .
AHLBERG, ÅKE, årsb. 1750, <i>Malmö</i> .	ALMSTRÖM, C. P., årsb. 1820, 1825, änkan 1830, <i>Lund</i> .
AHLBÄCK, A. W., årsb. 1841, <i>Kristinehamn</i> .	ALMSTRÖM, H. C., årsb. 1820, bisittare före 1843, 1846, <i>Lund</i> .
AHLBÄCK, C. G., årsb. 1830, 1846, <i>Hedemora</i> .	ALMSTRÖM, HÅKAN, årsb. 1750, änkan 1794, <i>Ystad</i> .
AHLGREN, ISAAC, i lära 1763—68 hos Sven Liman, Karlshamn, mästare 1782, 1794, <i>Södertälje</i> .	ALMSTRÖM, PETTER, årsb. 1793, <i>Malmö</i> .
AHLGREN, JONAS, mästare före 1798, 1812, <i>Södertälje</i> .	AHLQVIST, ELIAS, i lära 1837—39 hos Olof Nordgren, Södertälje, årsb. 1846, <i>Södertälje</i> .
	AHLSTRÖM, ANDREAS, mästare 1721, stockholmskrået, stad?

- AHLSTRÖM, JOHAN, mästare 1795, gift med änkan Magdalena Lehman, bisittare 1810, älderman 1810—15, änkan upphört med rörelsen 1819, *Stockholm*.
- AHLSTRÖM, OLOF, mästare 1837, 1842, *Stockholm*.
- ANDELIUS, A. M., i lära 1837—40 hos Johan Erik Björkqvall, Stockholm, årsb. 1848, *Gäffe*.
- ANDERSSON, årsb. 1835, *Lidköping*.
- ANDERSSON, änkan årsb. 1846, *Söderköping*.
- ANDERSON, A., årsb. 1830, 1835, *Väster-vik*.
- ANDERSON, ANDERS, mästare 1823, bisittare 1824, *Varberg*.
- ANDERSON, BERTT, i lära 1814—18 hos Sven Wennerlund, Varberg, mästare 1826, 1830, änkan 1841, *Ångelholm*.
- ANDERSSON, EMANUEL, årsb. 1846, *Åmål*.
- ANDERSSON, G., årsb. 1830, 1841, *Halmstad*.
- ANDERSSON, N., årsb. 1841, 1846, *Köping*.
- ANDERSON, N., årsb. 1841, *Norrälje*.
- ANDERSON, O., årsb. 1841, 1846, *Köping*.
- ANDERSON, OLOF, mästare före 1702, död i stor fattigdom 1705, *Stockholm*.
- ANDERSON, P., årsb. 1846, *Norrälje*.
- APELBLAD, PET., mästare före 1756, 1768, *Norrköping*.
- ARESCHOUGH, M. E., årsb. 1835, 1846, *Landskrona*.
- ARTZLIND, PETTER, årsb. 1750, *Hademora*.
- ASPLIND, ERIK, årsb. 1818 älderman, änkan 1825, *Falun*.
- ASPLIND, E. R., årsb. 1830, 1841, änkan 1846, *Falun*.
- AURENIUS, J. F., årsb. 1825, 1846, *Eksjö*.
- AXLING, DANIEL, i lära 1751—54 hos A. Fr. Sander, Hudiksvall, årsb. 1773, *Västerås*.
- B.**
- BAERTZ, GOTTFRIED, mästare före 1741, *Göteborg*.
- BANCK, årsb. 1819 rådmann, *Utrichehamn*.
- BANK, A., årsb. 1830, *Fönköping*.
- BANCK, A. G., årsb. 1820, *Fönköping*.
- BANCK, LARS, årsb. 1750, 1773, *Fönköping*.
- BANCK, LARS Larsson, årsb. 1793, bisittare 1811, 1825, *Fönköping*.
- BARCK, LARS, mästare 1748, 1767, *Arboga*.
- BARKMAN, änkan årsb. 1820, 1830, *Norrköping*.
- BASILIER, C. E., årsb. 1830, änkan 1835, 1841, *Eskilstuna*.
- BECKSTRÖM, änkan 1825, 1830, *Åmål*.
- BEHM, C. FERDINAND, mästare före 1825, 1846, *Falkenberg*.
- BENGTSON, GODER, årsb. 1750, *Ångelholm*.
- BENGTSSON, SAM, mästare 1701, *Örebro*.
- BERG, J. C., årsb. 1820, 1825, *Laholm*.
- BERG, JOHAN FREDRIK, mästare 1846, *Laholm*.
- BERG, NILS, årsb. 1794, *Laholm*.
- BERG, C. J. O., i lära 1815—17 hos Olof Berg, Stockholm, årsb. 1841, 1846, *Visby*.
- BERG, C. N., i lära 1810—14 hos Joh. Forsberg, Visby, årsb. 1830, 1846, *Visby*.
- BERG, S. I. P., årsb. 1841, 1846, *Visby*.
- BERG, JOH., mästare 1758, gift med Lars Holms änka och öfvertager hans verkstad, 1775, *Eskilstuna*.
- BERG, PETTER ERSON, mästare 1705, 1706, *Halmstad*.
- BERG, JOHAN, mästare 1763, *Köping*.
- BERG, OLOF, i lära 1775—80 hos Martin Wansén, Västervik, mästare 1808, 1825, *Stockholm*.
- BERG, PETTER, mästare 1712, 1740, *Uppsala*.
- BERGCREUTZ, C. årsb. 1835, 1846, *Fönköping*.
- BERGGREN, JOHAN, änkan 1789, *Eksjö*.
- BERGGREN, SVEN, årsb. 1773, *Linköping*.
- BERGGREN, i lära 1757—61 hos Mark. Pet. Bötern, Stockholm, mästare före 1794, änkan 1808—14, *Nyköping*.
- BERGGREN, GUSTAF M., i lära 1793—97 hos Georg Henning, Stockholm, årsb. 1815, 1830, änkan 1835, 1846, *Uppsala*.
- BERGKRYSS, PETTER GUSTAF, årsb. 1830, 1835, *Karlskrona*.
- BERGMAN, C., årsb. 1794, *Kalmar*.
- BERGMAN, JOHAN, årsb. 1750, *Sala*.
- BERGQVIST, ERIC, årsb. 1794, *Falun*.
- BERGQVIST, JOH., årsb. 1841, 1846, *Göteborg*.
- BERGQVIST, AND., årsb. 1820, 1830, änkan 1835, *Karlstad*.
- BERGQVIST, J., årsb. 1835, *Vänersborg*.
- BERGSTRÖM, ERIK P., årsb. 1783, 1794, *Alingsås*.
- BERGSTRÖM, J., årsb. 1825, 1846, *Alingsås*.
- BERGSTRÖM, J. M., årsb. 1835, änkan 1841, *Alingsås*.
- BERGSTRÖM, A. P., årsb. 1841, 1846, *Alingsås*.
- BERGSTRÖM, JOH. E., mästare före 1813, *Eskilstuna*.
- BERGSTRÖM, J., årsb. 1773, *Fönköping*.
- BERGSTRÖM, LARS MAGNUS, årsb. 1793, *Fönköping*.
- BERGSTRÖM, C. M., älderman före 1811, 1820, änkan årsb. 1830, *Fönköping*.
- BERGSTRÖM, JOHAN, årsb. 1750, *Vaxjö*.
- BERGSTRÖM, årsb. 1794, *Ystad*.

- BERGSTRÖM, ANDERS, mästare, 1750, *Vimmerby*.
- BERLING, ERIC, stockholmskräet 1747, stad?
- BERTHOLTZ, (BARTHOLTZ), MATIAS, mästare 1743, årsb. 1774, änkan 1776, 1780, *Karlskrona*.
- BILGREN, i lära 1764—68 hos Jakob Trång, Örebro, älderman före 1779, *Örebro*.
- BILL, AXEL, årsb. 1750, *Norrhälje*.
- BILL, ERICH, årsb. 1750, *Norrhälje*.
- BILLSTEDT, ERIC, i lära 1753—54 hos Olof Hedenström, Arboga, årsb. 1786, 1793, älderman, *Köping*.
- BIURMAN, OLOF, mästare 1735, *Vasa*.
- BJÖRKENGREN, HÅK., årsb. 1794, *Söderhälje*.
- BJÖRKLUND, OLOF, mästare före 1843, årsb. 1846, *Stockholm*.
- BJÖRKLUND, O., årsb. 1835, 1841, *Västervik*.
- BJÖRKLUND, OLOF, årsb. 1830, *Enköping*.
- BJÖRKLUND, C., i lära 1780—85 hos Joh. Peter Broberg, Stockholm, årsb. 1830, *Landskrona*.
- BJÖRKNER, JOHAN ERIK, i lära 1820—25 hos Zach. Öfverberg, Stockholm, mästare 1834, årsb. 1846, *Stockholm*.
- BJÖRKVALL, JOHAN ERIK, i lära 1817—21 hos Johan Säfholm, Eskilstuna, mästare 1830, bisittare före 1845, älderman 1845, *Stockholm*.
- BJÖRNDAHL, N., årsb. 1830, 1835, *Mariefred*.
- BLOM, JOH., mästare 1737, 1747, *Mariefred*.
- BLOMVIST, A., årsb. 1825, 1841, *Hedemora*.
- BLÅBERG, ANDERS, årsb. 1820, *Västervik*.
- BODE, JOHAN CHRISTOPHER, mästare 1710, 1721, änkan 1733, *Nyköping*.
- BOENSCH, JOH. BALTZAR, årsb. 1750, *Göteborg*.
- BOGREN ERIC, årsb. 1830, 1835, änkan 1841, *Falun*.
- BOHLIN, PETER, årsb. 1750, *Enköping*.
- BOLLING, ZACHRIS, årsb. 1789, 1820 rådmann, *Eksjö*.
- BOMAN, ANDERS, mästare före 1722 i *Gamla Karleby*, men arbetar som gesäll hos B. Wesman i Stockholm.
- BOMAN, JONAS, mästare före 1739, död i fattigdom 1740, *Sala*.
- BOHMAN, MÅRTEN, årsb. 1773, 1794, *Sala*.
- BOHMAN, MÅRTEN, årsb. 1750, *Sigtuna*.
- BOMAN, PETER, mästare 1756, 1758, *Trosa*.
- BORGSTAND, CORNELIUS, årsb. 1750, *Sölvesborg*.
- BORGSTRÖM, JÖNS, hette förut Henricson, i lära 1770—74 hos Erik Sundell, Karlshamn, årsb. 1787, 1794, *Karlshamn*.
- BORGVALL, A. G., årsb. 1793, 1794 bisittare, älderman före 1802, *Göteborg*.
- BORGVALL, A. G., årsb. 1820, bisittare 1825, *Göteborg*.
- BORGVALL, JOH. ANDR., årsb. 1820, 1846, *Göteborg*.
- BORRIN, DANIEL, i lära 1824—28 hos Hindr. Lindgren, Enköping, årsb. 1835, 1846, *Enköping*.
- BOSSE, (BOURSER), LORENTZ, mästare 1737, 1750, *Åbo*.
- BOSSE, HANS CHRISTOPHER, mästare före 1772, bisittare, *Åbo*.
- BRAHM, ANDERS, mästare 1703, *Falun*.
- BRAM, ANDERS, årsb. 1750, *Falun*.
- BRANDT, C. P., i lära 1799—1803 hos Johan Falk, Umeå, mästare före 1815, årsb. 1830, *Umeå*.
- BRANDT, JAN ERIC, i lära 1827—32 hos Bengt Adolf Schmidt, Stockholm, årsb. 1841, *Sigtuna*.
- BRANDT, L. O., i lära 1825—29 hos C. P. Brandt, Umeå, årsb. 1841, 1846, *Karlstad*.
- BRANTING, C. FR., i lära 1785—89 hos O. Fr. Damberg, Eskilstuna, årsb. 1825, 1835, *Östersund*.
- BRANTMAN, GUSTAF, i lära 1800—05 hos Lars Nordin, Umeå, årsb. 1830, 1841, *Gäst*.
- BRATT, ANDERS, mästare före 1761, *Sköfde*.
- BRATT, JONAS, mästare 1755, död 1756, *Sköfde*.
- BRATT, MAGNUS, i lära 1751—55 hos Olof Grubb, Mariefred, mästare 1758, *Sköfde*.
- BREMER, JACOB, årsb. 1750, 1781, *Laholm*.
- BRÄMER, MATTES, årsb. 1750, gammal och bräcklig, *Linköping*.
- BROBERG, ERIC, mästare före 1723, bisittare före 1740, blef älderman 1748, död 1754, änkan ärnar gifva om sig med Nicolas Lindgren, när denne blef mästare 1755, *Stockholm*.
- BROBERG, JOHAN PETTER, mästare, i lära 1757—60 hos Nils Lindgren, Stockholm, mästare 1767, bisittare 1778, älderman 1781—85, *Stockholm*.
- BROBERG, PETTER, årsb. 1773, 1794, *Skänninge*.
- BRODIN, GÖRAN, årsb. 1750, *Gäst*.
- BROMAN, C. G., i lära 1785—90 hos Joh. Åkerberg, Sigtuna, årsb. 1830, *Nora*.
- BROSTEDT, OLOF, årsb. 1787, *Ängelholm*.
- BRUNDIN, A., årsb. 1830, *Vimmerby*.
- BRUNDIN, G. E., i lära 1804—09 hos Joh. Ahlström, Stockholm, årsb. 1835, *Vimmerby*.
- BRUNDIN, J., årsb. 1841, 1846, *Vimmerby*.

- BRUSELL, JOHAN, i lära 1773—75 hos Peter Liung, Uppsala, mästare 1785, årsb. 1801, *Kristinehamn*.
- BRUSE, I. P., årsb. 1820, 1846, *Kalmar*.
- BUR (BURE, BUHRE, BURZ), DANIEL, mästare före 1702, 1716, änkans begrafning 1721, *Stockholm*.
- BYR, HANS, mästare före 1701, 1709, änkan 1711, *Stockholm*.
- BÖCKER, N., årsb. 1820, 1841, *Hälsingborg*.
- BÖCKER, J. E., årsb. 1846, *Hälsingborg*.
- BÖCKERT, C. A., årsb. 1841, 1846, *Karlskrona*.
- BÖTERN, MARCUS PETTER, mästare 1746, bisittare 1754—68, död 1776, änkan 1779, 1790, *Stockholm*.
- C.**
- CEDERGREN, EMANUEL, i lära 1825—28 hos Johan Forsberg, Visby, mästare 1836, årsb. 1841, *Visby*.
- D.**
- DAHL, ANDERS, mästare 1707, stockholmskrået, stad?
- DAHLBERG, ANDREAS, mästare före 1718, 1735, *Västerås*.
- DAHLBERG, AND., arbetar hos fadern Andreas Dahlberg, begär mästarebref 1732, änkan årsb. 1750, död 1753, *Västerås*.
- DAHLBERG, AND., årsb. 1825, *Falun*.
- DAHLBERG, AND., årsb. 1830, 1841, *Gäffe*.
- DAHLBERG, DAN., årsb. 1750, *Västerås*.
- DAHLBERG, ERIC, mästare 1740, änkan 1743, *Västerås*.
- DAHLBERG, JOHAN, årsb. 1794, *Linköping*.
- DAHLGREN, änkan årsb. 1773, *Simrishamn*.
- DAHLIN, GAER., årsb. 1830, änkan 1835, 1846, *Söderhamn*.
- DAHLSTRÖM, A. J., årsb. 1820, älderman, 1830, änkan 1835, 1841, *Norrköping*.
- DAHLSTRÖM, J. P., änkan årsb. 1830, *Gäffe*.
- DAHLSTRÖM, MATHIAS, årsb. 1750, *Varberg*.
- DAHLSTRÖM, O., änkan årsb. 1830, 1846, *Söderhamn*.
- DAMBERG, OLOF FREDRIK, mästare 1782, årsb. 1794, änkan 1811, omgift Hellberg, 1813, *Eskilstuna*.
- DAMBERG, P. A., i lära 1818—22 hos Anders Hesselblad, Eskilstuna, årsb. 1835, 1846, *Arboga*.
- DANDERNELL, C. G., mästare före 1825, årsb. 1830, *Lindesberg*.
- DANDERNELL, JACOB, mästare 1725, 1734, *Arboga*.
- DANDERNELL, JACOB, i lära 1753—54 hos Olof Hedenström, Arboga, mästare 1761, 1780, *Arboga*.
- DANDERNELL, J. J., årsb. 1830, 1835, *Köping*.
- DANDERNELL, C. OLOF, årsb. 1793, 1825, *Köping*.
- DAVIDSSON, J., årsb. 1846, *Kalmar*.
- DETTI, JOHAN, mästare före 1742, *Karlskrona*.
- DEUTHES, CARL, mästare 1760, *Stockholm* flyttar 1763 till *Åbo*.
- DICKMAN, JOHAN, mästare 1775, *Nykarleby*.
- DIKMAN, DANIEL, mästare 1761, 1774, *Vasa*.
- DILLBERG, OLOF, mästare 1757, *Åbo*.
- DILLERT, M., årsb. 1830, *Halmstad*.
- DIMBERG, JOHAN, i lära 1813—17 hos Peter Lindberg, Stockholm, årsb. 1835, 1846, *Linköping*.
- DIMING (DIMMING, DYMING), HÅKAN, mästare 1712, 1722, omtalas 1730 i Norrköping, änkan 1740, *Nyköping*.
- DIMBING (DYMMING), MAGNUS (omtalas ibland endast som mr. Magnus), mästare 1707, 1712, *Stockholm*.
- DIURLING, NILS, i lära 1763—66 hos And. Hacksell, Strängnäs, mästare 1773, *Strängnäs*.
- DIURMAN, ERIC, mästare före 1697, *Stockholm*.
- DONAE, i lära 1770—75 (eller 1775—79) hos Nils Kinberg, Eskilstuna, änkan årsb. 1730, 1735, bor uti Vingåker, *Örebro*.
- DRAKE, JOHAN, mästare före 1697, 1702, *Stockholm*.
- E.**
- EDBERG, P., årsb. 1841, 1846, *Sundsvall*.
- EDENBERG, MATZ, mästare före 1708, stockholmskrået, stad?
- EDSTRÖM, J., årsb. 1846, *Vaxholm*.
- EEL, JOHAN GERMUNDSON, mästare 1705, (krukumakaredräng från Eksjö), stockholmskrået, stad?
- EKBOM, C. M., årsb. 1841, *Sigtuna*.
- EKELUND, JOH., årsb. 1820, 1825, *Kalmar*.
- EKELUND, MAGNUS, årsb. 1750, *Sölvesborg*.
- EKENGREN, ANDERS, mästare 1735, 1738, *Nyköping*.
- EKENGREN, PETTER, i lära 1798—1803 hos Anders Suudberg, Stockholm, årsb. 1841, 1846, *Vaxholm*.
- EKEROTH, P., årsb. 1830, 1846, *Ängelholm*.
- EKHOLM, J., s:or, årsb. 1820, 1841, änkan 1846, *Malmö*.

- EKHOLM, J., jor, årsb. 1835, 1846, *Malmö*.
 EKMAN, AD., årsb. 1830, 1835, *Åsker-sund*.
 EKMAN, PETER, i lära 1756—60 hos Pet. Apellblad, Norrköping, årsb. 1773, 1793, omtalas 1811 såsom f. d. älderman, *Jönköping*.
 EKMAN, PETER, bisittare före 1811, älderman före 1825, änkan 1830, *Jönköping*.
 EKMARK, D., årsb. 1835, 1846, *Örebro*.
 EKSTRÖM, i lära 1783—87 hos Fredr. Hagman, Mariestad, årsb. 1820, 1830, *Eksjö*.
 EKVALL, LARS, bisittare före 1820, årsb. 1835, *Linköping*.
 ELFDAHL, GEORG, årsb. 1793, *Säter*.
 ELFDAHL, J. E., årsb. 1830, 1846, *Säter*.
 ELFDALL, OLOF, mästare 1740, årsb. 1750, *Säter*.
 ELFMAN, ERIC, årsb. 1750, änkan 1787, 1794, *Lund*.
 ELFMAN, C., årsb. 1820, 1825, *Lund*.
 ELFSTRÖM, GUSTAF, årsb. 1793, *Säter*.
 ELG, PETTER, i lära 1755—57 hos Peter Svan, Uppsala, mästare 1763, 1772, änkan 1794, *Uppsala*.
 ELLGREN, JONAS, årsb. 1787, 1793, *Kungälf*.
 ENEBERG, MATTS (MATTHIAS), mästare 1713, 1717, *Uppsala*.
 ENEGREN, ABRAHAM, årsb. 1783, 1793, *Alingsås*.
 ENGMAN, JÖNS, årsb. 1820, änkan 1830, *Härnösand*.
 ENGMAN, MAGNUS, årsb. 1794, *Härnösand*.
 ENGSTRAND, JOHAN, årsb. 1820, 1841, änkan 1846, *Piteå*.
 ENGSTRÖM, ERIC, i lära 1834—36 hos Anders Westman, Stockholm, årsb. 1841, 1846, *Östhammar*.
 ENGSTRÖM, PETER, mästare 1737, 1753, *Skara*.
 ERICSSON, E. G., årsb. 1835, 1841, änkan 1846, *Nora*.
 ERIKSSON, MIKAEL, mästare 1722, bisittare före 1732, *Stockholm*.
 ERICHSON, SANELS, mästare 1688, stockholmskrået, stad?
 ESPING, A., årsb. 1830, 1835, *Vimmerby*.
 ESPING, ALEXANDER, årsb. 1835, *Eksjö*.
 ESPING, ELIAS, årsb. 1794, *Alingsås*.
- F.**
- FAGERLUND, H. P., årsb. 1830, *Örebro*.
 FALK, C. M., årsb. 1841, 1846, *Trosa*.
 FALK, JOHAN, i lära 1752—56 hos Jak. Joh. Heijtscher, Söderköping, mästare 1762, årsb. 1794, *Sigtuna*, flyttar 1812 till *Umeå*.
 FALCK, OLOF, årsb. 1787, 1794, *Strömstad*.
 FALCK, P., årsb. 1794, 1820, änkan 1825, *Falkenberg*.
 FALKENSTRÖM, JÖNS, årsb. 1773, 1784, änkan Helena 1803, *Varberg*.
 FALKSTRÖM, JOHAN, i lära 1764—68 hos Petter Schmell, Stockholm, årsb. 1793, *Sölvesborg*.
 FALKSTRÖM, F., årsb. 1830, *Sölvesborg*.
 FERNSTRÖM, OLOF, mästare före 1745, 1750, *Köping*.
 FERSS, HENR., i lära 1792—98 hos Joh. Jak. Sundberg, Stockholm, årsb. 1818, *Falun*.
 (FINK), FINNEL, HIND., mästare 1708, änkan 1709, *Enköping*.
 FINCK, SAM, mästare 1694, stockholmskrået, stad?
 FISCHERSTRÖM, OLAGUS, mästare före 1738, änkan 1750, *Ystad*.
 (?) FLAS, HANS, mästare före 1707, stockholmskrået, stad?
 FLODIN, C., årsb. 1820, 1841, änkan 1846, *Malmö*.
 FOCKE, A., årsb. 1841, *Uppsala*.
 FOCKE, ANTON, årsb. 1846, *Stockholm*.
 FORSBERG, GUSTAF, i lära 1804—12 hos Olof Ljungberg, Stockholm, årsb. 1830, *Visby*.
 FORSBERG, JOHAN, i lära 1788—91 hos Olof Forsberg, Visby, mästare 1799, 1833, *Visby*.
 FORSBERG, PETER, årsb. 1773, 1794, *Hälsingborg*.
 FORSBERG OLOF, i lära ?—1760 hos Joh. Berg, Eskilstuna, mästare 1788, 1791, *Visby*.
 FORSMAN, AND., årsb. 1794, 1815, älderman, *Uppsala*.
 FORSMAN, O., årsb. 1820, *Uppsala*.
 FRANSTADIUS, ENOCH, mästare före 1746, 1754, *Helsingfors*.
 FRANSTADIUS, ENOCH, årsb. 1807, 1808 (ej under skrå), *Tammefors*.
 FREDRICSSON, G., årsb. 1835, *Jönköping*.
 FRIDRIESSON, G. E. årsb. 1846, *Ronneby*.
 FRIMAN, JOHAN, i lära 1808—14 hos Olof Åström, Stockholm, mästare 1817, begär förgäfvdes 1823 att få tillstånd nedsätta sig i Stockholm, 1825, *Sala*.
 FRÖBERG, C. E., mästare före 1825, 1841, *Lindesberg*.
 FRÖBERG, P. E., årsb. 1841, 1846, *Lindesberg*.
 FRÖCKELAD, N., årsb. 1825, *Jönköping*.
 FÖGLER, HANS P. (styckmästare 1733), mästare före 1740, 1747, stockholmskrået, stad?

G.

- GELLHARD, änkan årsb. 1750, *Göteborg*.
 GERDE, JONAS, mästare före 1740, bisittare före 1749, ålderman 1754—57, död 1761, *Stockholm*.
 GERSYNS (GERSIJN), CARL, mästare 1730, stockholmskrået, stad?
 GLANGIUS (GLANGIJ), GEORG (GEORGIJ) E., mästare 1711, 1735, *Västerås*.
 GLANSTRÖM, JOHAN ADOLF, i lära? — 1819 hos Johan Rundblad, Nyköping, årsb. 1830, 1841, *Falun*.
 GLASBERG, MATTIAS, mästare före 1760, *Öregrund*.
 GOFENG, JOHAN, mästare 1773, död 1788, *Stockholm*.
 GRADBERG DANIEL, mästare före 1714, 1716, *Falun*.
 GRADBERG, S., mästare 1716, stockholmskrået, stad?
 GRANBECK, JÖNS, årsb. 1750, *Falkenberg*.
 GRANBECK, PETTER, mästare 1745, död före 1752, *Stockholm*.
 GRANBECK (GRANBERG), P., årsb. 1794, änkan 1819, *Falkenberg*.
 GRAU, mästare före 1741, *Karlskrona*.
 GRAU, JOHAN ANDERS, mästare 1758, 1778, *Karlskrona*.
 GRAU, JOH. FRIDR., i lära 1757—60 hos Matias Bertholtz, Karlskrona, mästare 1771, 1778, *Karlskrona*.
 GREK, GABRIEL, i lära 1762—67 hos Jonas Sedenius, Skara, årsb. 1794, *Askersund*.
 GRECK, SVEN, mästare 1735, *Skara*.
 GROOS, JACOB, omtalas som ålderman 1697, änkan 1699, *Stockholm*.
 GRUBB, mästare före 1746, *Mariefred* (möjligen felskrifvet för Mariestad och samme som följande).
 GRUBB, OLOF, mästare 1737, 1750, änkan 1755, *Mariestad*.
 GRUBB, OLOF, i lära 1770—71 hos Fredrik Hagman, Mariestad, mästare 1774, 1778, *Mariestad*.
 GRÖNBERG, HÅKAN, årsb. 1750, *Ängelholm*.
 GRÖNBERG, MATHIAS, årsb. 1750, 1794, ålderman, *Falun*.
 GRÖNLUND, JOHAN, årsb. 1773, *Västerås*.
 GULLBERG, PET. MAG., årsb. 1787, 1793, *Malmö*.

H.

- HACKSEL, ANDERS, mästare 1749, 1773, *Strängnäs*.
 HACKSELL, CARL PETER, i lära? — 1793 hos Lars Hacksell, Strängnäs, mästare 1799, 1804, *Strängnäs*.

- HACKZELL, J. L., i lära 1816—20 hos C. E. Hillberg, Stockholm, årsb. 1830, 1835, *Stockholm*.
 HACKSELL, MÅRTEN LARS, i lära 1757—61 hos Anders Hacksel, Strängnäs, mästare 1769, 1793, *Strängnäs*.
 HAGBERG, L. W., i lära 1830—1835, hos Jonas Läckström, Mariefred, årsb. 1846, *Söderköping*.
 HAGMAN, FRIDR., mästare 1768, änkan 1798, *Mariestad*.
 HAGREN, ANDERS, årsb. 1794, 1835, *Öregrund*.
 HAGREN, A. P., årsb. 1841, 1846, *Öregrund*.
 HAGSTRÖM, LARS, i lära 1775—79 hos Lars Johan Waig, Kristinehamn, årsb. 1787, 1799, *Västerås*.
 HALLBERG, I. P., årsb. 1819, 1835, *Ulriechamn*.
 HALLBERG, J., årsb. 1846, *Hjo*.
 HALLENIUS, C. G., i lära 1823—28 hos Pet. Christ. Herrström, Stockholm, årsb. 1835, 1846, *Norrålfje*.
 HALLGREN, A. D., årsb. 1841, 1846, *Nyköping*.
 HAMLUND, A. M., årsb. 1825, änkan 1830, 1835, *Kristinehamn*.
 HAMLUND, JAN, i lära 1783—87 hos Joh. Chr. Holmdorff, Kristinehamn, årsb. 1794, 1820, *Kristinehamn*.
 HAMMAR, JOHN CHR., årsb. 1820, 1835, *Sundsvall*.
 HAMMARBERG, HANS, mästare 1748, stockholmskrået, stad?
 HAMMARBERG, PETER, i lära 1777—81 hos Zachris Lindrot, Kristinehamn, årsb. 1787, 1794, *Karlstad*.
 HAMMARBERG, P. N., årsb. 1820, 1835, änkan 1841, 1846, *Karlstad*.
 HAMMARSTRÖM, i lära 1800—04 hos Olof Fr. Damberg, Eskilstuna, årsb. 1817, änkan 1820, *Köping*.
 HAMARSTRÖM, J. P., i lära 1804—08 hos Olof Fr. Damberg, Eskilstuna, årsb. 1825, 1841, *Alingsås*.
 HAMMARSTRÖM, MARTIN, mästare 1761, öfvertager Helmichs änkas verkstad 1762, bisittare före 1771, död 1778, *Stockholm*.
 HANDELIN, årsb. 1787, änkan 1794, *Åbo*.
 HANEBERG, JACOB, änkans begrafning 1693, *Stockholm*.
 HANSON, PER, mästare 1836, bisittare, *Varberg*.
 HARTZ, DANIEL, mästare före 1717, stockholmskrået, stad?
 HASSELBERG, JANNE P., årsb. 1846, *Laholm*.
 HEDBERG, LARS, änkan, årsb. 1750, *Gäffe*.
 HEDBERG, O., årsb. 1825, 1846, *Köping*.

- HEDBÄCK, P. C., årsb. 1835, 1846, *Hedemora*.
 HEDEMAN, PAUL, mästare 1713, 1734, *Mariestad*.
 HEDENSTRÖM, OLOF, mästare 1735, 1780, *Arboga*.
 HEDLUND, LARS, årsb. 1794, *Sundsvall*.
 HEDMARK, JOH., mästare 1752, 1773, *Säter*.
 HEDSTRÖM, ERIC, årsb. 1773, *Västerås*.
 HEIJSER, ANDERS, i lära 1798—1804 hos Hindr. Öfverberg, Stockholm, mästare före 1813, upphört med rörelsen före 1819, *Stockholm*.
 HEIJSER, J. G., årsb. 1820, 1830, *Norrköping*.
 HEIJTSCHER, JAKOB, JOH. mästare 1748, 1761, *Söderköping*.
 HEIK, JOHAN, mästare 1717, *Kalmar*.
 HEJNSENIUS, J., årsb. 1825, 1830, *Alingsås*.
 HELBERG, OLOF, mästare före 1707, stockholmsskrået, stad?
 HELDAHN, LARS, mästare 1760, *Borgå*.
 HELENIUS, årsb. 1807, bisittare, *Åbo*.
 HELLES, C. G., årsb. 1820, 1825, *Kalmar*.
 HELLGREN, FREDRIC, årsb. 1830, *Karlskrona*.
 HELLSTEDT, i lära 1815—17 hos C. P. Brandt, Umeå, årsb. 1825, *Östersund*.
 HELLSTEN, O., årsb. 1787, 1795, *Västerås*.
 HELLSTEN, C. J., årsb. 1820, 1841, änkan 1846, *Västerås*.
 HELLSTRÖM, änkan årsb. 1835, *Uppsala*.
 HELLSTRÖM, BENJ., årsb. 1820, 1825, änkan 1830, *Torshälla*.
 HELLSTRÖM, ERIC, årsb. 1774, 1794, *Falun*.
 HELLSTRÖM, LARS, årsb. 1750, 1773, *Hälsingborg*.
 HELLSTRÖM, O., årsb. 1830, *Hedemora*.
 HELLSUND, OLOF, bisittare före 1799, älderman, 1800 död 1821, *Varberg*.
 HELSUND, C. E., årsb. 1841, 1846, *Varberg*.
 HELMICH, DANIEL, född 1709, mästare före 1736, älderman 1747, död 1748, änkan Lucia Margareta afstår 1763 sin verkstad till Anders Lerbeck. Hon omtalas ännu 1790, *Stockholm*.
 HENNING, GEORG, i lära 1766—72 hos Carl Fr. Lenhult, Stockholm, mästare 1790, 1806, *Stockholm*.
 HENNIGER, CARL SIMON, mästare 1755, 1763, *Uppsala*.
 HENSSEL (HESSEL), MIKAEL, mästare 1724, 1758 öfvertages verkstaden af Humbla, *Norrköping*.
 HERDIN, PET., årsb. 1793, *Säter*.
 HERNBERG, JOH. änkan årsb. 1830, 1841, *Söderhamn*.
 HERNBERG, JOHAN, årsb. 1790, *Nora*.
 HERNBERG, JONAS, årsb. 1750, 1790, *Nora*.
 HERNGREN, årsb. 1820, 1846, *Lidköping*.
 HERRSTRÖM, PETER CHRISTIAN, mästare 1822, 1841, *Stockholm*.
 HESSE, årsb. 1820, *Eksjö*.
 HESSE, S., årsb. 1830, 1846, *Gränna*.
 HESSELBLAD, ANDERS, mästare 1814, 1830, änkan 1835, *Eskilstuna*.
 HESSELGREN, NILS, årsb. 1750, *Vadstena*.
 HEUBERG, ANDERS, mästare före 1708, stockholmsskrået, stad?
 HILLBERG, CARL ERIK, i lära 1776—80 hos Anders Lerbeck, Stockholm, mästare 1794, bisittare 1810, änkan upphört med rörelsen före 1819, *Stockholm*.
 HINDSTRÖM, A., i lära 1832—36 hos Carl Magnus Åberg, Stockholm, årsb. 1846, *Ulricehamn*.
 HINTZE, årsb. 1846, *Alingsås*.
 HIORT, ANDREAS, mästare 1722, 1735, änkan 1737, *Linköping (Nyköping)*.
 HIORT, DANIEL, mästare 1712, stockholmsskrået, stad?
 HOFFSTEDT, L., årsb. 1820, 1830, *Karlstad*.
 HOFFSTEDT, N., årsb. 1835, 1846, *Karlstad*.
 HOFVELLRUND, ERIC, hette förut Andersson Schiffel, i lära 1783—88 hos J. Hogenhus, Raumo, mästare före 1802, årsb. 1807, älderman, *Åbo*.
 HOGENHUS, JOHAN, i lära 1776—80 hos Joh. Öhman, Stockholm, mästare 1782, död före 1804, *Raumo*.
 HOLM, ANDERS, 1750-talet, *Enköping*.
 HOLM, CARL, mästare, i lära (1752)—52 hos Jak. Henr. Meijer, Stockholm, årsb. 1767, *Torshälla*.
 HOLM, JOHAN, mästare 1726, 1732, *Stockholm* (troligtvis samme Johan Holm som är med bland grundläggarna av Södertälje stenkärls fabrik 1744).
 HOLM, LARS, årsb. 1750, 1758 gifter änkan om sig med Johan Berg, *Eskilstuna*.
 HOLM, NILS FRIDR, mästare 1759, 1767, *Borås*.
 HOLM, PETER, mästare 1727(?), älderman 1740—47, är bisittare 1754, omtalas som förre älderman 1757, *Stockholm*.
 HOLMBERG, årsb. 1830 änkan, *Sala*.
 HOLMBERG, ERIC, årsb. 1835 (står 1841 bland Karlskronas mästare), *Kristianopel*.
 HOLMBERG, ISAC, mästare 1735, 1750, *Åbo*.
 HOLMBERG, J. E., årsb. 1835, 1846, *Sala*.
 HOLMBERG, MAGNUS, mästare 1825, 1832, *Stockholm*.
 HOLMBERG, MATIAS, årsb. 1772, älderman 1787, *Åbo*.
 HOLMDORFF, JOHAN KRISTOFFER, i lära 1772—74 hos Lars Joh. Waig, Kristinehamn, mästare 1777, 1794, *Kristinehamn*.

- HOLMVALL, ANDERS, årsb. 1783, *Alingsås*.
 HOLSTEN, JACOB, årsb. 1750, 1794, *Piteå*.
 HOLLST, ZACHARIAS, årsb. 1750, *Malmö*.
 HORTMAN, JOHAN, årsb. 1830, *Luleå*.
 HORTMAN, JOH. JACOB, 1820, 1835, *Piteå*.
 HORTMAN, PEHR, årsb. 1825, 1846, *Luleå*.
 HORTMAN, PETTER, i lära 1771—76 hos Martin Hammarström, Stockholm, mästare 1782, 1794, *Piteå*.
 HOSH, JOHAN, mästare före 1702, *Stockholm*.
 HORSCH, ANDERS, årsb. 1767, *Björneborg*.
 HULTBERG, SVEN, i lära 1763—70 hos Hans Mikael Schössler, Kalmar, mästare 1777, *Kalmar*.
 HULLTIN, JONAS, hette förut Sigfridson, i lära 1756—59 hos Lars Lundgren, Stockholm, årsb. 1794, *Härnösand*.
 HULTMAN, ERIC, årsb. 1787, 1791, *Enköping*.
 HUMBLA (HUMBLAD), OLOF, mästare 1758, öfvertager Mich. Hennsels verkstad, är älderman 1784, *Norrköping*.
 HÅRD, AND., årsb. 1787, 1794, *Eskilstuna*.
 HÅRD, LARS ADOLF, i lära (1821)—21 hos Johan Säfholm, Eskilstuna, årsb. 1835, 1846, *Eskilstuna*.
 HÖGBERG, ANDERS, mästare före 1699, understöd 1705, 1709 dito, *Stockholm*.
 HÖGLANDER, ZACH., i lära 1789—94 hos Joh. Georg Lundqvist, Stockholm, årsb. 1820, *Sundsvall*.
 HÖJER, ANDERS ERICH, i lära 1812—15 hos Olof Liungberg, Stockholm, mästare 1819, 1823, *Stockholm*.
 HÖJER, HINDRICH, mästare före 1704, 1722, stockholmskræet, stad?
- I.**
- IHRING (ERING), ERICH, årsb. 1750 änkan, 1754, *Uppsala*.
 IRING (ERING), JOHAN, förenar sig tillika med tre andra upstadsmästare med stockholmsämbetet 1730, 1739, *Uppsala*.
 IRMANN, PETTER, mästare 1784, *Trosa*.
- J.**
- JACOBSSON, EMANUEL, årsb. (1830 Karlskrona) 1835, 1846, *Ronneby*.
 JERNHOLM, A., årsb. 1830, *Arboga*.
 JERNHOLM, N., mästare 1783, 1790, *Arboga*.
 HJOBERG, A., årsb. 1846, *Uddevalle*.
 JOBERG, JOH., årsb. 1830, 1846, *Uddevalle*.
 HJOBERG, L., änkan årsb. 1820, *Uddevalle*.
 HJOBERG, LARS, årsb. 1825, *Uddevalle*.
- HJOBERG (JOBERG), OLOF, årsb. 1820, 1841, *Uddevalle*.
 JOENSON, LARS, mästare 1709, stockholmskræet, stad?
 JOHANSSON, J., i lära 1832—36 hos Peter Lindberg, Stockholm, årsb. 1841, 1846, *Vimmerby*.
 JOHANSSON, (JAHANSUN), TOMAS (TOMAS), mästare 1687, är bisittare 1706, *Stockholm*.
 JOHNSON, J., årsb. 1830, 1846, *Angelholm*.
 JONS, SVEN, änkan 1718, stockholmskræet, stad?
 JONSSON, A., årsb. 1841, 1846, *Uddevalle*.
 JORMAN, GCTTFRIED N., mästare 1725, *Västerås*.
 JORSSMAN, J., årsb. 1841, 1846, *Karlskrona*.
 JUSSIN, HINDRICH, i lära 1765—68 hos Peter Boman, Trosa, 1786 (1794 Norrtälge), *Öregrund*.
 JÖNSSON, GABRIEL, årsb. 1773, 1787, *Malmö*.
 JÖNSSON, J. P., årsb. 1841, 1846, *Ystad*.
- (C) K.**
- CALIN, JOH., mästare 1774, änkan 1794, *Uppsala*.
 CARAU (KARAU, CAROW), är älderman 1698—1702, 1708, *Stockholm*.
 CARLBERG, DANIEL, årsb. 1830, 1846, *Laholm*.
 CARLSSON, CARL PETTER, utskrefs ur faderns Zacarias Carlsson lära 1812, mästare 1834, öfvertager moderns verkstad, bisittare 1836, *Varberg*.
 CARLSSON, J., årsb. 1825, 1835, änkan 1841, *Kalmar*.
 CARLSON, J., årsb. 1841, 1846, *Växjö*.
 CARLSSON, ZACARIAS, är bisittare 1799, älderman 1821—25, 1830, änkan 1831, död 1834, *Varberg*.
 CARLSTRÖM, A., årsb. 1835, änkan 1841, *Eksjö*.
 CARLSTRÖM, J. P., årsb. 1846, *Eksjö*.
 KARSTORP, JOH., årsb. 1787, *Angelholm*.
 KARSTORP, JOHAN DANIEL, mästare 1836, älderman 1841, 1846, *Varberg*.
 KARSTORP, J. D., årsb. 1846, *Varberg*.
 KARSTORP, M., årsb. änkan 1830, 1835, 1846, drifves verkstaden af sonen J. Karstorp, *Angelholm*.
 KIELBERG, ANDERS, mästare före 1728, *Hedemora*.
 KIHLEBERG, A., årsb. 1830, änkan 1835, *Hjo*.
 KIHLEBERG, JOHAN, årsb. 1794, *Hjo*.

- KIELBORG, NICLAS, omtalas som afsigkommen 1779, *Linköping*.
- KIELBOM, ERICH, mästare 1720, *Lidköping*.
- KIELBOM, HANS, mästare 1721, stockholmskrået, stad?
- KJÄLBOM, NILLS (NICLAS), mästare 1722, bisittare 1724, *Stockholm*.
- KJELMBERG, årsb. 1793, *Sölvesborg*.
- KJELLMAN, A. P., årsb. 1825, *Hedemora*.
- KJELLMAN, C. G., årsb. 1825, 1841, *Kalmar*.
- KJELLMAN, årsb. 1825 änkan, *Hedemora*.
- KÄLLSTRÖM, N., årsb. 1830, 1835, *Ängelholm*.
- KIEMPE, CARL, årsb. 1750, 1786, *Köping*.
- KINBERG, NILS, mästare 1754, 1787, änkan 1788, *Eskilstuna*.
- KJÖRLING, GÖRAN, mästare 1756, *Enköping*.
- KJÖLBERG, årsb. 1841, 1846, *Kristianstad*.
- CLAUDÉN (KLAUDÉN), JOHAN, i lära 1792—97 hos Johan Hogenhus, Raumo, mästare 1802, *Raumo*.
- KLINGBERG, NILS, mästare 1752, *Enköping*.
- KNUTSSON, JOHAN, årsb. 1835, *Karlskrona*.
- COKSTRÖM, årsb. 1820, 1825, änkan 1830, *Eksjö*.
- COLLIANDER (COIJANDER), D., årsb. 1820, 1830, *Kalmar*.
- COLLIN, AXEL, årsb. 1767, 1800, *Torsålla*.
- COLLIN, J. A., årsb. 1820, *Oscarstad = Arvika*.
- KRAFT, OLOF, mästare före 1742, *Hedemora*.
- KRATZMÖLLER, TOBIUS DOMENIKUS, mästare 1738, understöd och vård för sjukdom 1740, *Nyköping*.
- KRAUSE, VILHELM, årsb. 1787, 1794, *Åbo*.
- KROK, ANDERS, årsb. 1820, *Västervik*.
- CRONSTRÖM, PETER, i lära 1767—68 hos Jakob Dandernell, Arboga, årsb. 1773, *Malmö*.
- KRUHSE, C. J., årsb. 1846, *Falun*.
- KULLMAN, J. A., årsb. 1841, 1846, *Åskersund*.
- KYNERT (KINERT), JOH. CHRIST., mästare 1766, 1794, älderman, *Uppsala*.
- L.**
- LEANDER, CARL PETER, i lära 1819—22 hos Lars Nordin, Umeå, mästare före 1830, 1839, *Stockholm*.
- LEHMAN, GOTTLÖB (GOTTLIEB), mästare 1745, älderman 1757—1768, död 1772, *Stockholm*.
- LEHMAN, ISAC, i lära 1771 —? hos Gottl. Lehman, Stockholm, mästare 1779, 1790, änkan Magdalena tänker gifta sig med Johan Ahlström 1795, *Stockholm*.
- LEHMAN, JOHAN ABRAHAM, i lära 1770—71 hos Gottl. Lehman, Stockholm, mästare 1776, bisittare 1785—88, omtalas i Köpenhamn 1787, där han fått tillstånd anlägga en »ovnfabrik på Vesterbro», *Stockholm*.
- LENNBOM, J. A., årsb. 1825, 1835, *Nyköping*, årsb. 1841, *Mariefred*.
- LENHULT, CARL FRIEDR. (GOTTFRIED), mästare 1754, död före 1770, änkan Ulrica C. Lenhult öfverläter verkstaden 1777 till Zacharias Öfverberg, *Stockholm*.
- LENNSTRÖM, JONAS, mästare 1774, *Strängnäs*.
- LERBECK, ANDERS, mästare 1763, bisittare 1772, död 1781, änkan fortsätter med verkstaden men har nedlagt den före 1790, *Stockholm*.
- LEHRBECK, OLOF, i lära 1780—83 hos Anders Lerbeck, Stockholm, mästare 1788, 1796, *Stockholm*.
- LEXELL, JONAS, mästare 1708, stockholmskrået, stad?
- LEXELL, årsb. 1773 änkan, *Säter*.
- LIEDHOLM, CARL JOEL, årsb. 1846, *Eskilstuna*.
- LIEFVENDAHL (LIFVENDAHL), ANDERS JOHAN, hette förut Schomerus, i lära 1818—23 hos Anders Westman, Stockholm, mästare 1833, 1846, *Stockholm*.
- LIDMAN, ANDERS, årsb. 1793, *Lovisa*.
- LIDSTEN, omtalas 1801; årsb. 1820, älderman, *Lidköping*.
- LIDSTEN, årsb. 1830, 1835, *Skänninge*.
- LIDSTEN, A., årsb. 1841, *Skåra*.
- LIDSTEN, C. G., årsb. 1830, *Skåra*.
- LIDSTEN, JONAS, utskrefs ur läran 1801 hos Joh. Öhman, Stockholm, årsb. 1820, 1830, *Skåra*.
- LIDSTEN, P., årsb. 1835, *Skåra*.
- LILLJEDAHL, TRUED, varit i lära hos Lundgren, Ängelholm, gesäll 1826, mästare 1844, 1846, *Ängelholm*.
- LILJEGREN, änkan årsb. 1817, *Köping*.
- LILJEGREN (LILJEGREN), P., årsb. 1825, 1830, *Västervik*.
- LIMAN, SVEN, mästare 1757, 1768, *Karlskrona*.
- LIND, JOH., i lära 1807—09 hos C. E. Hillberg, Stockholm, 1820 (står 1830, 1835, bland andra vid handverket skattskrifna personer), *Sigtuna*.
- LINDAHL, J. A., årsb. 1820 (står 1830 bland andra vid handverket skattskrifna personer), *Sigtuna*.
- LINDBERG, årsb. 1786, änkan, *Östhammar*.
- LINDBERG, E. G., årsb. 1846, *Nyköping*.
- LINDBERG, JOHAN, mästare 1827, *Ulrichehamn*.

- LINDBERG, J., årsb. 1835, *Borås*.
- LINDBERG, PETER, mästare före 1815, bisittare 1830—46, *Stockholm*.
- LINDBERG, PEHR, årsb. 1835, 1846, *Gäfle*.
- LINDBLAD, i lära 1813—18 hos Joh. Em. Sjöholm, Falkenberg, 1841, 1846, *Skara*.
- LINDBLOM, PEHR GUSTAF, årsb. 1835, 1846, *Gäfle*.
- LINDBLOM, OL., årsb. 1830, änkan, *Gäfle*.
- LINDBOHM, ABRAHAM, i lära 1774—77 hos G. Ulf, Visby, mästare 1787, *Visby*.
- LINDBOM, L. E., årsb. 1846, *Falun*.
- LINDBORG, JOH., mästare före 1756, 1773, änkan 1790, 1794, *Sala*.
- LINDEGREN, J. P., årsb. 1846, *Kalmar*.
- LINDELL, årsb. 1750 omtalas vara kakelungsmakare med kungligt tillstånd, *Vaxholm*.
- LINDGREN, årsb. 1807, bisittare, *Åbo*.
- LINDGREN, CARL, hette förut Mårtenson, i lära 1766—67 hos Alex. Magnus Wikström, Hjo, mästare 1771, 1794, *Hjo*.
- LINDGREN, HINDR. (HENRIC), mästare 1796, 1828, *Enköping*.
- LINDGREN, H., årsb. 1841, 1846, *Västervik*.
- LINDGREN, IAN ERIC, årsb. 1835, änkan 1841, *Enköping*.
- LINDGREN, JONAS, i lära 1797—1803 hos Joh. Ohman, Stockholm, mästare före 1815, änkan 1830, 1841, *Stockholm*.
- LINDGREN, L., årsb. 1841, *Västervik*.
- LINDGREN, NILS, mästare 1755, skall ingå äktenskap med älderman Brobergs änka, 1764, *Stockholm*.
- LINDGREN, PETER, årsb. 1820, *Västervik*.
- LINDGREN, P. O., årsb. 1841, 1846, *Karlshamn*.
- LINDGREN, SAMUEL, årsb. 1830, 1846, *Luleå*.
- LINDHOLM, årsb. 1841, 1846, *Mariestad*.
- LINDHOLM, P., årsb. 1820, 1846, *Växjö*.
- Lindin, C. G., årsb. 1846, *Norrhälje*.
- LINDMAN, OLOF, årsb. 1750, *Söderhamn*.
- LINDMARCK, NILS, mästare 1738, 1766, *Örebro*.
- LINDQVIST, E. N., årsb. 1841, 1846, *Karlshamn*.
- LINDQVIST, J. E., i lära 1802—06 hos Josef Öfverberg, Stockholm, årsb. 1820, *Uppsala*.
- LINDQVIST, N. J., årsb. 1830, *Vimmerby*.
- LINDROS, ERIK, mästare före 1743, 1750, *Örebro*.
- LINDROTH, CARL ADOLF, årsb. 1807, 1808, *Tammefors*.
- LINDROT, ZAKRIS, mästare 1740, 1781, *Kristinehamn*.
- LINDSTEN, JOH. ERIC, i lära 1819—24 hos Carl Magnus Åberg, Stockholm, årsb. 1841, 1846, *Linköping*.
- LINDSTRÖM, AND., mästare 1756, 1773, *Lovisa*.
- LINDSTRÖM, JOHAN, i lära 1799—1803 hos And. Sundberg, Stockholm, 1820, 1835, *Kristinehamn*.
- LINGREN, A., årsb. 1825, 1835, *Västervik*.
- LIUNG, PETER, mästare 1754, 1775, *Uppsala*.
- LJUNGBERG, C., årsb. 1830, änkan 1846, *Sköfde*.
- LJUNGBERG, J. G., årsb. 1830, 1835, *Sigtuna*.
- LJUNGBERG, NILS ERIC, i lära 1809—13 hos Olof Ljungberg, Stockholm, årsb. 1825, 1846, *Härnösand*.
- LJUNGBERG, OLOF, mästare före 1804, 1815, bisittare, änkan 1819, *Stockholm*.
- LJUNGQVIST, årsb. 1820, 1830, *Norrköping*.
- LOOK, DANIEL, mästare före 1702, älderman 1705, 1716, Anna Katarina Look 1721, *Stockholm*.
- LUND, ANDERS, mästare 1768, *Borgå*.
- LUND, CARL PETER, årsb. 1830, 1846, *Uppsala*.
- LUND, JOHAN PETER, årsb. 1773, 1794, *Hälsingborg*.
- LUND, L. P., årsb. 1830, 1835, änkan 1841, 1846, *Norrhälje*.
- LUNDAHL, A., årsb. 1830, 1835, *Ängelholm*.
- LUNDAHL, J., årsb. 1841, 1846, *Ängelholm*.
- LUNDBERG, årsb. 1820, 1825, änkan 1830, 1841, *Linköping*.
- LUNDBERG, årsb. 1830, 1846, *Linköping*.
- LUNDBERG, årsb. 1787, 1794, *Karlshamn*.
- LUNDBERG, AND., mästare före 1742, 1777, *Mariæfred*.
- LUNDBERG, JACOB, årsb. 1820, 1835, änkan 1841, 1846, *Ystad*.
- LUNDBERG, JÖNS, 1750, änkan 1759, *Nyköping*.
- LUNDBERG, JÜNS, mästare 1762, *Nyköping*.
- LUNDBERG, JÖNS, mästare före 1729, 1750, *Sala*.
- LUNDBERG, LARS, mästare 1737, *Örebro*.
- LUNDBERG, N. P., årsb. 1841, 1846, *Ängelholm*.
- LUNDBERG, O., i lära 1836—40 hos Anders Johan Liefvendahl, Stockholm, årsb. 1846, *Uppsala*.
- LUNDBERG, SAMUEL, årsb. 1750, *Ängelholm*.
- LUNDBLAD, G. W., årsb. 1841, Maria Lundblad 1846, *Linköping*.
- LUNDBOM, JAC., i lära 1777—86 hos Wargs änka, Kristinehamn, årsb. 1830, änkan, *Gäfle*.
- LUNDEQVIST, årsb. 1820, *Skara*.
- LUNDGREN, A., årsb. 1841, 1846, *Ängelholm*.

- LUNDGREN, ANDREAS, årsb. 1787, *Ängelholm*.
- LUNDGREN, A. W., årsb. 1830, 1846, *Karlshamn*.
- LUNDGREN, C. P., årsb. 1835, 1846, *Halmstad*.
- LUNDGREN, ERIC, mästare 1763, älderman före 1781, *Falun*.
- LUNDGREN, G., årsb. 1830, (J.) 1846, *Ängelholm*.
- LUNDGREN, H., 1820, 1835, änkan 1841, 1846, *Simrishamn*.
- LUNDGREN, JONAS, mästare 1746, 1761, *Göteborg*.
- LUNDGREN, LARS, mästare 1753, bisittare 1768, älderman 1772, död 1779, änkan fortsätter rörelsen men har nedlagt verkstaden 1790, *Stockholm*.
- LUNDGREN, LARS, årsb. 1787, *Ängelholm*.
- LUNDGREN, L. G., i lära 1812—17 hos Johan Ahlström, Stockholm, årsb. 1830, 1846, *Vimmerby*.
- LUNDGREN, P., årsb. 1820, (P. H.) 1830, 1835, änkan 1835, 1841, *Karlshamn*.
- LUNDGREN, PEHR, årsb. 1750, älderman, 1787, *Lund*.
- LUNDGREN, S. A., årsb. 1830, änkan 1835, *Karlshamn*.
- LUNDIN, ULRIC, årsb. 1794, *Laholm*.
- LUNDIN, J. F., årsb. 1846, *Sundsvall*.
- LUNDMAN, ANDERS, mästare 1756, 1785, *Öregrund*.
- LUNDMARK, ANDERS, årsb. 1794, *Hudiksvall*.
- LUNDQVIST, årsb. 1820, 1825, *Skänninge*.
- LUNDQVIST, årsb. 1794, änkan, *Ystad*.
- LUNDQVIST, CHRISTIAN, årsb. 1750, *Karlshamn*.
- LUNDQVIST, ENOC, årsb. 1820, 1825, *Ystad*.
- LUNDQVIST, ANDERS ENOC, 1830, 1835, *Ystad*.
- LUNDQVIST, J., årsb. 1841, *Vadstena*.
- LUNDQVIST, JOHAN GEORG, mästare 1783, bisittare 1796, älderman 1809, död 1810, *Stockholm*.
- LUNDQVIST, PETER, årsb. 1750, *Gäfle*.
- LUNDSTRÖM, J. GUSTAF, mästare 1841, bisittare 1845, 1846, *Falkenberg*.
- LUNDSTRÖM, L. ANDS., årsb. 1820, 1830, *Falkenberg*.
- LUNDSTRÖM, L. A., årsb. 1820, bisittare 1841, död 1842, änkan Christina 1844, 1846, *Falkenberg*.
- LUNDSTRÖM, NILS, årsb. 1794, *Falkenberg*.
- LUNDSTRÖM, N. J., årsb. 1830, bisittare 1841, 1846, *Falkenberg*.
- LUNDSRÖM, OLOF, årsb. 1794, *Falkenberg*.
- LUNDSTRÖM, OLOF ANTON, mästare 1846, *Falkenberg*.
- LUSTIG, JOHAN, årsb. 1820, 1835, änkan 1841, 1846, *Hjo*.
- LÄCKSTRÖM, CARL JOHAN, i lära 1817—21 hos Jonas Läckström, Mariefred, mästare före 1835, 1846, *Mariefred*.
- LÄCKSTRÖM, JONAS, mästare 1799, 1825, *Mariefred*.
- LÄCKSTRÖM, U. (C. U.), mästare 1813, 1835, änkan 1841, 1846, *Mariefred*.
- LERKA, GUSTAF, årsb. 1750, *Ystad*.
- LÄRKA, LARS, årsb. 1750, 1774, *Lindesberg*.
- LÖFBERG, CARL FRIED., i lära 1765—68 hos Jacob Trång, Örebro, bisittare före 1772, älderman före 1794, 1802, *Åbo*.
- LÖFDAHL, GUSTAF, årsb. 1830, 1846, *Enköpings*.
- LÖFGREN, NILS, årsb. 1767, 1800, *Torsålla*.
- LÖFVEGREN, J., årsb. 1846, *Lund*.
- LÖFVENBERG, S., årsb. 1787, 1794, *Åmål*.
- LÖNGREN, A., årsb. 1830, 1841, *Vimmerby*.

M.

- MAGNUSSON, J., i lära 1829—33 hos Carl Samuel Michaelson, Stockholm, årsb. 1846, *Östersund*.
- MAISTER, HENRIC EMANUEL, i lära 1771—76 hos Anders Lerbeck, Stockholm, mästare 1786, 1809, *Sigtuna*.
- MAISTER, HINDRICH, i lära 1793—96 hos fadern H. E. Maister, Sigtuna, mästare 1802, 1820, *Sigtuna*.
- MALMGREN, AND., årsb. 1825, 1830 bisittare, 1835, *Göteborg*.
- MALMGREN, OLOF, årsb. 1820, 1830, *Laholm*.
- MALMQVIST, i lära 1801—05 hos Jonas Läckström, Mariefred, årsb. 1809, 1820, änkan 1814, *Nyköping*.
- MARBERG, HANS HINDR., årsb. 1750, 1768, *Halmstad*.
- MARIN, LARS, årsb. 1750, *Nyköping*.
- MEENLÖÖS, N., mästare före 1707, 1727, stockholmskrået, stad?
- MEIJER, ABRAHAM, mästare 1724, 1740, *Norrköping*.
- MEIJER, JAK. HENR., mästare 1749, afsigkommen och rymmer 1760, *Stockholm*.
- MEJNERT, PAUL, begravningshjälper 1727, stockholmskrået, stad?
- MEIJSTER, årsb. 1841, 1846, *Mariestad*.
- MEISTER, C. F., årsb. 1841, 1846, *Karlstad*.
- MEJSTER, E., årsb. 1830, 1835, *Sigtuna*.

MEJSTER, J., årsb. 1835, *Filipstad*.
 MEYSTER, U. E., årsb. 1841, *Sigtuna*.
 MEJHOND, FR., årsb. 1820, *Sigtuna*.
 MELANDER, NILLS, mästare 1733, *Södertälje*.
 MICHAELSON, CARL SAMUEL, mästare 1818, 1830 bisittare, 1835, änkan 1841, *Stockholm*.
 MORELL, ANDERS, årsb. 1750, *Laholm*.
 MOSELL, OLOF, mästare 1760, 1789, *Falun*.
 MULLBERG, JÖRAN SAMUEL, mästare 1778, änkan Katarina 1798, *Vänersborg*.
 MYRMAN, PER, årsb. 1789, *Amål*.
 MÄHLBERG (MEHLBERG), JOHAN, mästare 1705, 1723, *Västerås*.
 MÖLLER, änkan afstår verkstaden 1778 till Eric Wennermark, *Nyköping*.
 MÖLLER, ANDREAS, årsb. 1787, änkan 1820, *Simrishamn*.
 MÖLLER, CARL PETER, i lära 1788—92 hos Joh. Öhman, Stockholm, mästare 1798, *Nyköping* 1806, *Norrtälje*.
 MÖLLER, GEORG, årsb. 1820, *Simrishamn*.
 MÖLLER, ISAC, årsb. 1793, *Västervik*.
 MÖLLER, I., årsb. 1830, 1835, *Borgholm*.
 MÖLLER, JÖRGEN, mästare före 1706, 1718 »angående Georg Möller och dess änkas samt barnens dödehl. fränfelle», *Stockholm*.
 MÖLLER, MARIA, årsb. 1841, *Linköping*.
 MÖLLER, O., årsb. 1830, *Halmstad*.
 MÖLLERSTRÖM, MAGNUS, årsb. 1793, bisittare, 1802, *Göteborg*.
 MÖRCK, GUSTAF, mästare före 1743, 1773, änkan 1776, *Linköping*.

N.

NESSLER, GERTH, mästare 1705, 1708, *Karlskrona*.
 NIELSON, ANDERS, mästarens begrafning 1686, *Stockholm*.
 NILSSON, JOHAN, årsb. 1846, *Linköping*.
 NORBERG, JOHAN, mästare 1737, 1740, änkan 1745, stockholmskräet, stad?
 NORBERG, JOH., mästare 1758, 1776, *Karlstad*.
 NORBERG, P., i lära 1765—70 hos Erik Wennergren, Mariestad, årsb. 1793, 1794, *Amål*.
 NORDBERG, OLOF, årsb. 1830, Kristianopol, *Karlskrona*.
 NORDGREN (NORGREN), OLOF, i lära 1791—94 hos Isac Lehman, Stockholm, mästare 1800, 1830, änkan 1835, *Södertälje*.
 NORDSTRÖM, LARS, i lära 1788—92 hos Hortman, Piteå, mästare 1796, 1830, *Umeå*.

NORDSTRÖM, LORENS (LARS), mästare 1724, 1735, *Mariestad*.
 NORSTRÖM, JOH., i lära 1754—57 hos A. Fr. Sander, Hudiksvall, mästare 1764, *Hudiksvall*.
 NORSTRÖM, ERICH, mästare före 1732, *Mariestad*.
 NORSTRÖM, JONAS, mästare 1757, *Hudiksvall*.
 NYBERG, ANDERS, i lära 1791—94 hos Erik Wennermark, *Nyköping*, årsb. 1830, 1835, änkan 1841, 1846, *Enköping*.
 NYBERG, PETER AND., årsb. 1841, *Linköping*.
 NYBERG, P. L., årsb. 1846, *Söderhamn*.
 NYGREN, ANDERS, årsb. 1820, 1825, *Västervik*.
 NYGREN, PETER, årsb. 1793, *Västervik*.
 NYMAN, JOHAN PETER, i lära 1777—83 hos Henrik Öfverberg, Stockholm, mästare före 1815, 1822, *Stockholm*.
 NYMAN, OLAUS (OLOF), mästare 1824, 1844, änkan 1846, *Falkenberg*.
 NYQVIST, JOHAN, i lära ?—1763 hos Johan Norberg, Karlstad, mästare 1776, 1787, före 1790 har änkan gift om sig med Joh. Runström, *Karlstad*.
 NYSTRÖM, LARS, årsb. 1825, 1835, änkan 1841, 1846, *Uppsala*.

O.

ODIN, JOHAN, i lära 1755—60 hos Jonas Gerde, Stockholm, mästare 1763, *Uleåborg*.
 OLSSON, A., årsb. 1830, 1841, *Kungälf*.
 OHLSSON, INGEMAN, årsb. 1750, *Simrishamn*.
 OLSON, J., 1835, 1841, *Kalmar*.
 OLSON, L., årsb. 1830, 1841, änkan 1846, *Mariestad*.
 OLSSON, MAGNUS, årsb. 1841, 1846, Kristianopol, *Karlskrona*.
 OLSSON, MATHIAS, årsb. 1825, *Kungälf*.
 OHLSSON, OLOF, årsb. 1835, 1843 bisittare, änkan 1846, *Lund*.
 OLSTERBERG, PETER, årsb. 1750, *Skänninge*.
 ORRIN, ANDERS, årsb. 1789, *Eksjö*.

P.

PALMLÖF, CARL, mästare före 1746, *Avesta*.
 PASBERG, ANDREAS, mästare före 1702, 1706, bisittare, Rosina Elisabet Pasberg 1711, *Stockholm*.

- PETIUS (PEITZA), MIKAEL (MICHEL),
mästare 1766, 1773, *Gamla Karleby*.
PETERSSON, ÅRSB. 1846, *Norrköping*.
PETERSSON, ÅRSB. 1846, *Ystad*.
PETERSON, A., ÅRSB. 1793, änkan 1794,
Göteborg.
PETERSSON, C. AUGUST, mästare före 1844,
1846, *Stockholm*.
PETERSSON, S., ÅRSB. 1846, *Torshälla*.
PETERSSON, TROIL, ÅRSB. 1794, bisittare
1802, änkan 1808, *Åbo*.
PIJLBERG, GUSTAF E., mästare 1693, stock-
holmsskrået, stad?
PIHLGREN (PIJHLGREN), JONAS (JÖNS), ÅRSB.
1784, älderman 1799, änkan 1800, *Var-
berg*.
PIHLMAN, JOH., ÅRSB. 1825, *Ystad*.
PIHLROTH, JOH., mästare 1761, 1788,
Kristinestad.
PIHLROTH, PETTER, ÅRSB. 1794, *Kristine-
stad*.
PLAUMBAUM, ANDERS, mästare 1756, *Yisby*.
PLAUMBOM, ANDERS, ÅRSB. 1750, *Yisby*.
POHL (PAUL), ELIAS, mästare före 1709,
död före 1720, *Stockholm*.
PRAHM (troligen felskrifvet för Brahm),
ANDERS, mästare före 1707, stockholms-
skrået.
PREUTZ, LARS, mästare 1753, 1768, *Vad-
stena*.
- Q.**
- QVARNSTEDT, VILH., ÅRSB. 1807, 1808,
Tamnefors.
- R.**
- RAM, JOHANNES, ÅRSB. 1773, *Varberg*.
RAHM, SVEN, mästare före 1716, änkan
1719, stockholmsskrået, stad?
RAMSTEDT, GUST., ÅRSB. 1820, 1825, *Tors-
hälla*.
RAMSTEDT, AND. GUST., ÅRSB. 1830, 1846,
Torshälla.
RANDIN, EPHRAIM, mästare 1811, bisittare
1822, älderman 1826, 1830, änkan Jaco-
bina 1831, 1835, *Varberg*.
REDICK, FILIP, mästare före 1740, 1757,
Härnösand.
REDICK, PHILIP, mästare 1757, *Härnö-
sand*.
REGNANDER, E. FR., ÅRSB. 1835 rådman,
1821, änkan 1846, *Hudiksvall*.
REICHEL, JONAS, mästare före 1696, än-
kan Margareta Rechel 1696, *Stockholm*.
REINHARD (REIN), NIKLAS, mästare 1725,
1762, änkan 1774, i Karlskrona, *Ronne-
by*.
REHNSTRÖM, ARVID, ÅRSB. 1767, 1794,
Skänninge.
RENSTRÖM, ARVID, ÅRSB. 1820, 1830,
Skänninge.
RINGBERG, P., ÅRSB. 1830, *Sölvesborg*.
ROSENBERG, ÅRSB. 1820, 1835, *Ystad*.
ROSENGREN, M. (senior), 1820, älderman,
1825, *Linköping*.
ROSENGREN, C. M. (junior), ÅRSB. 1825,
1830, Anna Rosengren 1835, *Linköping*.
ROSENGREN, N. P., ÅRSB. 1846, *Kungälf*.
ROSQVIST, JÖNS, ÅRSB. 1830, 1841, *Ystad*.
ROST, JOH. FRIEDR., mästare 1740, *Falken-
berg*.
ROTMAN, JÖNS, ÅRSB. 1773 änkan, *Var-
berg*.
RUDOLPH, JOHAN, mästare före 1712,
stockholmsskrået, stad?
RUDOLPH, OLUF, änkan 1709, 1712, *Åbo*.
RUDHOLM, NICOLAUS, ÅRSB. 1787, 1793,
Växjö.
RUDHOLM, PETER, ÅRSB. 1794 älderman,
Linköping.
RUHLE, T., ÅRSB. 1830, 1846, *Kristianstad*.
RUMPLESCH, MARTIN, mästare före 1722,
1728, Anna Rumpnitz 1729, *Stockholm*.
RUNDBERG, NICLAS, ÅRSB. 1773, *Fönkö-
ping*.
RUNDBERG, S., ÅRSB. 1787, 1793, *Växjö*.
RUNDBLAD, JOHAN, mästare 1817, 1830,
Nyköping.
RUNDBLAD, C. J., i lära 1799—1806 hos
Olof Åström, Stockholm, ÅRSB. 1835,
1841, *Nyköping*.
RUNDSTRÖM, JOH., ÅRSB. 1794, änkan 1820,
Fönköping.
RUNDSTÖM, I., ÅRSB. 1825, 1830, *Fön-
köping*.
RUNSTRÖM, SAM., ÅRSB. 1835, älderman,
1841, 1846, *Norrköping*.
RUNSTRÖM, J., ÅRSB. 1835, *Ulrichamn*.
RUNSTRÖM, JON, är gift med Johan Ny-
qvists änka 1790, ÅRSB. 1794, sorterar
under Jönköping, *Karlstad*.
RUSKOU, HANS, mästare 1695, stockholms-
skrået, stad?
RUUTH, änkan ÅRSB. 1794, *Uppsala*.
RYBERG NILS, änkan ÅRSB. 1750, *Fön-
köping*.
RYBERG SVEN, ÅRSB. 1820, 1841, *Växjö*.
RYDBERG (RYBERG), JOH., ÅRSB. 1820, äl-
derman, 1846, *Göteborg*.
RYDBERG, N., ÅRSB. 1820, 1825, *Kalmar*.
RYLANDER, CARL GUSTAF, mästare i Lin-
köping 1820, ÅRSB. 1830, 1846, *Eksjö*.
RYMAN (REUMAN), MARCUS, mästare
1727, 1740, bisittare, *Stockholm*.
RYMAN, JOH. HENR., mästare 1753, 1784,
nedlagt verkstaden före 1790, *Stock-
holm*.
RYMAN, PETER, ÅRSB. 1750, *Fönköping*.

RYMAN, PETER, årsb. 1750, älderman, *Fönköping*.
RÖDING, LARS, i lära 1777—81 hos Olof Skagerström, Mariestad, årsb. 1793, 1794, *Alingsås*.

S.

SALANDER, MATIAS, förenar sig med stockholmeskrået 1730, 1754, *Karlstad*.
SAHLBERG, ERICH, mästare 1723, *Uppsala*.
SAHLBERG, NILS, årsb. 1841, 1846, *Falkenberg*.
SAHLBERG, PETTER, mästare 1734, 1736, *Sala*.
SAHLBOM, C. A., årsb. 1846, *Östersund*.
SALÉN, årsb. 1794, *Karlshamn*.
SANDAHL, A., årsb. 1830, 1846, *Vänernborg*.
SANDBERG, A. P., årsb. 1841, *Kristinehamn*.
SANDBERG, JONAS, årsb. 1820, 1830, *Fönköping*.
SANDBERG, O., årsb. 1835, 1846, *Fönköping*.
SANDELIN, JOHAN, årsb. 1767, 1774, *Björneborg*.
SANDER, A. FREDRICH, mästare 1748, 1767, *Hudiksvall*.
SANDGREN, ANDERS FREDRIK, i lära 1821—24 hos Magnus Westerblad, mästare 1830, 1839, änkan 1841, 1846, *Stockholm*.
SANDHOLM, årsb. 1794, *Falköping*.
SARKOJWIA, änkan Maria, årsb. 1750, *Åbo*.
SATZ, HANS, mästare före 1707, *Uppsala*.
SAXBERG, A., årsb. 1846, *Västervik*.
SCHARIN, PETTER, årsb. 1750, 1766, *Västervik*.
SCHARIN, PETER, årsb. 1794, *Kalmar*.
SCHARVIK, N. P., årsb. 1841, *Söderköping*.
SCHELIN, CARL NIKLAS, i lära 1782—84 hos Joh. Öhman Stockholm, mästare 1792, änkan 1820, 1825, *Mariefred*.
SCHENHOLM, årsb. 1841, 1846, *Skänninge*.
SCHENHOLM, årsb. 1846, *Visby*.
SCHJILLER, PETER, mästare före 1706, 1709, *Stockholm*.
SCHIRMAN, JACOB, mästare 1705, *Gästle*.
SCHLOSSHAUER (SLOSSHAUER, SCHLÄTZHAGGER), JOHAN MIKAEL, mästare före 1719, blef älderman 1725, 1734 »bekom gamla äldermannen S. uti dess torftighet», död 1736, ankans begrafning 1738, *Stockholm*.
SCHMELL, CARL PETER, i lära 1789—93 hos fadern Joh. Peter Schmell, Stockholm, mästare 1796, död före 1801, *Stockholm*.
SCHMELL, JOH. PET., i lära 1764—67 hos Peter Schmell, Stockholm, mästare 1775, 1790, änkan 1795, *Stockholm*.
SCHMELL, PETER, mästare 1740, bisittare före 1749, f. d. bisittare 1781, änkan upphört med rörelsen före 1790, *Stockholm*.
SCHMIDT, årsb. 1794, *Nyköping*.
SCHMIDT (SMIDT), BENGT ADOLF, mästare 1821, 1835, *Stockholm*.
SMITT, årsb. 1750, *Göteborg*.
SCHULTZ, årsb. 1846, *Lidköping*.
SCHULTZ, JOHAN CHRISTIAN, mästare 1724, 1735, *Åbo*.
SCHÖNING, I. HIND. (HANS H., HEND.), mästare 1722, bisittare 1724—32, älderman 1732—40, död 1740, *Stockholm*.
SCHÖSSLER, HANS MIKAEL, årsb. 1750, 1773, *Kalmar*.
SEDENIUS, JONAS, mästare 1754, 1772, *Skara*.
SELLBERG, ANDERS, mästare 1845, 1846, *Stockholm*.
SELLBERG, EM., årsb. 1830, 1846, *Örebro*.
SESLING (SESSLING), PETTER, mästare 1737, 1787, änkan 1794, 1807, *Åbo*.
SETERDAHL, JONAS, mästare före 1747, *Norrköping*.
SILFVERBERG, JOHAN, älderman före 1770, änkan död före 1830, *Gästle*.
SILFVERBERG, P. E. årsb., 1794, 1830, *Sala*.
SILFVERNAGEL, årsb. 1846, *Härnösand*.
SILFVERNAGEL, CARL GUSTAF, årsb. 1794, 1830, *Hudiksvall*.
SIMMERLUND, HANS, mästare 1769, 1786, *Köping*.
SJONHULT, S., årsb. 1846, *Ängelholm*.
SJÖBECK, M., årsb. 1830, 1846, *Ängelholm*.
SJÖBERG, årsb. 1825, *Härnösand*.
SJÖBERG, P., årsb. 1825, 1835, *Hedemora*.
SJÖBOHM, GUSTAF, årsb. 1835, *Karlskrona*.
SJÖGREN, änkan årsb. 1750, *Vadstena*.
SJÖGREN, årsb. 1846, *Örebro*.
SJÖGREN, J. F., årsb. 1830, 1841, *Örebro*.
SJÖHOLM, JOHAN EMANUEL, mästare 1807, 1841, *Falkenberg*.
SJÖHOLM, JOHAN ISAC, utskrefs ur läran 1831 hos fadern Joh. Em. Sjöholm, Falkenberg, mästare 1844, *Falkenberg*.
SJÖHOLM, MATTH., årsb. 1794, *Kalmar*.
SJÖSTRAND, J. H., älderman före 1772, *Fönköping*.
SJÖSTRÖM, mästare 1787, stockholmskrået, stad?
SJÖSTRÖM, CARL OLOF, i lära 1832—37 hos Nils Petter Öhman, Umeå, mästare 1839, 1846, *Umeå*.

- SJÖSTRÖM, O., årsb. 1820, 1835, *Simrishamn*.
- SJÖSTRÖM, P. årsb. 1835, 1846, *Vänersborg*.
- SJÖVALL, senior, änkan, 1820, 1835, *Ystad*.
- SIÖVALL, CARL, årsb. 1750, 1794, *Ystad*.
- SJÖVALL, C. G., årsb. 1825, 1835, änkan 1841, 1846, *Simrishamn*.
- SJÖVALL, G. SVEN, junior, årsb. 1820 änkan 1835, *Ystad*.
- SKAGERSTRÖM, OLOF ERIKSSON, i lära 1761—65 hos Eric Wennergren, Mariestad, mästare 1774, 1813, *Mariestad*.
- SKOGLUND, NILS, i lära 1791—97 hos Joh. Öhman, Stockholm, mästare 1800, 1807, *Björneborg*.
- SKOGLUND, ERIC, i lära 1797 hos Zackarias Öfverberg, Stockholm, mästare före 1813 under stockholmsskräet, *Björneborg*.
- SKRAGGE, JOHAN, mästare 1727, 1740, stockholmsskräet, stad?
- SKRAGGE, LARS, mästare 1706, älderman 1720—24, död före 1739, änkan 1747, *Stockholm*.
- SCHRAGGE, SIMON, mästare 1766, 1768, *Brahestad*.
- SKRAGGE, SIMON, årsb. 1793, *Gamla Karleby*.
- SMEDBERG, årsb. 1846, *Lidköping*.
- SMEDMAN, M., årsb. 1841, 1846, *Ängelholm*.
- SMEDMAN, M., årsb. 1835, *Halmsiad*.
- SOP, MAGNUS, änkan årsb. 1750, *Fönköping*.
- SPARRSTRÖM, C. G., årsb. 1846, *Västervik*.
- SPIJK, JOHAN, mästare 1707, 1750, *Kalmar*.
- SPOLE, NILS, i lära 1763—68 hos Gustaf Mörck, Linköping, årsb. 1773, änkan 1794, (Norrköping?) *Linköping*.
- SPONGBERG, HINDRICH, mästare 1708, stockholmsskräet, stad?
- STAAF (STAFZ), SVEN ANDERSSON, mästare 1706, 1709, *Mariestad* (Karlstad).
- STAKE (STAKEJ), PETTER, mästare före 1702, bisittare före 1720, död 1724, *Stockholm*.
- STEFFAN, mästare före 1708, stockholmsskräet, stad?
- STEEN, ANDERS, mästare före 1718, 1730, *Södertälje*.
- STEN, ANDERS, mästare 1783, 1814, *Vasa*.
- STEIN, JOHAN GEORG, mästare 1733, *Nyköping*.
- STENBERG, ERIC, årsb. 1750, *Falun*.
- STENBERG, JOHAN, årsb. 1794, *Björneborg*.
- STENBERG, MICHEL, i lära 1784—90 hos Johan Söderman, Björneborg, årsb. 1807, *Björneborg*.
- STENBERG, P. G., årsb. 1830, bisittare 1841, 1846, *Falkenberg*.
- STENBOM, JACOB, årsb. 1784, 1786, *Varberg*.
- STENHOLM, årsb. 1808, *Nyköping*.
- STJERNHOFF, fru, årsb. 1820, 1825, *Eksjö*.
- STORDEL, WILHELM, f. d. älderman 1699, *Stockholm*.
- STRÖM, A. W., årsb. 1841, 1846, *Skänninge*.
- STRÖM, OLOF, årsb. 1750, *Ämål*.
- STRÖMBERG, ERICH, mästare 1709, 1712, stockholmsskräet, stad?
- STÅLBERG, LARS, förlofvad med mr Wassbergs änka, mästare 1755, död före 1768, änkan 1773, *Stockholm*.
- STÖRFLER, HANS MICHAEL, mästare 1740, *Sundsvall*.
- SUNDBERG, årsb. 1750, 1773, *Linköping*.
- SUNDBERG, ANDERS, i lära 1779—87 hos fadern Jonas Sundberg, Stockholm, mästare 1797, upphört med rörelsen före 1819, död 1821, *Stockholm*.
- SUNDBERG, JACOB, årsb. 1750, *Gränna*.
- SUNDBERG, JOHAN JACOB, i lära 1779—84 hos fadern Jonas Sundberg, Stockholm, mästare 1789, 1790, änkan 1795, *Stockholm*.
- SUNDBERG, JONAS, mästare 1778, död före 1789, *Stockholm*.
- SUNDBERG, ISAC, årsb. 1788, 1790, *Vimmerby*.
- SUNDBERG, OLOF HENRIK, i lära 1828—31 hos Carl Samuel Michaelsson, Stockholm, årsb. 1835, *Enköping*.
- SUNDBERG, S., årsb. 1835, *Visby*.
- SUNDBLAD, JOHAN, årsb. 1818, älderman 1820, 1835, *Falun*.
- SUNDELL, C. J., årsb. 1841, *Falun*.
- SUNDELL, ERIK, i lära 1756—62 hos Carl Fr. Lenhult, Stockholm, mästare 1769, 1787, änkan 1794, *Karlshamn*.
- SUNDELL, JACOB, årsb. 1818, 1835, änkan 1841, *Falun*.
- SUNDELL, JOHAN, årsb. 1835, 1846, *Gästle*.
- SUNDELL, SVEN, mästare 1759, 1773, *Karlskrona*.
- SUNDIN, ERIC, i lära 1827—30 hos Bengt Adolf Schmidt, Stockholm, mästare 1838, 1841, *Södertälje*.
- SUNDIN, ERIC, årsb. 1825, änkan 1830, *Hedemora*.
- SUNDSTRÖM, GUSTAF, årsb. 1835, 1841, änkan 1846, *Ämål*.
- SUNDWALL, L. P., årsb. 1841, 1846, *Sköfde*.
- SVAN, årsb. 1815, *Uppsala*.
- SVAN, BARTOLOMEUS, mästare 1762, 1787, *Vaxholm*.
- SVAN, C. C., årsb. 1830, 1841, *Östhammar*.
- SVAN, CARL FRED., årsb. 1818, 1825, *Falun*.

SVAN, CARL P., i lära 1773—76 hos Peter Liung, Uppsala, årsb. 1794, *Falun*.
 SVAN, PETTER, mästare 1739, 1755, *Uppsala*.
 SVANBERG, A., mästare 1835, 1841, *Fönköping*.
 SVANBERG, I., årsb. 1830, 1835, *Skara*.
 SVANBERG, JOH., årsb. 1846, *Fönköping*.
 SVANBOM, C., årsb. 1830, 1835, *Skänninge*.
 SVANBORG, ANT. REINH., årsb. 1830, 1846, *Linköping*.
 SVEDLUND, ANDERS, mästare 1817, 1819, *Stockholm*.
 SÄFHOLM, JOHAN, mästare 1816, 1835, *Eskestuna*.
 SÖDERBERG, CARL, bisittare före 1802, *Åbo*.
 SÖDERBERG, CARL JOHAN, årsb. 1793, 1835, *Amål*.
 SÖDERBERG, CARL GEORG, årsb. 1841, änkan 1846, *Amål*.
 SÖDERBERG, HERMAN FRIDR., mästare 1752, *Landskrona*.
 SÖDERBERG, JACOB, 1750, 1752, *Eksjö*.
 SÖDERBERG, J. J., i lära 1787 hos Isac Lehman, Stockholm, årsb. 1820, *Västerås*.
 SÖDERBERG, J. P., årsb. 1830, änkan 1835, *Västerås*.
 SÖDERBERG, LARS, mästare före 1707, änkan Lars Johan 1708, *Eksjö*.
 SÖDERBERG, OLOF, mästare 1778, 1786, änkan 1808, *Mariefred*.
 SÖDERBERG, STEN, årsb. 1750, *Linköping*.
 SÖDERGREN, CARL, årsb. 1750, *Fönköping*.
 SÖDERLING, J. E., årsb. 1787, *Västerås*.
 SÖDERLUND, ERIK WILHELM, i lära 1821—26 hos Peter Lindberg, Stockholm, mästare 1832, 1837, änkan 1841, *Stockholm*.
 SÖDERMAN, GABRIEL, årsb. 1750, *Karlstad*.
 SÖDERMAN, JOHAN, i lära 1755—59 hos Petter Holm, Stockholm, mästare 1779, 1790, *Björneborg*.
 SÖDERMAN, JOHAN, årsb. 1793, 1820, *Köping*.
 SÖDERMAN, JOHAN PETEK, mästare 1837, 1841, *Stockholm*.
 SÖDERMAN, NILS, mästare 1745, *Karlstad*.
 SÖDERMAN, O., årsb. 1825, 1846, *Köping*.
 SÖDERQVIST, mästare före 1747, *Ålängsås*.

T.

THORNBERG, J. G., årsb. 1820, 1846, *Ystad*.
 THORSSON, I. M., årsb. 1830, 1846, *Simrishamn*.
 TIDHOLM, årsb. 1841, 1846, *Västerås*.

TIDSTRÖM, ANDERS, förenar sig 1730 med stockholmsskräet, 1750, *Mariestad*.
 TORSSEL, ZACHARIAS, mästare 1749, *Vaxholm*.
 TREPTO, HINDRICH IÖRANSON, mästare 1705, *Norrköping*.
 TROVALL, JOHAN, årsb. 1773, *Simrishamn*.
 TRÅNG, PETTER, mästare 1734, *Örebro*.
 TRÅNG, JACOB, mästare 1756, madam Trång omtalas 1777, *Örebro*.
 TURSTRÖM, N. (J.), årsb. 1830, 1846, *Vimmerby*.
 TÖRNGREN, BENGT A., årsb. 1820, älderman 1841, 1846, *Falkenberg*.
 TÖRNGREN, HANS, årsb. 1794, *Falkenberg*.
 TÖRNGREN, SVEN, årsb. 1825, bisittare 1841, 1846, *Falkenberg*.

U.

ULF, JOH. GEORG, årsb. 1750, *Visby*.
 ULF (WULF), KRISTIAN G., mästare 1754, *Visby*.
 ULGREN, NILS, mästare före 1770, *Gäfle*.
 UHR, M., årsb. änkan, 1784, *Norrköping*.
 UHRBERG, OLOF JACOBSSON, mästare 1705, 1707, *Nyköping*.

W.

WADSTEN (WADBERG), AND., mästare före 1741, älderman före 1750, änkan 1768, *Västerås*.
 WADSTRÖM, ANDERS, årsb. 1794, *Sundsvall*.
 WADSTRÖM, OLOF, årsb. 1820, *Sundsvall*.
 WALBECK, årsb. 1794, *Jacobstad*.
 WAHLBERG, AND., årsb. 1773, *Västerås*.
 WAHLBERG, AND., årsb. 1825, bisittare 1840, 1841, *Göteborg*.
 WAHLBERG, CARL, älderman före 1740, *Göteborg*.
 WAHLBERG, FRENNE, årsb. 1750, 1787, *Ängelholm*.
 WAHLBERG, G. A., årsb. 1846, *Gäfle*.
 WALBERG, JONAS (JOHAN), mästare före 1712, 1716, stockholmsskräet, stad?
 WAHLBERG, LARS, årsb. 1820, 1825, död 1830, *Kungälf*.
 WAHLBERG, SVEN, i lära 1800—1807 hos Peter Ekman, Jönköping, mästare 1814, bisittare 1820, älderman 1830, 1846, *Göteborg*.
 WAHLGREN, årsb. 1846, *Uppsala*.
 WAHLGREN, årsb. 1846, *Norrköping*.
 WAHLGREN, J., årsb. 1830, 1841, *Sigtuna*.
 WAHLGREN, JOHAN, i lära 1815—19 hos Petter Lindberg, Stockholm, mästare 1827, 1835, änkan 1841, 1846, *Stockholm*.

- VALL, E., i lära 1780—90 hos Olof Skagerström, Mariestad, årsb. 1830, *Vänersborg*.
- WALLANDER, JOH. AMBJÖRN, mestare 1796, 1810, änkan 1819, *Stockholm*.
- WALLÉNSTRÖM, JOEL, i lära 1798—1803 hos Joh. Hogenhus, Raumo, erhåller löfte på mästerskap 1804, *Raumo*.
- WALLERIIUS, HANS, årsb. 1750, *Lund*.
- WALLERIIUS, MÅNS, årsb. 1750, *Lund*.
- WALIN, PETTER, årsb. 1794, *Kaskö*.
- WALKE, JOHAN, mestare före 1730, 1734, *Åbo*.
- WALLK, JOHANN, mestare 1716, 1719, *Norrköping*.
- VALLSTRÖM, (VAHLSTRÖM) J., 1820, 1835, *Nyköping*.
- WALLTER, JOHAN NICLAS, mestare före 1770, *Gäffe*.
- WANNBERG, årsb. 1846, *Skara*.
- WANSÉN, MATIAS, i lära 1753—56 hos Petter Swan, Uppsala, mestare 1761, 1780, *Västervik*.
- WARENBERG, CARL, årsb. 1820, 1830, änkan 1835, *Hjo*.
- WARENBERG, J. G., årsb. 1841, 1846, *Hjo*.
- WARG, LARS JOHAN, (LORENZ), mestare 1760, 1773, änkan Warg 1777, 1785, *Kristinehamn*.
- WASSBERG, änkan årsb. 1830, 1835, *Vimmerby*.
- WASSBERG, LARS, mestare 1743, bisittare 1754, 1755 är änkan förlovad med Lars Stålberg, till hvilken hon öfverlåter verkstaden, *Stockholm*.
- WASSBERG, LARS P., årsb. 1794, 1820, 1825, *Sundsvall*.
- VAXBOM, P., årsb. 1815, 1820, *Uppsala*.
- WEISE, JOHAN GOTTLIEB, mestare 1747, 1753 erhåller han understöd i sin fattigdom, *Vasa*.
- WENNERBERG, AND., årsb. 1835, älderman 1840, änkan 1846, *Lund*.
- WENNERBERG, A., årsb. 1830, *Halmstad*.
- WENNERGREN (VENNERBERG, WENDBERG), AND., mestare 1721, 1760, *Uddevalla*.
- WENNERGREN, ERIK, mestare 1758, 1770, *Mariestad*.
- WENNERGREN, OLOF, änkan årsb. 1750, *Mariestad*.
- WENNERMARK, ERIK, i lära 1774—78 hos Joh. Pet. Broberg, Stockholm, mestare 1788, änkan 1808, 1820, *Nyköping*.
- WENNERLUND, J., årsb. 1835, änkan 1841, 1846, *Varberg*.
- WENNERLUND, SVEN, bisittare 1800, älderman 1825—26, 1830, *Varberg*.
- WERNER, (VÄRNER), OLOF, utskrefs ur läran 1804, mestare 1810, 1820, *Härnäsand*.
- WERNGREN, JOH. NICLAS, 1830, *Ronneby*. (står 1835 o. 1841 under Karlskrona.)
- WESTBERG, HIND., årsb. 1750, *Karlskrona*.
- WESTBLOM, JOH., årsb. 1750, 1759, *Mariestad*.
- WESTBLOM, ZAKARIAS, i lära 1757—59 hos sin fader Johan Westblom, Mariefred, mestare 1763, 1783, död före 1796, *Mariestad*.
- WESTERBERG, BENGT, årsb. 1825, 1841, *Mariestad*.
- WESTERBERG, GUSTAF, mestare 1759, *Vänersborg*.
- WESTERBLAD, MAGNUS, i lära 1798—1804 hos Joh. Öhman, Stockholm, mestare 1820, änkan 1841, *Stockholm*.
- WESTLANDER, PETER, mestare före 1746, 1750, *Kalmar*.
- WESTMAN, ANDERS, »Capitaine» i lära 1790 hos N. Jernholm, Arboga, mestare före 1802, bisittare 1822, älderman 1830—42, *Stockholm*.
- WESTMAN, ANDERS JULIUS, i lära 1828—30 hos Anders Westman, Stockholm, mestare 1834, omtalas hafva 2 verkstäder 1845, 1846, *Stockholm*.
- WESTMAN (WESMAN), JOCKUM (JOACKHIMUS), mestare 1728, 1740 omtalas han uti fattigdom, *Stockholm*.
- WESSMAN, J. G., årsb. 1846, *Kalmar*.
- WESTRÖM, JÖNS, årsb. 1768, *Karlskrona*.
- WESTRÖM, JÖNS, årsb. 1768, *Karlshamn*.
- WETTERBERG, A., årsb. 1830, 1835, änkan Charlotta 1841, 1846, *Svängnäs*.
- WETTERDAHL, JONAS, mestare 1740, 1784, *Norrköping*.
- WETTERGREN, JOHAN, årsb. 1793 älderman, *Göteborg*.
- WETTERSTRAND, JÖNS, årsb. 1767, 1794, *Laholm*.
- WIDMARK (WITTMARK, HVIITMARK), Nils Petter, i lära 1788—92 hos Hindr. Öfverberg, Stockholm, mestare 1797, 1825, *Luleå*.
- WIGSTRÖM, C. G., årsb. 1830, änkan 1835, 1841, *Arboga*.
- WIGSTRÖM, J. G. årsb. 1841, 1846, *Arboga*.
- WILDT, I. P., i lära 1779—83 hos Nils Kinberg, Eskilstuna, årsb. 1820, *Uddevalla*.
- WIKBERG, CHRISTOPHER, årsb. 1750, änkan 1758, *Piteå*.
- WIKBERG, OLOF, i lära 1752—56 hos Joh. Henr. Meyer, Stockholm, mestare 1759, *Piteå*.
- VIKSTEN, ANDERS, årsb. 1830, 1846, *Piteå*.
- WIKSTRÖM, A., årsb. 1825, *Hedemora*.
- WIKSTRÖM, ALEXANDER MAGNUS, mestare 1757, *Hjo*, begär att få flytta till Stockholm 1761, hvilket afslås, men 1766 intager han dock sin plats i *Stockholm*.
- WIKSTRÖM, E., årsb. 1835, 1841, *Borås*.

WIKSTRÖM, PETER, utskrefs ur läran 1814 från Malmgren, Ängelholm, mästare 1822, *Borås*.

WINBERG, O., årsb. 1841, 1846, *Ulricehamn*.

WITTMAN, REINH., årsb. 1787, *Kungälf*.

WOLLBERG, C., årsb. 1835, 1841, *Växjö*.

WOLLBERG, JAN, årsb. 1846, *Ronneby, Karlskrona*.

WRED, SAMUEL, mästare före 1699, 1702, *Stockholm*.

WULF, JOH., mästare 1760, *Göteborg*.

Y.

YSTRÖM, HANS, årsb. 1750, *Karlshamn*.

Z.

ZETTERBLAD, årsb. 1794, *Göteborg*.

ZETTERBLAD, P., årsb. 1820, bisittare 1825, änkan 1830, *Linköping*.

ZETTERSTRÖM, ERIK, i lära 1796—1803 hos Joh. Ahlström, Stockholm, årsb. 1820, bisittare 1842, 1846, *Falkenberg*.

ZETTERSTRÖM (SETTERSTRÄNG), JOHAN, mästare 1732, änkan 1741, *Åbo*.

ZIELFELDT, G. A., årsb. 1820, 1835, *Nyköping*.

ZIMMERMAN, PETER, årsb. 1773, *Strömstad*.

Å.

ÅBECK, CHRISTIAN, årsb. 1750, *Halmstad*.

ÅBERG, C. J., i lära 1838—41 hos Carl Magnus Åberg, Stockholm, årsb. 1846, *Stockholm*.

ÅBERG, CARL MAGNUS, i lära 1805—09 hos Josef Öfverberg, Stockholm, mästare 1819, bisittare 1837, älderman 1842—45, *Stockholm*.

ÅBERG, JONAS, årsb. 1797, *Kalmår*.

ÅBERG, PETER, i lära 1768—73 hos Petter Schmill, Stockholm, mästare 1778, 1810, *Luleå*.

ÅBYGGE, GEORG, mästare före 1770, *Gäfle*.

ÅHLSTRÖM, i lära 1754—60 hos Olof Fernström, Köping, mästare 1763, 1765, *Köping*.

ÅKASSON, H. C., årsb. 1835, *Simrishamn*.

ÅKERBERG, JOHAN (HANS), mästare 1764, 1793, *Sigtuna*.

ÅKERLIND, i lära 1806—09 hos Olof Söderfred, Mariefred, D. J. Gustafva

Åkerlind årsb. 1820, *Mariefred*.

ÅKERMAN, L., årsb. 1841, *Kristinhamn*.

ÅHMAN, PETER, årsb. 1750, *Lidköping*.

ÅHRMAN, JOHAN, årsb. 1787, älderman

1788, 1798, *Västerås*.

ÅHRMAN, OLOF, årsb. 1784, *Norrköping*.

ÅRMAN, REINHOLD, årsb. 1781, änkan 1794, *Falun*.

ÅSTRÖM, A., årsb. 1830, 1846, *Landskrona*.

ÅHSTRÖM, GUSTAF, i lära 1800—03 hos fadern Olof Åström, Stockholm, mästare, död före 1812, *Stockholm*.

ÅSTRÖM, OLOF, mästare 1785, 1814, 1819

har änkan upphört med rörelsen, *Stockholm*.

Ö.

ÖFVERBERG, HINDRIK, hette förut Josephson, i lära 1755—59 hos Jöns Lundberg, Nyköping, mästare 1768, bisittare 1784, älderman 1788—96, 1819 har änkan upphört med rörelsen, *Stockholm*.

ÖFVERBERG, JOSEF HINDRICHSON, i lära 1785—88 hos fadern Hindr. Öfverberg, Stockholm, mästare 1796, bisittare 1810, älderman 1815—30, *Stockholm*.

ÖFVERBERG, J. A., årsb. 1793, *Västervik*.

ÖFVERBERG, ZACHARIAS, i lära 1768—71 hos brodern Hind. Öfverberg, Stockholm, öfvertager änkan Lenhults verkstad 1777, mästare 1778, bisittare 1788, älderman 1802, död 1809, änkan upphört med rörelsen före 1819, *Stockholm*.

ÖFVERBERG, ZACHARIAS, i lära 1800—04 hos fadern Zacharias Öfverberg, Stockholm, mästare 1810, bisittare 1822, 1835, *Stockholm*.

ÖFVERLUND, FREDRIK, årsb. 1846, *Sala*.

ÖFVERLUND, J. E., årsb. 1841, *Sala*.

ÖMAN, CARL PET. i lära 1783—84 hos fadern Joh. Öhman, Stockholm, mästare 1798, 1802, *Stockholm*.

ÖHMAN, JOH., hette förut ERIKSSON, i lära 1753—57 hos Lars Wassberg, Stockholm, mästare 1775, bisittare 1781—96, älderman 1796—1802, *Stockholm*.

ÖHMAN, NILS PETER, i lära 1823—27 hos C. P. Brandt, Umeå, mästare 1830, 1837, *Umeå*.

ÖHMAN, ZACARIAS, mästare före 1800, *Torshälla*.

ÖNMAN (ÖHMAN), ANDERS, mästare 1759, änkan 1764, *Upsala*.

ÖNMAN (ÖHMAN, ÖRMAN), A. P., årsb. 1830, 1846, *Örebro*.

ÖHRGREN, PETER, mästare 1708, stockholmskrået, stad?

ÖHRLING, PEHR, årsb. 1791, 1794 rådman, *Eskilstuna*.

ÖHRMAN, årsb. 1846, *Hedemora*.

ÖHRMAN, C. L., årsb. 1841, *Torshälla*.

ÖHRSTEDT, SVEN, i lära 1754—55 hos Marcus Petter Böttern, Stockholm, årsb. 1787, änkan 1790, *Enköping*.

- ÖRTEGREN, änkan årsb. 1835, 1841, *Norrköping*.
 ÖRTEGREN, J., årsb. 1830, *Söderköping*.
 ÖSTERBERG, ANDERS, mästare 1755, 1758, *Hedemora*.
 ÖSTERBERG, GUSTAF, mästare 1754, *Lidköping*.
 ÖSTERBERG, GÖRAN, årsb. 1846, *Gäfle*.
 ÖSTERBERG, L., årsb. 1820, 1825, *Lidköping*.
 ÖSTERBERG, PETER, i lära 1771—77 hos Martin Österman, Stockholm, mästare 1785, 1801, *Enköping*.
 ÖSTERLING, PET., årsb. 1788 rådman, *Es-kilstuna*.
 ÖSTERMAN, MARTIN, mästare 1750, 1783, *Stockholm*.
 ÖSTMAN, änkan, årsb. 1750, *Linköping*.
 ÖSTMAN, P., årsb. 1825, 1830, *Hedemora*.
 ÖSTMAN, P. G., årsb. 1846, *Hedemora*.

I hos följande lista äro ofvanstående mästa-res namn upptagna i tidsföljd för hvarje stad.

A.

- Alingsås* 1700-talet: Söderqvist, Bergström, Enegren, Holmvall, Röding, Esping;
 1800-talet: Hejnsenius, Bergström, Hamarström, Bergström, Bergström, Hintze.
Arboga 1700-talet: Dandernell, Hedeström, Barck, Dandernell, Järnholm;
 1800-talet: Jernholm, Wigström, Damberg, Wigström.
Askersund 1700-talet: Grek;
 1800-talet: Ekman, Kullman.
Avestå 1700-talet: Palmlöf.

B.

- Björneborg* 1700-talet: Horsch, Sandelin, Söderman, Stenberg;
 1800-talet: Stenberg, Skoglund.
Borgholm 1800-talet: Möller.
Borgå Heldahn, Lund.
Borås 1700-talet: Holm;
 1800-talet: Vikström, Lindberg, Vikström.
Brahestad 1700-talet: Schragge.

E.

- Eksjö* 1700-talet: Söderberg Söderberg, Berggren, Bolling, Orrin;
 1800-talet: Stjernhoff, Cokström, Hesse, Ekström, Aurenius, Rylander, Esping, Carlström, Carlström.
Enköping 1700-talet: Fink, Bohlin, Holm, Klingberg, Kiörling, Lindgren, Österberg, Hultman, Öhrstedt;

- 1800-talet: Björklund, Löfdahl, Nyberg, Sundberg, Lindgren, Borrin.
Es-kilstuna 1700-talet: Holm, Berg, Hård, Damberg Kinberg, Österling, Öhrling;
 1800-talet: Bergström, Hesselblad, Sä-fholm, Basilier, Hård, Liedholm.

F.

- Falun* 1700-talet: Brahm, Gradberg, Bram, Stenberg, Grönberg, Mosell, Lundgren, Hellström, Åhrman, Svan, Bergqvist;
 1800-talet: Svan, Asplind, Fersh, Sundblad, Sundell, Dahlberg, Asplind, Bogren, Glanström, Sundell, Kruhse, Lindbom.
Falkenberg 1700-talet: Rost, Granbeck, Granbeck, Törngren, Lundström, Lundström, Falck;
 1800-talet: Sjöholm, Zetterström, Törngren, Lundström, Lundström, Nyman, Behm, Törngren, Lundström, Stenberg, Lundström, Sjöholm, Sahlberg, Lundström.
Falköping 1700-talet: Sandholm.
Filipstad 1800-talet: Mejster.

G.

- Gamla Karlaby* 1700-talet: Boman, Petius, Skragge.
Gränna 1700-talet: Sundberg;
 1800-talet: Hesse.
Gäfle 1700-talet: Schirman, Hedberg, Lundqvist, Brodin, Silfverberg, Ul-gren, Åbygge, Wallter;

1800-talet: Brantman, Dahlberg, Dahlström, Lindblom, Lundbom, Sundell, Lindblom, Lindberg, Andelius, Wahlberg, Österberg.

Göteborg 1700-talet: Baertz, Lundgren, Boensch, Gellhard, Smitt, Vulf, Wettergren, Borgvall, Möllerström, Pettersson, Zetterblad;.

1800-talet: Wahlberg, Borgvall, Borgvall, Rydberg, Wahlberg, Malmgren, Bergqvist.

H.

Halmstad 1700-talet: Berg, Marberg, Åbeck;

1800-talet: Anderson, Dillert, Möller, Wennerberg, Smedman, Lundgren.

Hedemora 1700-talet: Kielberg, Kraft, Artzind, Österberg;

1800-talet: Östman, Sjöberg, Kjellman, Kjellman, Sundin, Wikström, Blomqvist, Ahlbäck, Hellström, Hedbäck, Östman, Öhrman.

Helsingfors 1700-talet: Franstadius.

Hjo 1700-talet: Wikström, Lindgren, Kihlberg;

1800-talet: Warenberg, Lustig, Kihlberg, Warenberg, Hallberg.

Hudiksvall 1700-talet: Sander, Norström, Norström, Lundmark, Silfvernagel;

1800-talet: Regnander.

Hälsingborg 1700-talet: Hellström, Forsberg, Lund;

1800-talet: Böcker, Böcker.

Härnösand 1700-talet: Redik, Redick, Hulltin, Engman;

1800-talet: Werner, Engman, Ljungberg, Sjöberg, Silfvernagel.

J.

Jakobstad 1700-talet: Walbeck.

Jönköping 1700-talet: Ryberg, Sop, Banck, Södergren, Ryman, Ryman, Sjöstrand, Rundberg, Bergström, Rundström, Ekman, Banck, Bergström;

1800-talet: Ekman, Bergström, Banck, Sandberg, Bank, Fröckblad, Rundström, Bank, Svanberg, Sandberg, Fredricsson, Bergcreutz, Svanberg.

K.

Kalmar 1700-talet: Spik, Heik, Westlander, Schössler, Hultberg, Bergman, Scharin, Sjöholm, Åberg;

1800-talet: Colliander, Bruse, Ekelund, Rydberg, Helles, Carlsson, Kjellman, Olson, Davidsson, Lindegren, Wessman.

Karlshamn 1700-talet: Lundqwist, Yström, Liman, Weström, Sundell, Lundberg, Borgström, Salén;

1800-talet: Lundgren, Lundgren, Lundgren, Lindgren, Lindqwist.

Karlskrona 1700-talet: Nessler, Rein, Grau, Detti, Bertholtz, Westberg, Grau, Sundell, Grau, Weström;

1800-talet: Bergkryss, Jacobsson, Hellgren, Nordberg, Sjöbohm, Knutsson, Holmberg, Böckert, Jorssman, Olsson.

Karlstad 1700-talet: Salander, Söderman, Söderman, Norberg, Nyqwist, Hammarberg, Runström;

1800-talet: Hammarberg, Hoffstedt, Bergqwist, Hoffstedt, Brandt, Meister.

Kaskö 1700-talet: Walin.

Kristiansstad 1800-talet: Ruhlé, Kjöberg.

Kristinehamn 1700-talet: Lindrot, Warg, Holmdorf, Brusell, Hamlund;

1800-talet: Lindström, Hamlund, Ahlbäck, Sandberg, Åkerman.

Kristinestad 1700-talet: Pihlroth, Pihlroth.
Kungälf 1700-talet: Wittman, Ellgren, Wahlberg;

1800-talet: Olsson, Olsson, Rosengren.

Köping 1700-talet: Fernström, Kiempe, Berg, Åhlström, Simmerlund, Billstedt, Dandernell, Söderman;

1800-talet: Hammarström, Liljegren, Hedberg, Söderman, Dandernell, Andersson, Andersson.

L.

Laholm 1700-talet: Bremer, Morell, Wetterstrand, Lundin, Berg;

1800-talet: Malmgren, Berg, Berg, Carlberg, Hasselberg.

Landskrona 1700-talet: Söderberg;

1800-talet: Björklund, Åström, Are-schough.

Lidköping 1700-talet: Brämer, Åhman, Österberg;

1800-talet: Lidsten, Österberg, Lundberg, Hergren, Lundberg, Andersson, Schultz, Smedberg.

Lindsberg 1700-talet: Lärka;

1800-talet: Fröberg, Dandernell, Fröberg.

Linköping 1700-talet: Kielbom, Hiort, Mörck, Söderberg, Sundberg, Östman, Bergren, Spole, Kielberg, Rudholm, Dahlberg;

1800-talet, Ekvall, Rosengren, Zetterblad, Rosengren, Svanborg, Dimberg, Möller, Lundblad, Nyberg, Lindsten, Nilsson.

Lovisa 1700-talet: Lindström, Lidman.

Luleå 1700-talet: Åberg, Widmark;

1800-talet: Hortman, Hortman, Lindgren.

Lund 1700-talet: Lundgren, Elfman, Wallerius, Wallerius;

1800-talet: Almström, Elfman, Almström, Ohlson, Wennerberg, Löfvegren.

M.

Malmö 1700-talet: Ahlberg, Hollst, Jönsson, Cronström, Gullberg, Ahlmström;

1800-talet Flodin, Ekholm, Ekholm.

Mariefred 1700-talet: Nordström, Blom, Lundberg, Grubb, Westblom, Söderberg, Westblom, Schelin;

1800-talet: Läckström, Läckström, Läckström, Åkerlind, Westerberg, Lennbom.

Mariestad 1700-talet: Staaf, Hedeman, Tidström, Norström, Grubb, Vennergren, Vennergren, Hagman, Grubb, Skagerström;

1800-talet: Björndahl, Olson, Meijster, Lindholm.

N.

Nora 1700-talet: Hernberg, Hernberg;

1800-talet: Boman, Ericsson, Trepto, Wallk.

Norrköping: 1700-talet: Meijer, Henssel, Wetterdahl, Seterdahl, Apelblad, Humbla, Spole, Almgren, Uhr, Åhrman;

1800-talet: Dahlström, Ljungqvist, Heijser, Barkman, Örtegren, Rundström, Wahlgren, Petterson.

Norrälje 1700-talet: Bill, Bill, Ahlberg, Möller;

1800-talet: Lund, Hallenius, Anderson, Anderson, Lindin.

Ny Karleby 1700-talet: Dickman.

Nyköping 1700-talet: Uhrberg, Bode, Dimming, Stein, Ekengren, Kratzmøller, Lundberg, Marin, Lundberg, Möller, Wennermark, Schmidt, Berggren, Möller;

1800-talet: Stenholm, Malmqvist, Rundblad, Vallström, Zielfeldt, Lennbom, Rundblad, Hallgren, Lindberg.

O.

Oscarstad (nu Arvika) 1800-talet: Collin.

P.

Piteå 1700-talet: Holsten, Wikberg, Hortman, Wikberg;

1800-talet: Engstrand, Hortman, Wiksten.

R.

Raumo 1700-talet: Hogenhus, Claudén;

1800-talet: Valenström.

Ronneby 1700-talet: Reinhart;

1800-talet: Werngren, Jacobsson, Wollberg, Fredricsson.

S.

Sala 1700-talet: Lundberg, Sahlberg, Boman, Bergman, Lindborg, Bohman, Silfverberg;

1800-talet: Friman, Holmberg, Holmberg, Öfverlund, Öfverlund.

Sigtuna 1700-talet: Bohman, Falk, Åkerberg, Maister;

1800-talet: Maister, Mijhond, Meijster, Meijster, Lind, Lindahl, Wahlgren, Ljungberg, Brandt, Ekblom.

Simrishamn 1700-talet: Ohlsson, Dahlgren, Trovall, Möller;

1800-talet: Ahlberg, Lundgren, Sjöström, Möller, Sjövall, Thorsson, Åkasson.

Skara 1700-talet: Greck, Engström, Sedenius;

1800-talet: Lundeqvist, Lidsten, Lidsten, Svanberg, Lidsten, Lindblad, Wannberg.

Skänninge 1700-talet: Olsterberg, Rehnström, Broberg;

1800-talet: Rehnström, Lundqvist, Lidsten, Svanbom, Schenholm, Ström.

Sköfde 1700-talet: Bratt, Bratt, Bratt;

1800-talet: Ljungberg, Sundvall.

Stockholm 1600-talet: Nielson, Johansson, Haneberg, Reichel, Groos, Drake, Diurman, Carau, Högberg, Wredh, Stordel;

1700-talet: Byr, Stake, Horch, Bur, Pasberg, Andersson, Look, Schijller, Skragge, Möller, Dimming, Pohl, Schlosshauer, Eriksson, Broberg, Holm, Skragge, Wesman, Schöning, Rumplesch, Kiällobom, Holm, Ryman,

Helmich, Schmell, Gerde, Wassberg,, Granbeck, Lehman, Bötern, Meijer Österman, Lundgren, Ryman, Lenhult, Lindgren, Ståhlberg, Wikström, Hammarström, Lehrbeck, Broberg, Öfverberg, Gofeng, Öhman, Schmell, Lehman, Sundberg, Öfverberg, Lehman, Lundqvist, Åhström, Lerbeck, Sundberg, Henning, Hillberg, Ahlström, Schmell, Wallander, Öfverberg, Sundberg, Öman;

1800-talet: Westman, Ljungberg, Berg, Öfverberg, Åhström, Lindberg, Nyman, Lindgren, Svedlund, Michaelson, Åberg, Höijer, Heijser, Westerblad, Schmidt, Herrström, Holmberg, Wahlgren, Leander, Sandgren, Björkwall, Söderlund, Liefvendahl, Westman, Björkner, Ahlström, Söderman, Biörklund, Focke, Sellberg, Pettersson, Åberg;

Mästare tillhörande stockholmskrådet, antagligen bosatta i andra städer, men ovissat hvilka.

1600-talet: Erichson, Pijlberg, Finck, Ruskou, 1700-talet: Höijer, Eek, Prahm, Dahl, Meenlööös, Helberg, Lexell, Heuberg, Öhrgren, Sponberg, Steffan, Edenberg, Strömberg, Joenson, Walberg, Hiort, Rudolph, Rahm, Gradberg, Hartz, Sven Jons, Ahlström, Kielbom, Meijnert, Gersyns, Fögler, Norberg, Hammarberg, Berling, Sjöström.

Strängnäs 1700-talet: Hacksel, Hacksell, Diurling, Lennström, Hacksell;

1800-talet: Hacksell, Wetterberg.

Strömstad 1700-talet: Zimerman;

1800-talet: Falck.

Sundsvall 1700-talet: Störler, Wassberg, Hedlund, Wadström;

1800-talet: Hammar, Högländer, Wadström, Edberg, Lundin.

Säter 1700-talet: Elfdall, Hedmarck, Lexell, Elfdahl, Herdin, Elfström;

1800-talet: Elfdahl.

Söderhamn 1700-talet: Lindman;

1800-talet: Dahlström, Hernberg, Dahlin, Nyberg.

Söderköping 1700-talet: Heijtscher;

1800-talet: Örtegen, Scharvik, Anderson, Hagberg.

Södertälje 1700-talet: Steen, Melander, Holm, Ahlgren, Björkengren, Ahlgren.

1800-talet: Nordgren, Sundin, Ahlqvist.

Sölvesborg 1700-talet: Borgstrand, Ekelund, Falkström, Kjelmberg;

1800-talet: Falkström, Ringberg.

T.

Tammerfors 1800-talet: Franstadius, Lindroth, Qvarnstedt.

Tershälla 1700-talet: Holm, Collin, Löfgren;

1800-talet: Öhman, Hellström, Ramstedt, Ramstedt, Öhrman, Pettersson.

Trosa 1700-talet: Boman, Irmann;

1800-talet: Falk.

U.

Uddevalla 1700-talet: Wennergren, Wildt, Hjöberg;

1800-talet: Hjöberg, Hjöberg, Hjöberg, Jonsson, Hjöberg.

Uleåborg 1700-talet: Odin.

Ulrichamn 1800-talet: Banck, Hallberg, Lindberg, Runström, Winberg, Hindström.

Umeå 1700-talet: Falk;

1800-talet: Nordin, Brandt, Öhman, Sjöström.

Uppsala 1700-talet: Satz, Berg, Eneberg, Sahlberg, Ihring, Svan, Ihring, Liung, Henninger, Öhman, Elg, Kynert, Calin, Ruuth, Forsman;

1800-talet: Berggren, Svan, Waxbom, Forsman, Lindqvist, Nyström, Lund, Hellström, Focke, Wahlgren, Lundberg.

V.

Vadstena 1700-talet: Siögren, Hesselgren, Preutz;

1800-talet: Lundqvist.

Varberg 1700-talet: Dahlström, Ram, Rotman, Stenbom, Pihlgren, Falkenström, Carlsson, Hellsund;

1800-talet: Vennerlund, Randin, Andersson, Carlsson, Vennerlund, Hansson, Karstorp, Helsund, Karstorp.

Vasa 1700-talet: Biurman, Weise, Dikman, Sten.

Vaxholm 1700-talet: Lindell, Syan, Forsell;

1800-talet: Ekengren, Edström.

Vimmerby 1700-talet: Bergström, Sundberg;

1800-talet: Esping, Lindqvist, Lundgren, Löngren, Tunström, Wassberg, Johansson, Brundin, Brundin.

Visby 1700-talet: Plaumbom, Ulf, Plaumbom, Lindbom, Forsberg, Forsberg;

1800-talet: Berg, Forsberg, Cedergren, Sundberg, Berg, Berg, Schenholm.

Vänersborg 1700-talet: Westerberg, Mullberg;

1800-talet: Sandahl, Wall, Sjöström, Bergqvist.
Västervik 1700-talet: Scharin, Wansén, Möller, Nygren, Öfverberg;
 1800-talet: Nygren, Blåberg, Lindgren, Krok, Liljengren, Lingren, Andersson, Björklund, Lindgren, Lindgren, Sparrström, Saxberg.
Västerås 1700-talet: Mählberg, Glangius, Jorman, Dahlberg, Dahlberg, Dahlberg, Wadsten, Axling, Grönlund, Hedström, Wahlberg, Åhrman, Hagström, Hellsten, Söderling.
 1800-talet: Hellsten, Söderberg, Tidholm.
Växjö 1700-talet: Bergström, Rudholm, Rundberg;
 1800-talet: Lindholm, Ryberg, Wollberg, Carlson.

Y.

Ystad 1700-talet: Almström, Fischerström, Lerka, Siövall, Bergström, Lundqvist;
 1800-talet: Lundqvist, Sjövall, Lundberg, Rosenberg, Sjövall, Thornberg, Pihlman, Almgren, Lundqvist, Rosqvist, Jönsson, Petersson.

Å.

Åbo 1700-talet: Rudolph, Schultz, Zetterström, Walke, Holmberg, Bosse, Sarkojwia, Sesling, Dillberg, Deuthes,

Holmberg, Löfberg, Bosse, Krause, Handelin, Pettersson;
 1800-talet: Söderberg, Hellenius, Lindgren, Hofverlund.
Åmål 1700-talet: Ström, Löfvenberg, Myrman, Norberg, Söderberg;
 1800-talet: Beckström, Söderberg, Sundström, Andersson.

Ä.

Ängelholm 1700-talet: Grönberg, Wahlberg, Lundberg, Bengtsson, Brostedt, Karstorp, Lundgren, Lundgren;
 1800-talet: Andersson, Ekeroth, Johnson, Karstorp, Lundgren, Sjöbeck, Källström, Lundahl, Lundahl, Lundgren, Lundberg, Smedman, Lilljedahl, Sjonhult.

Ö.

Örebro 1700-talet: Bengtsson, Trång, Lundberg, Lindros, Lindmarck, Trång, Bilgren;
 1800-talet: Donae, Fagerlund, Sellberg, Sjögren, Önman, Ekmark, Sjögren.
Öregrund 1700-talet: Lundman, Glasberg, Jussin, Hagren;
 1800-talet: Hagren.
Östersund 1800-talet: Branting, Hellstedt, Sahlbom, Magnusson.
Östhammar 1700-talet: Lindberg;
 1800-talet: Svan, Engström.

Elias Lagerheim

född 1830 ^{2/7}, död 1914 ^{25/3}

När jag nu går att rista dödsmärket öfver friherre *Elias Lagerheim* flyger tanken tillbaka till den tid och till de dagar då vi första gången träffade samman.

Det var i början af 1870-talet vid Söderköpings vattenkuranstalt. Lagerheim vistades som gäst på ett gods i närheten och minnestecknaren var underläkare vid anstalten. Vi träffades ofta, men ingen af oss hade den tiden något genealogiskt intresse; — sedan skiljdes våra banor åt. Lagerheim var redan då ryttmästare vid Kgl. Lifregementets dragoncorps. Han blef major i armén 1887 och året därefter tog han afsked ur krigstjänsten. Det var först på 90-talet som vi åter sammanträffade och då voro vi varmt intresserade af att som forskare sysselsätta oss med gångna tider. Vi sammanträffade på Kgl. Biblioteket, i Riksarkivet, på Personhistoriska samfundets sammanträden.

Lagerheims intresse för släktforskning väcktes närmast till lif genom en hans frände Thure Norling. Under gemensam forskning med honom kom han på idén att samla uppgifter till ett genealogiskt lexikon som han tänkte gifva ut. Det var då han började att i alfabetisk ordning sammanföra alla de personalhistoriska uppgifter som funnos i Posttidningen från år 1760 t. o. m. år 1800. Detta var i sanning ett jätteverk, hvilket man kan öfvertyga sig om när man på Kgl. Biblioteket ber att få se de s. k. »*Lagerheimska papperen*». Dessa innehålla mellan 30—40,000 annonser. Hur bar nu Lagerheim sig åt för att kunna i alfabetisk ordning redigera alla dessa namn? Han fabricerade åt sig en mängd små askar, och inlade i dessa alla anteckningarna i alfabetisk ordning, så skref han rent dem och detta är ursprunget till de s. k. Lagerhemiska papperen, hvilka nu — till stor hjälp för hvarje forskare förvaras på Kgl. Biblioteket. Men ett lexikon som Lagerheim tänkte gifva ut — kom aldrig till stånd. År 1910 utkom Lagerheims forskningar i sin släkts historia; ett värdefullt, rikt illustrerad arbete, om hvilket man kan säga att det är ett mönster för dylika släkt-monografier.

Som genealogisk forskare erbjöd Lagerheim stor likhet med den bortgångne Birger Schöldström, ty han gaf utan tvekan allt hvad han

visste när han åtspordes och det var vanligen rätt mycket, ty Lagerheim ägde ett ovanligt skarpt minne.

En person som stod Lagerheim mycket nära har om honom till mig meddelat följande: »Han var en ovanligt renhjärtad människa som afskydde smuts i både andligt och lekamligt afseende. Till sin grundåskådning var Lagerheim aristokrat, men sällan har jag känt en mer i bästa bemärkelse folklig man. Han rörde sig ogeneradt i de högsta kretsar, men hade en märklig lätthet att komma till tals med de anspråkslösaste människor. Detta berodde naturligtvis på hans mångahanda intressen som gammal krigare, hästkarl och jordbrukare, men också därpå att hos honom aldrig fanns ett grand af dryghet eller yttre höghet utan ett hjärtats bildning, som talade till hjärtana. Det vackraste draget i hans karaktär var hans stora *osjälfviskhet*. Aldrig tänkte han på sig själf, men alltid på andra; tyst bar han sina egna bördor, men gjorde allt för att lätta andra. Gärna försakade han egen bekvämlighet och egna planer om han kunde bereda andra hjälp och glädje». Med honom gick en människa som få, en släktforskare som ingen ur tiden. Frid öfver hans minne!

Alfred Levertin

Notiser, frågor och svar

En porträttförväxling

I Hofbergs biogr. lexikon, 2:a uppl. år 1906, är vid öfverdirektören och e. o. veterinärprofessorn Sven Adolf Norlings biografi införd ett porträtt, som ej är hans porträtt. Samma porträttbild har vid veterinärernas minnesfest i Skara år 1908 och måhända därförut — således ungefär samtidigt med förenämnda — utdelats bland veterinärer — äfvensom till undertecknad — i fotografi med underskrift Sven Adolf Norling, född 1785, död 1858 m. m. samt »Fotografiet taget efter en teckning från år 1821. Skänkt af f. d. Länsveterinären P. G. Floberg». Denna klumpiga fotografi är likväl tydliggen tagen af ett boktryckt porträtt, som därvid förstorats, och måste hafva samma ursprung som det i Hofbergs biogr. lexikon, ty en uppgift om att dess porträttförväxling härleder sig från den Wadströmska porträttsamlingen, som år 1894 såldes till Finland och nu förvaras i finska statens historiska museum, är oriktig.

De två förenämnda misstagen, af hvilka det ena troligen föranledt det andra, hafva nyligen ledt till en tredje reproduktion af det orätta porträttet. Samma orätta porträtt är nämligen med underskrift »Sven Adolf Norling (från yngre år)» — jämte ett rätt porträtt af honom såsom äldre — intaget i veterinärprofessorn J. Vennerholms år 1912 utgifna minnesskrift »Det nya veterinärinstitutet, några minnesblad i anslutning till dess invigning den 17 oktober 1912 af J. Vennerholm». Jag har nu sökt och funnit ursprunget till porträttförväxlingen samt begärt plats i denna facktidskrift för detta meddelande.

Förenämnda boktryckta porträtt, som tydliggen legat till grund för det ena eller båda af de två förstnämnda porträtten, återfinnes i den för länge sedan upphörda stockholmska veckotidningen »Budkaften» för den 29 februari 1884 (2:a årg.); men där under rätt namn: »Södermalands-Nerikes nations afgangne inspektor», juris professorn i Uppsala Ernst Viktor Nordling, född 1832, död 1898. Dennes helskägg och klädedräkt visa tydligt nog, att han tillhörde en senare tid än Karl XIV Johans och Oskar I:s tid. Originalfotografien till jur. prof. Nordlings porträtt lär vara tagen i början af 1870-talet och anses af hans efterlevande familj såsom mindre lyckad; men en bättre bild af honom från slutet af 1870-talet finnes vid hans biografi i Hofbergs ofvannämnda biogr. lexikon några sidor framför Sven Adolf Norling, hvilken sistnämnde var min farfader.

Jag uppmanar alla innehafvare af Hofbergs biogr. lexikon af år 1906 och af prof. Vennerholms minnesskrift af år 1912 att i sina exemplar däraf anmärka detta, helst med den orätta och tydliggen i sig själf misslyckade bildens öfvermålning med tusch.

K. G. G. Norling.

Jägmästare, notarie i domästyrelsen.

Frågor och svar

Sedan till Personhistorisk Tidskrift (årg. XV, sid. 281) insändts förfrågan angående släkten *Glörfelt* har jag vid efterforskningar påträffat följande upplysningar om åtskilliga personer med detta namn. Det vore önskligt om flera och fullständigare upplysningar kunde erhållas, för att få utrönt *hvarifrån* nämnda släkt stammar och *hvarthän* den numera tagit vägen.

Notarien och Stadsvägaren i Carlskrona Jöran Glörfelt gifte sig den 18 november 1726 med Maria Matsd. Elers, f. den 20 juli 1702, d. den 17 maj 1765 i Norrköping. Mannen dog den 18 januari 1747 och blef graflagd i Ronneby. Hans helsyster Anna Sophia Glörfelt var gift med Magister Olaus Kiellander och hade en dotter Catharina Maria Electria. Hans halfbroder Cancellisten Johan Jacob Glörfelt dog den 15 februari 1742 och blef graflagd bredvid predikstolen i gamla stadskyrkan i Carlskrona och hans halvesyster Margareta Catharina Glörfelt dog den 21 april 1742 och blef graflagd bredvid Johan Jacob. *Johan Glörfelt* hade följande barn:

- 1:o Hedevig Maria, f. ?; d. $^{22}/_{10}$ 1747;
- 2:o Maricken, f. $^{27}/_8$ 1730; d. $^{30}/_6$ 1731, begrafd i Ronneby;
- 3:o Isack, f. $^4/_{10}$ 1731. Han afreste $^{32}/_8$ 1747 från Carlskrona till Malmö för att träda i tjänst hos factoren Falkenblad;
- 4:o Anna Cecilia, f. $^{28}/_{12}$ 1732; d. $^4/_{11}$ 1809, var gift och hade barn;
- 5:o Rebecka Margaretha, f. $^{11}/_2$ 1734; d. $^{24}/_3$ 1734, begrafd i Ronneby;
- 6:o Magdalena Sophia, f. $^{24}/_4$ 1735;
- 7:o Mathias, f. $^9/_8$ 1736;
- 8:o Charlotta Margaretha, f. $^{22}/_2$ 1738;
- 9:o Johan, f. $^{29}/_8$ 1740;
- 10:o Jöran, f. $^{26}/_{20}$ 1741; d. $^{20}/_3$ 1742, begrafd i Ronneby;
- 11:o Rebecka, f. $^{28}/_8$ 1744.

Enligt Sveriges Krigs- och Civil-Calender för året 1806 var en Isak Gloerfeldt svensk handelsagent i Helsingör.

Hofintendenten Karl Fredrik von Rök berättar i sina memoirer att konsul Glörfelt i Helsingör den 27 juni 1807 gaf bal för officerrarna å svenska fregatten »Camilla».

Den 19 oktober 1810 ankom den då nyvalde Kronprinsen Carl Johan till Helsingör på sin första resa till Sverige. Där bodde han

öfver natten i svenska konsuln Gloerfelts hus och där öfvergick han inför svenske ärkebiskopen Lindblom till Lutherska trosbekännelsen.

Bland »Högstsal. H. M:t Konung Carl XIII:s skulder» upptages ett belopp af Riks Bank-D:r 67: 56 till Gloerfeldt, generalkonsul i Helsingör.

Anna Sophia Gloerfelt, f. ²⁸/₅ 1729, var gift med Amiralitets Under Officeren Johan Rääf.

Jungfru Margaretha Sophia Glörfelt stod år 1730 fadder till fickebarnet Maricken (se 2:o härofvän)

[Jungfru Hedevig Maria Glörfelt dog den 11 oktober 1747. Enligt senare erhållen upplysning var hon äldsta dottern till Jöran Glörfelt och hans hustru Maria Elers (se 1:o härofvän.)]

Elimar Bäckström.

1. Porträtt sökes af släkten Crusebjörn.

»Ung flicka med rosenkrans i håret, som skall hafva funnits på en vind å Malmsjö egendom, Grödinge socken!»

W. A. Unander.

Kapten.

adr: Birgerjarlsgatan 102 Stockholm.

2. Hvar finnes porträtt, af David Christoffer Montgomery (f. c. 1650 † i Östergötland (1707? Han blef 1679 ryttmästare vid Södra Skånska- och 1693 major vid Östgötha kavalleri samt fick öfverstelöjtnants afsked 1700. — Den, som eventuellt kan lämna upplysning, behagade godhetsfullt tillskrifva

David Montgomery.

adr: Djursholm.

3. Hvar finnas porträtt af följande Kungl. Jönköpings reg:tes forna chefer?

Bengt Kafle † 1636.

Erik Hand † 1632.

Salomon Adam † 1640.

Adolf Hård † 1640.

Bertil N:son Skytte † 1667.

Erik Drake f. 1625 † 1673.

Bengt Didrik Mörner f. 1639 † 1710.

Lorentz Clerck f. 1653 † 1720.

Göran von Buchwaldt † 1709.

Henrik Otto d'Albedyhl f. 1666 † 1738.
Bengt Horn af Rantzen f. 1692 † 1737.
Per Silfversparre f. 1679 † 1747.
Erik Gustaf Qveckfeldt f. 1688 † 1776.
Hans Gustaf Gyllengranat f. 1721 † 1801.
Germund Carl Braunjohan f. 1726 † 1805.

Svar emottages tacksamt af *B. Kugelberg* Kapten och porträttsamlare vid Kungl. Jönköpings regemente.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Faint, illegible text in the upper middle section of the page.

Följande af samfundets skrifter utlämnas åt *ledamöter i samfundet*, efter rekvisition hos skattmästaren, adr. Riksarkivet, till nedannämnda pris nämligen:

Svenska autografsällskapets tidskrift, Del I, n:r 1 samt 3—12 årg. 1879—1888, dock saknas n:r 2), per n:r	kr. 1.
Svenska autografsällskapets tidskrift, Del II, n:is 1—12 (årg. 1889—1896, 346 sid.), lämnas fullständig till nedsatt pris af allenast	kr. 6.
Lösa häften för 1 kr. för hvarje häfte; dubbelhäftet n:is 11—12 för 2 kr.	
Ex. tryckt på <i>bättre papper</i> (däraf några få fullständiga årg. äro tillgängliga)	
jämte <i>Register</i> till delarne I och II, äfven på <i>bättre papper</i>	kr. 15.
Personregister till delarne I och II (44 sid.)	kr. 2.
Personhistorisk tidskrift, årg. II (1900, 180 sid.) med 24 porträtt och register samt Dödslista för 1900, 53 sidor	kr. 5.
Årg. I och III slutsålda. Däraf finnas endast I h. 3 o. 4 samt III h. 4 å 1.25 per häfte.	
Personhistorisk tidskrift, årg. IV (1902, 166 sid., med 24 porträtt och register samt Dödslista för 1902, 43 sid.	kr. 5.
Personhistorisk tidskrift, årg. V (1903, 222 sid., med 25 porträtt och register samt Dödslista för 1903, 37 sid.)	kr. 5.
Personhistorisk tidskrift, årg. VI (1904, 164+23 sid., med 22 porträtt och register)	kr. 5.
Personhistorisk tidskrift, årg. VII (1905, 167+56 sid., med 19 porträtt och register)	kr. 5.
Personhistorisk tidskrift, årg. VIII (1906, 133+106 sid., med 17 porträtt och register)	kr. 5.
Personhistorisk tidskrift, årg. IX (1907, 111+160 sid., med porträtt och register)	kr. 5.
Personhistorisk tidskrift, årg. X (1908, 203 sid. med 22 porträtt och register)	kr. 5.
Personhistorisk tidskrift, årg. XI (1909)	kr. 5.
Personhistorisk tidskrift, årg. XII (1910)	kr. 5.
Personhistorisk tidskrift, årg. XIII (1911)	kr. 5.

Handlingar, utg. genom samfundet:

I. Sit Nikolais kyrkas i Stockholm vigselbok, I. 1604—1650 och 2. 1651—1700 (182 sid.), utg. af F. U. Wrangel	kr. 3.
II. En adlig och furstlig hofpredikant under 1600-talets senare hälft, P. G. Öjer; utg. af Karl af Schmidt (82 sid.),	kr. 1:50.
III. Släkten Aminoff (85 sid. + 1 tab.)	kr. 5.
IV. Klosterfolket i Vadstena; af C. Silfverstolpe (168 sid.)	kr. 3.
Do: o tryckt på <i>bättre papper</i> (i få ex.)	kr. 5.
V. Svenska porträtt i samlingarna vid Uppsala universitet, förteckn. af N. Sjöberg (6 + 87 sid.) med 31 porträtt, ingår som bilaga i årg. III och IV.	
VI. Svenskarne under dannebrogen 1848—50, med tillägg (102 + 24 sid.), af B. Schöldström, med 97 porträtt. Erhålles gm C. E. Fritzes bokhandel, Stockholm.	
VII. Svensk genealogisk litteratur, förtecknad af J. A. Almquist (80 sid.)	kr. 2.
VIII. Porträttsamlingarna å Edsberg och Hedensberg (23 sid. och 14 porträtt + 56 sid. och 3 porträtt), ingå som bilagor i årg. VI och VII.	

Ny serie:

1. Köpings stads tjänstemän 1605—1905, af G. Elgenstierna (106 sid.); ingår som bilaga i årg. VIII, h. 3—4.	
2. Kalmar regementes chefer 1623—1907, af F. Rudelius (160 sid. + 23 porträtt); ingå, som bilaga i årg. IX, h. 3—4.	
Dödslistor från och med år 1899 till och med år 1903 å	kr. 1.
3. Register till Personh. Samfundets porträttsamlingar årg. I—III (1906—08); ingår som bilaga i årg. XI, h. 2—4 och XII, 1—2	kr. 2.
4. Personhistoriska anteckningar rörande Kristianstads magistrat och andra stadens tjänstemän under åren 1700—1800. Af Karl Enghoff	kr. 2.
5. V. Millqvist, Svenska Riksdagens Borgarstånd 1719—1866. Personhistoriska anteckningar	kr. 3.
6. Erik XIV:s almanacksanteckningar, hans dagböcker, ritningar och musiknoter i urval utgifna af C. M. Stenbock (år h. 2—3 af årg. XIV). (Äfven i lyxupplaga; utgången).	
7. Olof och Caroline Wijkns porträttsamling. Beskrifven af Nils Sjöberg (ingår i h. 4, årg. 1913).	

